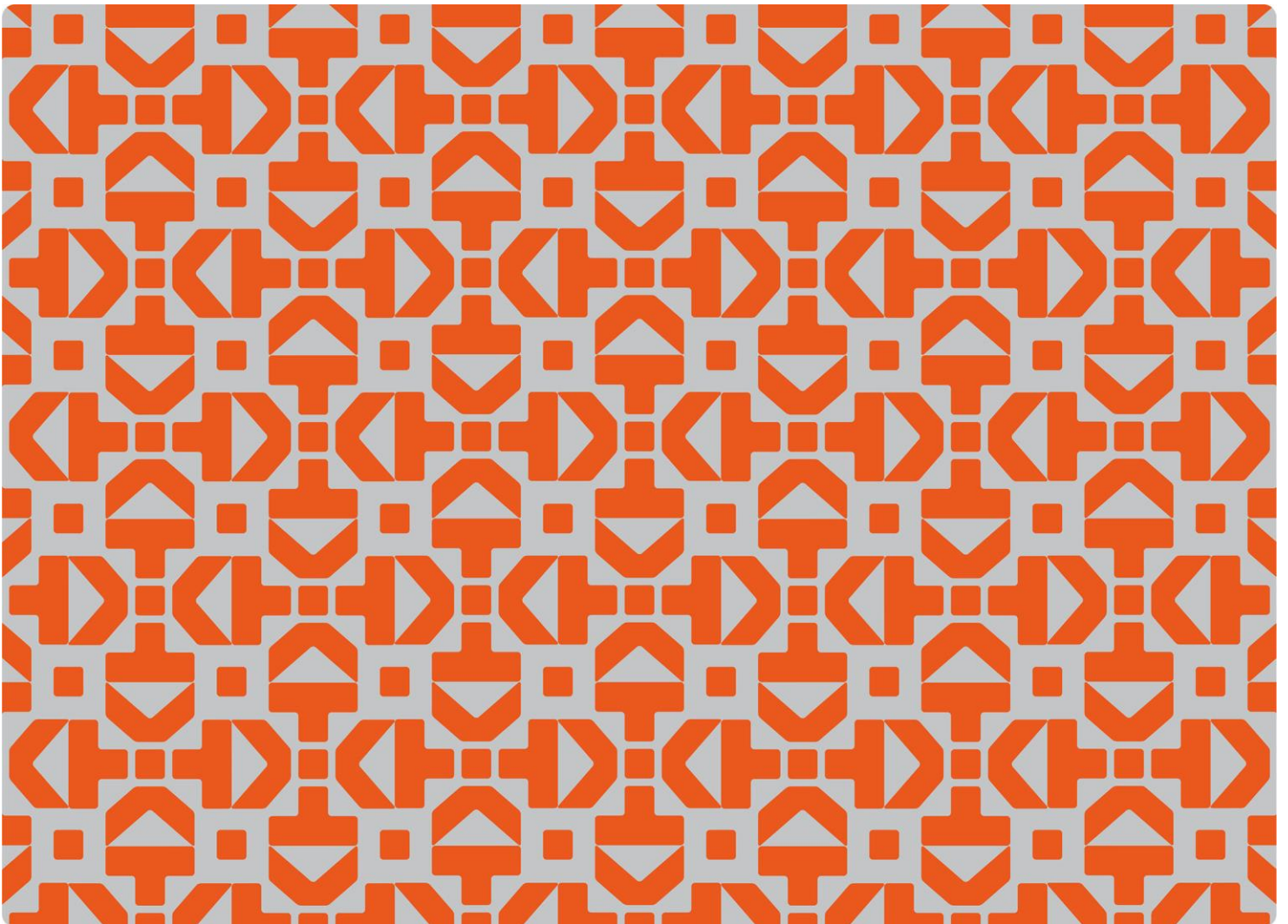

Digital omstilling i UH-sektoren

Status, muligheter og utfordringer 2023

» Digital omstilling i UH-sektoren
Status, muligheter og utfordringer 2023

Redaktør:
Kristin Selvaag

Forfattere:
Roland Mandal (prosjektleder)
Tommy Tranvik
Elin Merete Bjørgen
Ingrid Melve
Alina Oboza
Mathias Gullbrekken Sandnes

ISSN 2703-9102
Utgitt: 02/2024
© Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse

Innhold

Sammendrag	4
1. Bakgrunn	4
2. Oppsummering av hovedfunn	5
3. Anbefalinger for veien videre	10
DEL 1: INNLEDNING	11
1. Bakgrunn og behov	12
1.1. Hvorfor en tilstandskartlegging?.....	12
1.2. Kort om datagrunnlaget	14
1.3. Rapportens struktur	16
2. Tidligere kartlegginger.....	17
2.1. Innledning	17
2.2. Undervisernes kompetanse	17
2.3. Bruk av digital teknologi i undervisning	18
2.4. Digitalisering og utdanningskvalitet på institusjonsnivå.....	19
DEL 2: RESULTATER OG FUNN	22
3. Forutsetningene for digital omstilling.....	23
3.1. Innledning	23
3.2. Status for arbeidet med forutsetningene	24
3.3. Oppsummering	29
4. De strategiske innsatsområdene.....	31
4.1. Digitalisering for fleksibel utdanning.....	31
4.2. Digital innovasjon i undervisning og læring	33
4.3. Digitale tema og metoder i alle fag	39
4.4. Åpen forskning og nye forskningsmuligheter.....	42
4.5. Utnytte data om kunnskapssektoren	45
4.6. Ledelse og kultur for digital omstilling	48
4.7. Oppsummering	50
5. Status og fremdrift på andre områder	53
5.1. Organisering og samarbeid	53
5.2. Sektorsamarbeid og verdien av å dele	57
5.3. Viktige tiltak institusjonene gjennomfører	59

5.4. Faglig eller administrativ digitalisering?	60
5.5. Oppsummering	62
DEL 3: VEIEN VIDERE	63
6. Anbefalinger for veien videre.....	64
DEL 4: VEDLEGG	67
Vedlegg 1: Data og metode	68
1. Kartleggingsskjema	68
2. Kvalitative intervjuer	70
3. Gjennomgang av tidligere kartlegginger	71
4. Statusrapportering nasjonal digitaliseringsportefølje	71
5. Trafikkdata og bruksdata fra Sikt	72
6. Data fra SSB.....	72
7. Institusjonenes årsrapporter og utviklingsavtaler	72
8. Involvering og forankring	73
Vedlegg 2: Strategisk oppmerksomhet i UH-sektoren sammenlignet med statlig sektor generelt.....	75
Vedlegg 3: Status for fellestiltak i handlingsplan for digital omstilling	77
1. Innledning	77
2. Pågående fellestiltak	77
3. Fellestiltak som er ferdigstilt.....	80
4. Fellestiltak som er utsatt	80
5. Nylig innførte fellestjenester	81

Sammendrag

1. Bakgrunn

I denne rapporten presenterer vi resultater og funn fra HK-dirs kartlegging av universitets- og høyskolesektorens (UH-sektorens) arbeid med digital omstilling. [Strategi for digital omstilling i universitets- og høyskolesektoren 2021–2025](#) og [Handlingsplan for digital omstilling i høyere utdanning og forskning](#) danner rammen for tilstandskartleggingen. Formålet er å innhente kunnskap om sektorens arbeid med innsatsområdene og forutsetningene som er beskrevet i strategien. Rapporten viser status og tilstand for 2023, som er det første året vi gjennomfører en slik kartlegging.

Strategiens forutsetninger for digital omstilling retter seg mot følgende områder:

1. Økonomiske rammebetingelser
2. Internasjonalt samarbeid
3. Fellestjenester og felles digital grunnmur
4. Informasjonssikkerhet og personvern
5. Lovverk som understøtter deling og samhandling
6. Universell utforming og tilgjengelighet.

Strategiens innsatsområder er som følger:

1. Digitalisering for fleksibel utdanning
2. Digital innovasjon i undervisning og læring
3. Digitale tema, metoder og kompetanse i alle fag
4. Åpen forskning og nye forskningsmuligheter
5. Utnytte data om kunnskapssektoren
6. Ledelse og kultur for digital omstilling.

Tilstandskartleggingen bygger primært på en spørreundersøkelse blant de 21 institusjonene som er underlagt Kunnskapsdepartementet (KD), og intervjuer med representanter fra seks av disse institusjonene.¹ Andre kilder er data fra Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør som viser bruk og utnyttelse av ulike digitale tjenester, rapportering for den nasjonale digitaliseringsporteføljen (Sikt), samt data om digitalisering i offentlig sektor fra Statistisk sentralbyrå (SSB). I tillegg har vi gjennomgått institusjonenes årsrapporter, deres utviklingsavtaler med departementet, og tidligere kartlegginger av UH-sektorens arbeid med digitalisering.

¹ Gjennomføringen av spørreundersøkelsen og intervjudelen av kartleggingen gjøres nærmere rede for i vedlegg 1.

I fortsettelsen gir vi en oppsummering av hovedfunnene i rapporten. Funnene er organisert under tre hovedtema:

1. Strategiens forutsetninger og innsatsområder
2. Organisering, kompetanse og kapasitet for digital omstilling
3. Samarbeid, samstyring og koordinering.

2. Oppsummering av hovedfunn

Strategiens forutsetninger og innsatsområder

Forutsetningene for digital omstilling er i varierende grad på plass

Funnene fra kartleggingen indikerer at universitetene og høyskolene har iverksatt en rekke aktiviteter og tiltak for å styrke forutsetningene for digital omstilling. Samtidig viser resultatene at det er en del som gjenstår før forutsetningene kan sies å være oppfylt i sektoren samlet sett. Det er «strek i laget» på disse områdene, og svært få institusjoner opplever at noen av forutsetningene er oppfylt i svært stor grad. Fellestjenester og felles digital grunnmur, samt informasjonssikkerhet og personvern, er de forutsetningene som i størst grad vurderes som oppfylt. Universell utforming og tilgjengelighet er en forutsetning som i begrenset grad synes å være oppfylt i sektoren.

I intervjudelen av kartleggingen mente respondentene at de økonomiske rammebetingelsene trolig blir mer krevende fremover. Oppfatningen var at sektoren har behov for å spisse og tydeliggjøre prioriteringene i arbeidet med digital omstilling, både på nasjonalt nivå og på institusjonsnivå. Samtidig ble kostnadene og kompleksiteten knyttet til innføring av fellestiltak, for eksempel nytt saks- og arkivsystem (UH Sak), beskrevet som økende.

Høyt aktivitetsnivå, men variasjon på tvers av innsatsområdene

Resultatene viser at universiteter og høyskoler er i en digital omstilling, og at det er mye positivt som skjer på mange områder i sektoren. Samtidig varierer det hvor langt institusjonene har kommet i denne omstillingsprosessen. Aktivitetsnivået fremstår som relativt høyt på områdene digitalisering for fleksibel utdanning, digital innovasjon i undervisning og læring og åpen forskning og nye forskningsmuligheter. Det fremstår som lavere for datadeling og ledelse og kultur for digital omstilling. En mulig forklaring er at dette er innsatsområder som i mindre grad berører kjernevirksomheten ved institusjonene.

Basert på intervjuene kan det virke som aktiviteten innen digital omstilling er størst på administrasjons- og undervisningssiden. Innen forskning er det enkelte institusjoner som fremhever arbeidet med åpen forskning og åpen tilgang til forskningsdata, men dette innsatsområdet ble generelt mindre belyst enn de to andre.²

² Se vedlegg 1 for nærmere beskrivelser av hvem som deltok i intervjuene.

Fortsatt mye søkelys på IKT-verktøy, støttetjenester og drift

Sektoren synes å være orientert mot det vi kan kalle en «tradisjonell» form for digitalisering, der oppmerksomheten rettes mot grunnleggende IT-drift, brukerstøtte og digitale verktøy. Den virker i mindre grad å være orientert mot den faglige digitale omstillingen, som – gjennom målrettet bruk av digital teknologi – skal bidra til å utvikle og styrke fagene, undervisningen, forskningen og den digitale kompetansen. Dette understøttes av funn både fra spørreundersøkelsen og intervjuene. På spørsmålet der institusjonene ble bedt om å plassere seg langs en skala med administrativ digitalisering og faglig digitalisering som ytterpunktene, lå hovedtyngden av institusjonene innenfor den administrative varianten.

Også på undervisningsområdet, som generelt ser ut til å preges av et relativt høyt aktivitetsnivå, ser vi tendenser til at digitalisering handler om kompetanse, samarbeid, bruk av video i undervisning og læring, samt bygningsmessige tilpasninger for å tilrettelegge for digital undervisning. Selv om dette er viktige områder, underbygger resultatene at digitalisering fortsatt ser ut til å handle mye om verktøy, tekniske løsninger og organisering. Det at både digital læringsanalyse og kunstig intelligens (som ChatGPT) i liten grad ser ut til å være prioriterte områder ved institusjonene, kan sies å underbygge en slik tolkning.

Institusjonenes egne vurderinger av hva som er de viktigste tiltakene for digital omstilling på ulike virksomhetsområder, bekrefter at mange av tiltakene gjelder innføring og bruk av tekniske løsninger, spesielt fellestjenester i sektoren. Dernest handler mange tiltak om ulike typer organisatoriske endringer eller tilpasninger.

Grunnlaget for å jobbe med digital omstilling må utvikles videre

En utfordring for sektoren er samsvaret mellom ambisjonsnivået for digital omstilling i Strategi for digital omstilling, og institusjonenes forutsetninger og kapasitet til å absorbere nasjonale ambisjoner og fellestiltak. I intervjudelen av kartleggingen kom det frem at institusjonene er minst like opptatt av å forberede mottak av nye fellestiltak som å gjennomføre digital omstilling «hjemme hos seg selv».

Det ble også uttrykt ønske om strammere prioriteringer og porteføljestyring på nasjonalt nivå, slik at institusjonene får tid til å innføre og nyttiggjøre seg fellestiltak, før de må forberede mottak av nye. Samtidig mente flere av institusjonene at de har behov for å organisere eget arbeid med digital omstilling på andre og bedre måter enn tidligere.

Grunnlaget for digital omstilling legges i stor grad gjennom forutsetningene beskrevet i strategien. Den manglende oppfyllelsen av forutsetningene som våre resultater indikerer, viser at det er behov for å jobbe videre med dette grunnlaget.

I tillegg er det noen andre oppgaver institusjonene bør prioritere, for å styrke grunnlaget for digital omstilling. Det handler eksempelvis om å gjennomgå de fagene og emnene de tilbyr, for å kartlegge i hvilken grad de dekker digitale tema og metoder. Våre resultater viser at dette er en aktivitet som i liten grad ser ut til å ha blitt prioritert frem til nå.

Organisering, kompetanse og kapasitet for digital omstilling

Organisering og kompetanse lokalt påvirker digitaliseringsarbeidet

Måten digitaliseringsarbeidet er organisert på lokalt i institusjonene, setter noen rammer for hva som er mulig å oppnå når det gjelder faglig digital omstilling. Det samme gjelder ledelsens forståelse av, og involvering i, digitaliseringsarbeidet. I intervjudelen av kartleggingen ble det uttrykt behov for en mer systematisk og helhetlig institusjonell tilnærming til digital omstilling. Det gjelder særlig evnen til å jobbe på tvers i organisasjonen med digital omstilling, som følge av plattformtjenester og innføring av sammenhengende tjenester.

Det kan se ut som at det er et organisatorisk og kompetansemessig etterslep i enkelte institusjoner, og at de derfor mangler noe av grunnlaget for å realisere målsetningene og ambisjonsnivået for den digitale omstillingen. Tradisjonell organisering («siloeer») og etablerte arbeidsformer («gamle kulturer») kan for eksempel gjøre det utfordrende å fornye og forbedre kjerneoppgavene og arbeidsprosessene. Forståelse for, og kompetanse om, hvordan digitale løsninger kan benyttes til å utvikle nye praksiser – særlig innen undervisning – fremstår derfor som et viktig tema.

Den digitale kompetansen i ulike målgrupper fremstår som mangelfull

Resultatene fra spørreundersøkelsen viser at underviserne, forskerne og administrativt ansatte i varierende grad vurderes til å ha den kompetansen som trengs for å bruke digital teknologi til å løse sine oppgaver på en måte som styrker kvaliteten på undervisningen og forskningen. Resultatene indikerer at det er et behov for å styrke den digitale kompetansen i disse målgruppene.

I intervjuene ble det opplyst om at institusjonene har bygd opp og styrket sentrale miljøer for støtte til digital kompetanseutvikling, særlig innen undervisning. Det er imidlertid utfordrende å nå ut til fagmiljøene med kompetansehevende tiltak og initiativ. Det er også behov for mer kunnskap om hvilke forhold i institusjonene som påvirker arbeidet med kompetanseheving, og hvorfor dette ser ut til å være krevende i en del institusjoner.

Også IT-miljøene oppgir at de har andre kompetansebehov enn tidligere. Mens behovet for driftskompetanse er avtakende, er det et økende behov for kompetanse innen tjenesteutvikling og prosjektgjennomføring.

Lite systematisk arbeid med gevinstkartlegging

Når det gjelder oppfølging av nytte og gevinster, virker det ikke å være særlig høy aktivitet i sektoren. Dette observerer vi både gjennom spørreundersøkelsen og intervjuene. Ingen av de seks institusjonene som ble intervjuet, opplyste for eksempel om at de har oversikt over gevinster eller har etablert tilfredsstillende metodikk for å kartlegge og dokumentere gevinster. Flere av dem er imidlertid i ferd med å prøve ut metodikk for dette.

En rekke årsaker til manglende vurdering og kartlegging av gevinster ble trukket frem, blant annet at måling av gevinster reiser utfordrende metodiske problemstillinger, og at knappe ressurser heller prioriteres til mottak av nye fellesløsninger enn til å følge opp

gevinster. Mulige utskiftninger av systemer som institusjonene har tilpasset seg, for eksempel LMS og plagiatskontroll, kan også påvirke gevinstpotensialet.

Samtidig mente alle institusjonene som ble intervjuet at de hadde høstet viktige gevinster, og viste til flere eksempler på dette. Kvalitative gevinster, for eksempel i form av prosessforbedringer, var mer fremtredende enn effektivisering og økonomiske innsparinger.

Utfordrende å skape en helhetlig forankring for digital omstilling

Ifølge våre resultater er én av tre institusjoner av den oppfatning at arbeidet med digital omstilling, enten i svært stor eller ganske stor grad, er forankret i hele organisasjonen. Dette indikerer at det er et potensial i sektoren for å jobbe mer med den organisatoriske forankringen av det digitale omstillingsarbeidet.

Videre fant vi at en større andel av institusjonene, om lag to av tre, var av den oppfatning at de har en ledelse som er opptatt av å bruke digital teknologi til å styrke kvaliteten i utdanning, forskning og formidling. Gjennom intervjuene kom det frem at forankringen av arbeidet med digital omstilling vurderes som noe sterkere i sentral- og fellesadministrasjonen enn på fakultets- og instituttnivå.

Samlet sett synliggjør resultatene et behov for å jobbe videre med ledelse og kultur for digital omstilling. Institusjonene må utvikle et helhetlig eierskap til digital omstilling, dersom målene og ambisjonene i strategien skal kunne nås. Det er ikke tilstrekkelig at sentral ledelse og stab ved institusjonene er opptatt av tematikken; instituttene og fagmiljøene må også trekkes med.

Samarbeid, samstyring og koordinering

Institusjonene er positive til sektorsamarbeid

Gjennom spørreundersøkelsen kommer det frem at institusjonene har en positiv holdning til sektorsamarbeid og det å dele egne tjenester, løsninger og praksiser med andre. Det bør gi et godt utgangspunkt for det videre samarbeidet om digital omstilling i sektoren. Behovet for samarbeid vurderes som størst med hensyn til administrativ effektivisering, innføring og bruk av fellestjenester, datahåndtering og deling av læringsressurser.

Det positive bildet som tegnes rundt samarbeid og deling ble bekreftet i intervjuene. UH-sektoren ble beskrevet som ledende i et nasjonalt perspektiv når det gjelder samarbeid innen digital omstilling. Fordelene med samarbeid ble vurdert som særlig positive med hensyn til anskaffelser.

Samtidig stilte enkelte institusjoner spørsmål ved formen på dagens sektorsamarbeid. Det handlet blant annet om arbeidsdelingen mellom Sikt og institusjonene, og forholdet mellom BOTT og UH17.³ Enkelte mente også at dagens samstyringsmodell kan virke

³ Med BOTT menes universitetene i Bergen, Oslo, Trondheim og Tromsø. UH17 er de øvrige statseide universitetene og høyskolene under Kunnskapsdepartementet.

ressurskrevende og tungrodd. Det ble likevel understreket at modellen må få tid til å «sette seg», før man vurderer nærmere hvordan den fungerer.

Forholdet mellom nasjonale fellestiltak og lokal mottakskapasitet

Det er noen generelle utfordringer i sektoren knyttet til gjennomføringen av fellestiltak. Utfordringene handler om kapasiteten i institusjonene, og tilgangen på nødvendig kompetanse. Kapasitet og kompetanse «bindes» gjerne opp av ulike fellestiltak og innføringsløp, en utfordring som virker å være størst i mindre institusjoner.

I intervjurunden oppga institusjonene at fellestiltakene blir mer omfattende og komplekse. De setter derfor det lokale mottaksapparatet under press. I tillegg ble timing trukket frem som en viktig problemstilling, det vil si at flere fellestiltak gjennomføres samtidig eller tett på hverandre. Enkelte institusjoner beskrev en situasjon der digital omstilling handler mer om å forberede neste fellestiltak enn å utvikle egen kjernevirksomhet. Flere institusjoner oppgir at de har begrenset kapasitet til å utforske egne initiativ på digitaliseringsområdet.

Samtidig mente flertallet av institusjonene at egen digitalisering er avhengig av fellestiltak, men at kostnadsøkninger oppleves som problematisk. Det ble også etterlyst mer informasjon, dialog og forutsigbarhet knyttet til planlegging og innføring av fellestiltak.

Digitaliseringen går både for sakte og for fort

Resultatene fra kartleggingen indikerer at sektoren har uløste behov på en del områder, som kunne eller burde vært løst raskere enn hva tilfelle er nå – enten gjennom lokale eller nasjonale løsninger. Samtidig oppleves tempoet og omfanget av fellestiltak som såpass stort at det blir utfordrende for institusjonene å håndtere dem på en god måte. Spesielt gjelder dette de små og mellomstore institusjonene.

Disse funnene bør ses i sammenheng med styringen og koordineringen av innsatsen på nasjonalt nivå. Fremover vil mange fellestiltak kreve endringer ved institusjonene, deriblant nytt saks- og arkivsystem (UH Sak), Nasjonalt vitenarkiv, modernisering av FS, Fremtidens opptak, samt nye anskaffelser for hele porteføljen av undervisningstjenester.

Samstyringen og koordineringen på nasjonalt nivå må utvikles videre

Resultatene for spørsmålene om samstyringsmodellen og styringen og koordineringen av fellestiltakene på nasjonalt nivå, viser at det er behov for å videreutvikle og styrke den nasjonale styringen og koordineringen av fellestiltakene. Dette handler både om tempo, timing, forventninger og forutsigbarhet når det gjelder innføring av nye tjenester.

Kompleksiteten i samstyringsmodellen, og ikke minst variasjonsbredden i behov og forutsetninger blant de institusjonene modellen skal ta beslutninger på vegne av, gjør at den blir krevende å gjennomføre. Samtidig er det viktig å presisere at dagens samstyringsmodell har virket kun kort tid, og at det er for tidlig å konkludere med hvordan den fungerer. Det er uansett planlagt en evaluering av modellen i nær fremtid.

3. Anbefalinger for veien videre

Basert på resultatene og funnene i rapporten presenterer vi seks anbefalinger:

1. Prioriter arbeidet med å styrke grunnmuren for digital omstilling.

Institusjonene bør styrke arbeidet med forutsetningene for digital omstilling, blant annet fellestjenester og felles digital grunnmur. De bør også videreutvikle arbeidet på andre områder som er sentrale for den digitale omstillingen, som for eksempel sektorsamarbeid, delingskultur og kartlegging av digitale tema og metoder i eget studietilbud. Det samme gjelder for deling av data og universell utforming.

2. Vri innsatsen mer over mot den fagnære digitale omstillingen.

Institusjonene bør styrke det fagnære digitaliseringsarbeidet, med utgangspunkt i den kompetansen som finnes i fagmiljøene, læringsstøttemiljøene og IT-miljøene. Eksisterende møteplasser i sektoren bør benyttes til å dele erfaringer om bruk av digital teknologi i den faglige kjernevirksomheten.

3. Styrk den digitale kompetansen i ulike målgrupper.

Institusjonene bør styrke den digitale kompetansen hos administrativt ansatte, undervisere og forskere. Det bør vurderes hvordan samarbeid i sektoren kan bidra til å imøtekomme behovet for digital kompetanse i disse gruppene.

4. Vektlegg mottakskapasiteten ved planlegging av fellestiltak.

Institusjonenes kapasitet til å gjennomføre digitale omstillingsprosesser må tas tilstrekkelig hensyn til ved planlegging av nye fellestiltak i sektoren. Spesielt timingen av fellestiltak, det vil si at det ikke iverksettes for mange tiltak samtidig, bør vurderes nøye.

5. Behov for helhetlig forankring av digital omstilling i institusjonene.

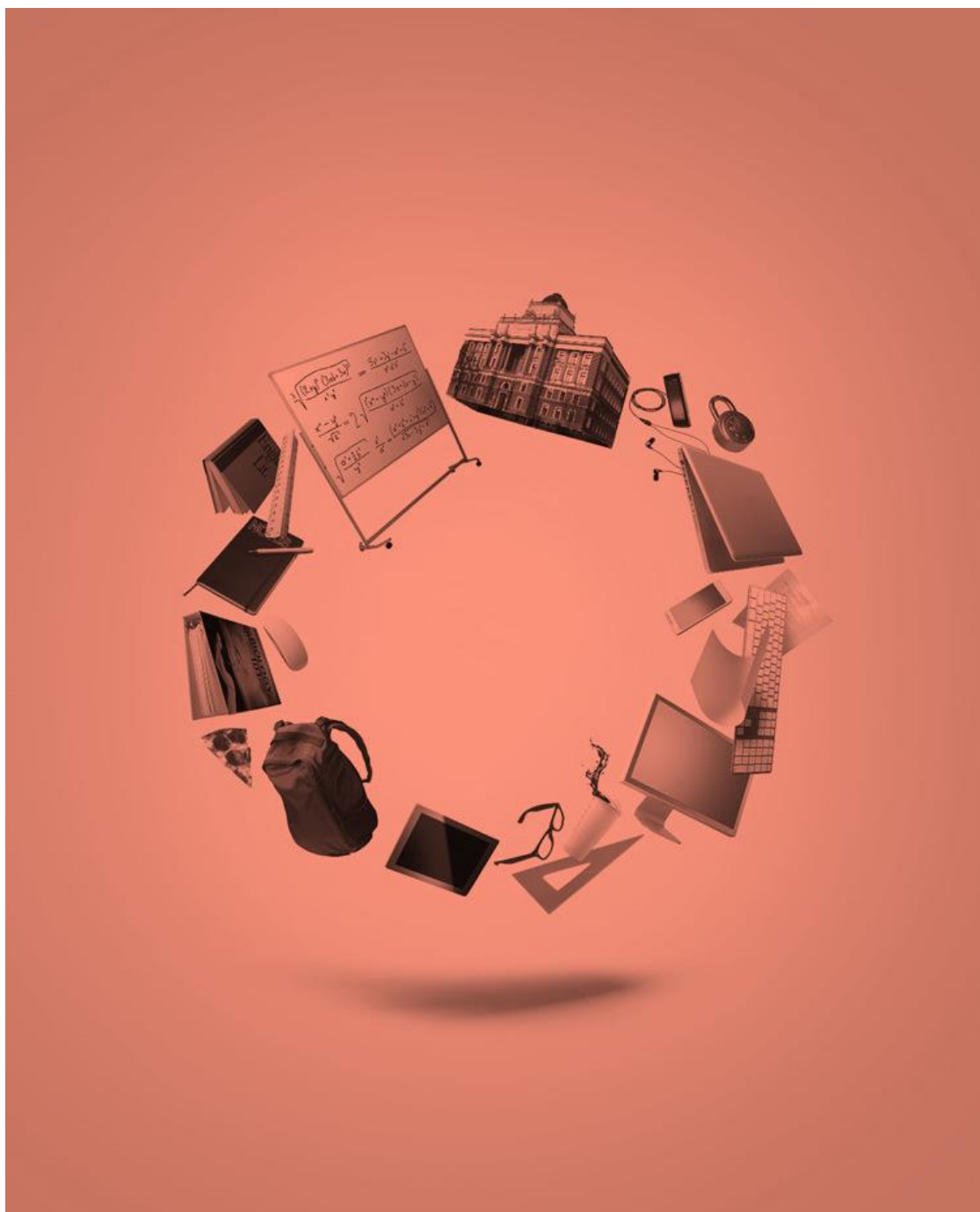
Institusjonene bør jobbe videre med å forbedre måten digitaliseringen koordineres og ledes på. Forankringen av arbeidet med digital omstilling i alle deler av organisasjonen – fra sentral ledelse og ned til det enkelte fakultet, institutt og avdeling – bør styrkes.

6. Styrk arbeidet med gevinstrealisering.

Institusjonene bør få bedre støtte til arbeidet med å kartlegge og realisere gevinster av digitaliseringen. Det bør etableres felles løsninger for veiledning, opplæring og metodikk i gevinstrealisering.

Anbefalingene beskrives nærmere i kapittel 6.

DEL 1: INNLEDNING

1. Bakgrunn og behov

1.1. Hvorfor en tilstandskartlegging?

I denne rapporten presenteres resultater og funn fra HK-dirs kartlegging av de 21 statlige universitetene og høyskolene sitt arbeid med digital omstilling. Rapporten viser status og tilstand for 2023, som er det første året vi gjennomfører denne kartleggingen.

[Strategi for digital omstilling i universitets- og høyskolesektoren 2021–2025](#) og [Handlingsplan for digital omstilling i høyere utdanning og forskning](#) danner rammen for tilstandskartleggingen. Formålet med kartleggingen er å innhente kunnskap om sektorens arbeid med digital omstilling, med spesiell vekt på innsatsområdene i strategien.

Vi ønsker også å innhente kunnskap om statusen i sektoren for det strategien omtaler som forutsetningene for digital omstilling.⁴ I denne første runden er det det store «sektorbildet» vi er ute etter å kartlegge. Vi har derfor valgt å ikke gruppere svarene basert på institusjonsstørrelse – med enkelte unntak.⁵

Strategi for digital omstilling i universitets- og høyskolesektoren er Kunnskapsdepartementets (KDs) strategi. Det er likevel institusjonene som har hovedansvaret for å følge opp og realisere den, spesielt når det gjelder prioriteringer og tiltak som retter seg mot kjerneaktiviteten innen undervisning, utdanning og forskning.

Fellestiltak skal i større grad realiseres gjennom felles innsats i sektoren, knyttet til finansiering, samarbeid og samordning.⁶ HK-dir har en rolle som pådriver og samordner for digitalisering i sektoren, og et ansvar for å følge opp at strategien blir gjennomført. Dette er oppgaver HK-dir skal løse i samarbeid med institusjonene og de andre forvaltningsorganene i sektoren.

Tilstandskartleggingen for 2023 representerer en viktig milepæl; det er første gang det gjennomføres en kartlegging av denne typen, der målet er å gi en oversikt over alle områdene som den digitale omstillingen griper inn i – både på faglig og administrativ side. Dette blir derfor en slags nullpunktmåling, som vil danne et viktig referansepunkt for kommende kartlegginger.

Det er et mål å etablere dette som en gjentakende kartlegging, for å måle endring og utvikling i sektorens arbeid med digital omstilling. Kunnskapen som fremskaffes skal gi nytteverdi både for Kunnskapsdepartementet, institusjonene i sektoren, HK-dir og andre myndighetsorganer og samfunnet ellers.

⁴ Forutsetningene og de strategiske innsatsområdene er gjengitt i sammendraget.

⁵ Den viktigste grunnen til at vi ikke har gjennomført omfattende analyser basert på forskjeller i institusjonsstørrelse, er det lave antallet enheter i spørreundersøkelsen (N=21). I vedlegg 1 gis en nærmere beskrivelse av metodisk tilnærming og datagrunnlag.

⁶ For en beskrivelse av hva som menes med fellestiltak, og hvilke tiltak det er snakk om, se her: [Handlingsplan for digital omstilling i høyere utdanning og forskning | HK-dir \(hkdir.no\)](#).

Tilstandskartleggingen dekker flere behov, og de kan oppsummeres slik:

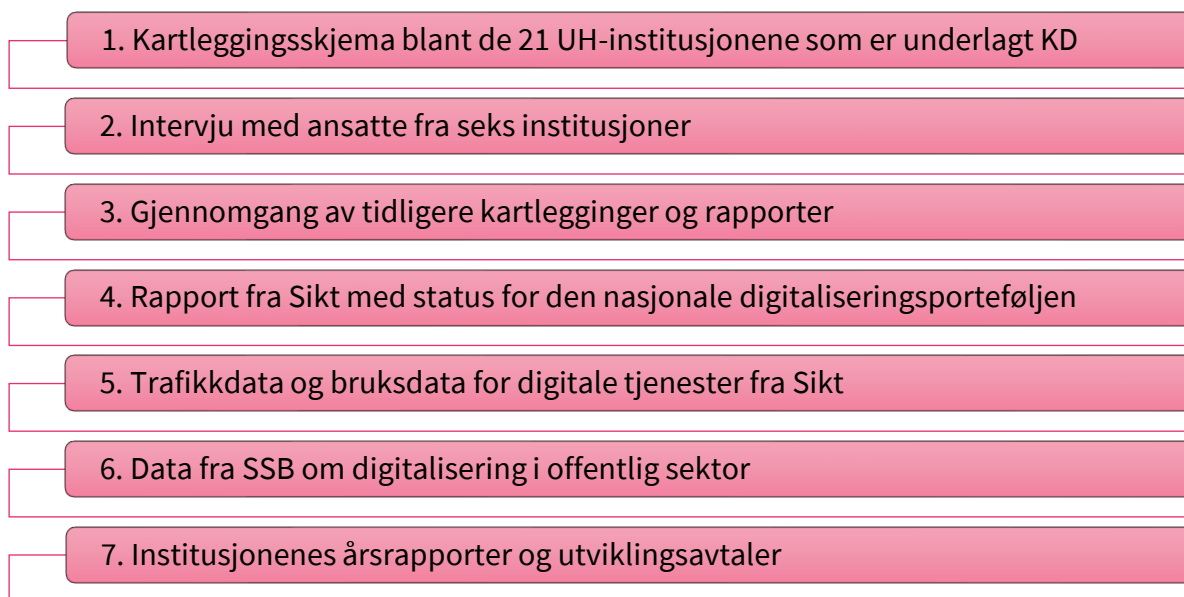
- **Sikre en oppfølging av arbeidet med digital omstilling i UH-sektoren som er basert på kunnskap** – det er behov for kunnskap som gir institusjonene, Kunnskapsdepartementet (KD), HK-dir og andre myndighetsorganer en helhetlig oversikt over arbeidet med digital omstilling i sektoren. Kartleggingen vil bidra til å styrke grunnlaget for KDs oppfølging av arbeidet med digital omstilling. Den gir også et grunnlag for HK-dirs arbeid med å fylle rollen som pådriver og samordner for digitaliseringen i sektoren.
- **Gi institusjonene et verktøy for å vurdere og drøfte eget arbeid og egne prioriteringer på digitaliseringsområdet** – gjennom kartleggingen kan institusjonene vurdere eget digitaliseringsarbeid i lys av tilstanden i sektoren. På denne måten kan kunnskap om den digitale tilstanden i sektoren være nyttig for institusjonene.
- **Mer samordnet, effektiv og helhetlig innsats for digital omstilling** – gjennom å etablere et felles kunnskapsgrunnlag om status, muligheter og utfordringer i digitaliseringsarbeidet, vil kartleggingen legge til rette for en mer helhetlig og samordnet innsats for digital omstilling. Dette gjelder også gjennomføringen av fellestiltak i sektoren, finansiert med midler fra institusjonene. Det er et mål å bidra til økt nytte av de investeringene som gjøres. Kunnskapen som innhentes vil også gi et grunnlag for å vurdere behovet for å revidere handlingsplanen for digital omstilling.

Tilstandskartleggingen for 2023 er først og fremst en kartlegging av aktivitetsnivå, organisering, implementering, systematikk, planer og prioriteringer i institusjonene. Den måler ikke effekter eller gevinster av digitaliseringstiltak. Måling av effekter og gevinster er mer metodisk krevende, men vi har et mål om å utforske dette i senere kartlegginger.

På sikt ønsker vi også at tilstandskartleggingen skal bli et verktøy for å utforske aktuelle utviklingstrekk og trender nasjonalt og internasjonalt, som vil påvirke den digitale omstillingen i norsk UH-sektor. Dette kan gjøres gjennom egne temaanalyser.

1.2. Kort om datagrunnlaget

Figur 1 viser datakildene tilstandskartleggingen bygger på.

Figur 1: Datagrunnlaget for tilstandskartleggingen.

De viktigste datakildene i kartleggingen er spørreundersøkelsen og intervjuene. Kartleggingsskjemaet ble sendt til de 21 statlige universitetene og høyskolene, og vi mottok svar fra alle.⁷ I skjemaet ble det stilt spørsmål om institusjonenes arbeid med digitalisering og oppfølging av sektorens strategi for digital omstilling. Hver institusjon mottok ett skjema, og det ble besvart av ledere og medarbeidere med god innsikt i det lokale arbeidet med digital omstilling.⁸ Hvilke roller disse lederne og medarbeiderne har i institusjonene, utdypes nærmere i vedlegg 1.

Det er viktig å understreke at dataene innhentet gjennom kartleggingsskjemaet er basert på institusjonenes egne vurderinger, og ikke kan ses som objektive mål på den digitale tilstanden ved den enkelte institusjon. Samtidig er det institusjonenes egne vurderinger av tilstand, muligheter og utfordringer vi har vært ute etter å kartlegge. Spesielt interessant blir det når vi kan sammenholde disse funnene med de andre datakildene i kartleggingen, deriblant gruppeintervjuene.

⁷ I rapporten bruker vi begrepene kartleggingsskjema og spørreundersøkelse om hverandre.

⁸ I motsetning til en vanlig utvalgsundersøkelse, har ikke representativitet vært et sentralt kriterium i vår spørreundersøkelse. Vårt mål har heller vært å rekruttere de personene ved institusjonene som, i kraft av sine roller og ansvarsområder, har forutsetninger for å besvare spørsmålene i kartleggingsskjemaet på en god måte.

Boks 1: Kan vi ha de samme forventningene til institusjoner som er ulike?

Norge har en mangfoldig høyere utdanningssektor, med ulike institusjonsprofiler og en form for arbeidsdeling mellom institusjonene. Det har vært et politisk mål å fremme mangfoldet i sektoren, og utviklingsavtalene mellom Kunnskapsdepartementet og den enkelte institusjonen er et sentralt verktøy for å oppnå dette.⁹

Det er relevant å minne om dette mangfoldet når man vurderer resultatene fra kartleggingen. Variasjoner i resultater og status på forskjellige områder kan ha mange ulike forklaringer. Noe av variasjonen kan henge sammen med at institusjonene har ulik størrelse, økonomi og faglig profil.

Det at institusjonene er ulike, indikerer at det muligens ikke er rimelig å forvente det samme nivået av måloppnåelse for alle institusjoner, enten det er snakk om forutsetninger for digital omstilling eller de strategiske innsatsområdene.

For å supplere og utdype svarene gitt gjennom kartleggingsskjemaet, gjennomførte vi gruppeintervjuer med representanter fra seks universiteter og høyskoler. Et viktig formål med intervjuene var å fange opp variasjoner i arbeidet med digital omstilling som svarene fra spørreundersøkelsen ga begrenset informasjon om. Dette kan for eksempel dreie seg om forskjeller mellom fakulteter, institutter og fagmiljøer, eller mellom ulike virksomhetsområder, som undervisning, forskning og administrasjon.

Vi ønsket også supplerende informasjon om andre forhold som kan være relevante for å forstå arbeidet med digital omstilling, som for eksempel organisering, kompetanse, kapasitet og lokale prioriteringer.

Som vi ser av figur 1, har utnyttelse av eksisterende datakilder vært et viktig premiss for arbeidet med tilstandskartleggingen. Dette gjelder data og rapporteringer fra Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør, samt data utlevert fra SSB. Gjennomgangen av rapporter og litteratur bygger på den samme målsetningen om å utnytte eksisterende kunnskap og innsikt. Alle datakildene beskrives nærmere i vedlegg 1 til rapporten.

⁹ [Tilstandsrapport for høyere utdanning 2022 | HK-dir \(hkdir.no\)](https://www.hkdir.no/tilstandsrapport-for-hoyere-utdanning-2022).

1.3. Rapportens struktur

Rapporten er strukturert på følgende måte:

1. Innledning

I denne delen beskrives bakgrunnen for oppdraget, og hvilke behov kunnskapen skal dekke. I tillegg gis en sammenstilling av relevant innsikt fra andre rapporter og utredninger, i form av en kunnskapsgjennomgang.

2. Resultater og funn

Først presenteres resultatene som viser i hvilken grad forutsetningene for digital omstilling i UH-sektoren kan sies å være oppfylt. Deretter gjennomgår vi statusen for de seks strategiske innsatsområdene i strategien.

Til slutt presenterer vi resultatene for andre områder vi har kartlagt; organisering, samarbeid, hvilke digitaliseringstiltak institusjonene prioriterer, samt deres vurderinger av hvilken type digitalisering de bruker mest tid og ressurser på.

3. Veien videre

Vi gir seks anbefalinger for det videre arbeidet med digital omstilling i UH-sektoren, basert på resultater og funn i kartleggingen.

4. Vedlegg

I siste del gir vi tilleggsinformasjon til det som står i selve rapporten. Vedlegg 1 gir en beskrivelse av datakilder og metodisk tilnærming, vedlegg 2 gjengir resultater fra analysen av SSB-data, og vedlegg 3 gir en statusrapport for den nasjonale digitaliseringsporteføljen. Denne rapporten er utarbeidet av Sikt.

2. Tidligere kartlegginger

2.1. Innledning

Flere nasjonale kartlegginger har de siste årene bidratt med kunnskap om digitaliseringsprosesser i UH-sektoren. De fleste har kartlagt digitalisering innen undervisning og læring, blant annet opplevelsen av egen utdanningsfaglig og digital kompetanse, behovet for kompetanseheving blant undervisere, samt opplevelser knyttet til digital undervisning.

Kartleggingene baserer seg i stor grad på individdata, og få har satt søkelys på andre dimensjoner ved digitaliseringsarbeidet, som for eksempel organisatoriske aspekter, strategiske prioriteringer, eller forutsetninger for digital omstilling. Vår tilstandskartlegging innhenter data på institusjonsnivået, og kan dermed tilføre kunnskap på dette området.

Dette kapitlet gir en kort oversikt over de viktigste nasjonale kartleggingene de siste årene, og resultater og hovedtendenser de viser til som er relevant for kartleggingen vår. I tillegg har vi sett nærmere på noen utvalgte internasjonale publikasjoner med relevans for vårt arbeid. For å strukturere gjennomgangen, har vi valgt å organisere den rundt noen overordnede tema.

2.2. Undervisernes kompetanse

Flere av kartleggingene peker på behovet for kompetanseheving i bruk av digital teknologi i undervisning og læring. Digital tilstand (2018) finner at de faglig ansatte ønsker mer kompetanse i pedagogisk bruk av digital teknologi i fag.¹⁰ Omtrent halvparten svarte at de hadde behov for mer kompetanse på dette området. I Underviserundersøkelsen (2021) oppgir underviserne at det er størst behov for videreutvikling av egen kompetanse innenfor digital undervisning, varierte undervisningsformer og studentaktive læringsformer.¹¹

Omtrent halvparten av studentene opplever at underviserne har nødvendig kompetanse til å bruke digitale verktøy i undervisningen, og at digitale verktøy blir brukt slik at studentene blir aktivt involvert i undervisningen.¹² Studentenes svar har faktisk ikke endret seg i særlig grad mellom 2018 og 2021 når det gjelder undervisernes kompetanse og bruk av digitale verktøy i undervisning og læring.¹³

NIFUs notat om kompetansehevingens rolle i pedagogisk bruk av digital teknologi i høyere utdanning (2023), bekrefter at manglende kompetanse blant de faglig ansatte er den største utfordringen eller barrieren for å sikre pedagogisk bruk av digital teknologi i høyere

¹⁰ [Digital tilstand 2018: Perspektiver på digitalisering for læring | Diku \(hkdir.no\)](#) (sist besøkt 18.1.2024).

¹¹ [Underviserundersøkelsen 2021: Hovedrapport | NOKUT \(nokut.no\)](#) (sist besøkt 24.1.2024).

¹² [Studiebarometeret 2021 – Hovedtendenser | NOKUT \(nokut.no\)](#) (sist besøkt 24.1.2024).

¹³ [Studiebarometeret 2021 – Hovedtendenser | NOKUT \(nokut.no\)](#) (sist besøkt 24.1.2024).

utdanning.¹⁴ Å styrke de ansattes digitale og pedagogiske grunnkompetanse, ble av flere fremhevet som en forutsetning for reell pedagogisk bruk av digital teknologi.

Notatet problematiserer kompetansebegrepet, og beskriver det som utydelig og generelt. Kompetanseheving blir gjerne beskrevet som et generelt behov, til tross for at kompetansen som etterspørres kan være svært mangfoldig, og omfatte både pedagogikk, teknologi, juss og etikk. Dette gjør arbeidet med kompetanseheving krevende for alle parter.

Blant informantene var det bred enighet om betydningen av å legge til rette for kompetansehevende tiltak, for å øke både den tekniske, pedagogiske og juridiske kompetansen til de vitenskapelige ansatte. Ledelsen og støttemiljøene har nå satt mer søkelys på å jobbe tettere med fagmiljø på institutt og fakultet, for å tilpasse og forankre tilbudene. Ifølge notatet trengs det tilbud nærmere den enkelte underviser.

2.3. Bruk av digital teknologi i undervisning

Flere av kartleggingene har undersøkt ulike aspekter ved bruken av digital teknologi, blant annet forutsetninger for pedagogisk bruk av digital teknologi, typer læringsteknologi som brukes, og omfanget av digital undervisning i den norske UH-sektoren.

En NIFU-rapport fra 2022 peker på tre overordnede gevinster ved god bruk av digital teknologi i høyere utdanning: mer studentaktiviserende undervisningsformer, pedagogisk utvikling (særlig i praksisnære fag), og økt tilgjengelighet i høyere utdanning.¹⁵ Temaet ble studert gjennom en analyse av tre ulike datakilder: en litteraturstudie, gjennomgang av eksisterende rapporteringsdata og eksisterende surveydata som dekker digitale verktøy og teknologi, samt intervjuer med UH-pedagogiske miljøer ved landets universiteter og høyskoler.

Rapporten understreker at gevinstene avhenger av at digital teknologi ikke brukes isolert, men som en del av et gjennomtenkt læringsdesign. Læringen må stå i sentrum når man skal bruke digitale verktøy, og verktøyene må passe til den aktuelle lærings situasjonen for at de skal gi mening eller bidra til bedre læring. Det forutsettes også at undervisere og studenter har nødvendig kompetanse i, og forståelse for, pedagogisk bruk av digital teknologi.

I 2022 kartla Studiebarometeret bruken av ulike typer digitale verktøy på en mer detaljert måte enn det som har vært gjort tidligere.¹⁶ Ikke overraskende viser dataene at de aller fleste bruker digitale læringsplattformer. Samhandlingsverktøy brukes av cirka 70 prosent av studentene, mens omtrent halvparten oppgir at de bruker ulike programvarer på en fagrelevant måte. Litt over halvparten svarer at de, enten ofte eller av og til, gjennomfører

¹⁴ [NIFU Open Access Archive: Kompetanse for hva og hvem? Kompetansehevingens rolle i pedagogisk bruk av digital teknologi i høyere utdanning \(unit.no\)](#) (sist besøkt 24.1.2024).

¹⁵ [Pedagogisk bruk av digital teknologi i høyere utdanning \(unit.no\)](#) (sist besøkt 18.1.2024).

¹⁶ [Studiebarometeret 2022 – Hovedtendenser | NOKUT \(nokut.no\)](#) (sist besøkt 24.1.2024).

undervisning i et digitalt format. Studentaktiverende verktøy, og verktøy som muliggjør simulering, brukes i mindre grad.

NIFU har nylig publisert en analyse av digital undervisning, og sett nærmere på omfanget av digital undervisning ved UH-institusjonene, og den digitale undervisningens opplevde bidrag til læring.¹⁷ Innsiktsrapporten viser at digital undervisning er ganske utbredt i UH-sektoren. Kun 13 prosent svarte at denne typen undervisning aldri blir brukt ved deres studieprogram.

Omkring halvparten av institusjonene oppga at digital undervisning gjennomføres av og til. Rapporten peker på at det finnes forskjeller på tvers av fag når det gjelder omfanget av digital undervisning. Det er mest digital undervisning i naturvitenskapelige og tekniske fag, mens humanistiske fag og fag rettet mot helse- og velferdsyrker, som sykepleier, lærer og vernepleier, ser ut til å ha minst digital undervisning. Rapporten fremhever at bruken av digitale undervisningsformer til en viss grad bidrar til god læring, og at graden av opplevd bidrag til læring samvarierer positivt med omfanget av digital undervisning som studentene rapporterer om.

NIFUs prosjekt omfatter også en analyse av ulike måter digital teknologi kan tas inn i ulike emner på. Notatet viser at det er stor variasjon i hvordan digital teknologi er tatt inn i læringsdesignet. Slette m.fl. (2023) påpeker at selv om graden av integrasjon er ulik, er bruken av digital teknologi godt gjennomtenkt, og støtter opp under de ulike læringsprosessene.¹⁸

2.4. Digitalisering og utdanningskvalitet på institusjonsnivå

De fleste rapportene vi har sett på har kartlagt digitalisering i undervisning og læring. Færre omhandler andre aspekter ved institusjonenes arbeid med digitalisering i UH-sektoren, og få har forsøkt å kartlegge digitalisering på institusjonsnivå.

Digital tilstand 2018 omhandler i all hovedsak digitalisering innen undervisning og læring, og peker på at det er et betydelig forbedringspotensial, blant annet når det gjelder institusjonenes systematiske arbeid med «definerte mål og tiltak for digitalisering av læringsprosesser, digital kompetanse som kompetansemål, opplegg for kompetanseutvikling, og tilrettelegging for samarbeid og deling av kunnskap» (s. 68).¹⁹

Den siste utgaven av Digital tilstand (2021) undersøkte hvordan støttemiljøene som har oppgaver innenfor digitalisering av undervisning, bidrar til institusjonenes arbeid med

¹⁷ [NIFU innsikt 2023:4 Utbredelsen av digital undervisning i norsk høyere utdanning](#) (unit.no) (sist besøkt 18.1.2024).

¹⁸ [NIFU Innsikt 2023:11 Digital teknologi i undervisningen: hva, hvorfor og hvordan? Eksempler på hvordan digital teknologi kan integreres i læringsdesign i høyere utdanning](#) | NIFU (nifu.brage.unit.no) (sist besøkt 18.1.2024).

¹⁹ [Digital tilstand 2018: Perspektiver på digitalisering for læring](#) | Diku (hkdir.no) (sist besøkt 18.1.2024).

utdanningskvalitet.²⁰ Rapporten viser at støttemiljøene i stor grad har en operativ rolle i kompetanseheving og oppfølging av de faglige ansatte i digitaliseringsarbeidet, men at de i mindre grad opplever å bidra på strategisk nivå i egen institusjon. Flere påpeker at det er et behov for å styrke satsingen på digitalisering, blant annet når det gjelder kompetanseheving og utviklingsarbeid, og forankringen av digitaliseringsprosessene hos ledelsen på ulike nivå.²¹

Riksrevisjonen har nylig undersøkt hvordan UH-institusjonene arbeider med å videreutvikle kvaliteten i studieprogrammene, og hvordan statlige virkemidler støtter opp under dette arbeidet.²² Den overordnede vurderingen er at det ikke er lagt godt nok til rette for at underviserne skal kunne jobbe med kvalitetsutvikling i studieprogrammene, og at det ikke er tilfredsstillende at en stor andel studenter ikke gjennomfører studiene på normert tid.

Rapporten peker blant annet på at institusjonene ikke legger godt nok til rette for kollektivt og helhetlig kvalitetsarbeid i studieprogrammer. Undersøkelsen fremhever betydningen av god ledelse på alle nivåer og i alle fasene av kvalitetsarbeidet, fra idéfasen og til videreføring av endringene. Det er blant annet ledelsens ansvar å legge til rette for at de faglig ansatte får tid til å jobbe med utvikling, og å sørge for at helheten i utviklingen av studieprogrammene blir ivaretatt. Rapporten trekker frem de som er ansvarlig for studieprogrammene, og deres betydning for kvalitetsarbeidet i studieprogrammene. Rapporten konkluderer med at det er behov for å styrke denne rollen.

²⁰ [Digital tilstand 2021: Støttemiljøers arbeid med digitalisering og utdanningskvalitet ved universiteter og høyskoler | HK-dir \(hkdir.no\)](#) (sist besøkt 18.1.2024).

²¹ Tidligere viste også Østlandsforsknings kartlegging av støttemiljøer at det er store variasjoner i organisering av kompetanseutvikling, at mye arbeid er prosjektbasert uten at det tas inn i linjen, og at det er usikkerhet rundt hvordan utviklingsarbeid organiseres ([ØF-notat 01/2017](#)) (sist besøkt 23.1.2024).

²² [Riksrevisjonen Dokument 3 \(2022-2023\) Universiteta og høgskulane sitt arbeid med å vidareutvikle kvaliteten i studieprogramma](#) | Riksrevisjonen (riksrevisjonen.no) (sist besøkt 18.1.2024).

Boks 2: OECD-rapporter om digitalisering i høyere utdanning

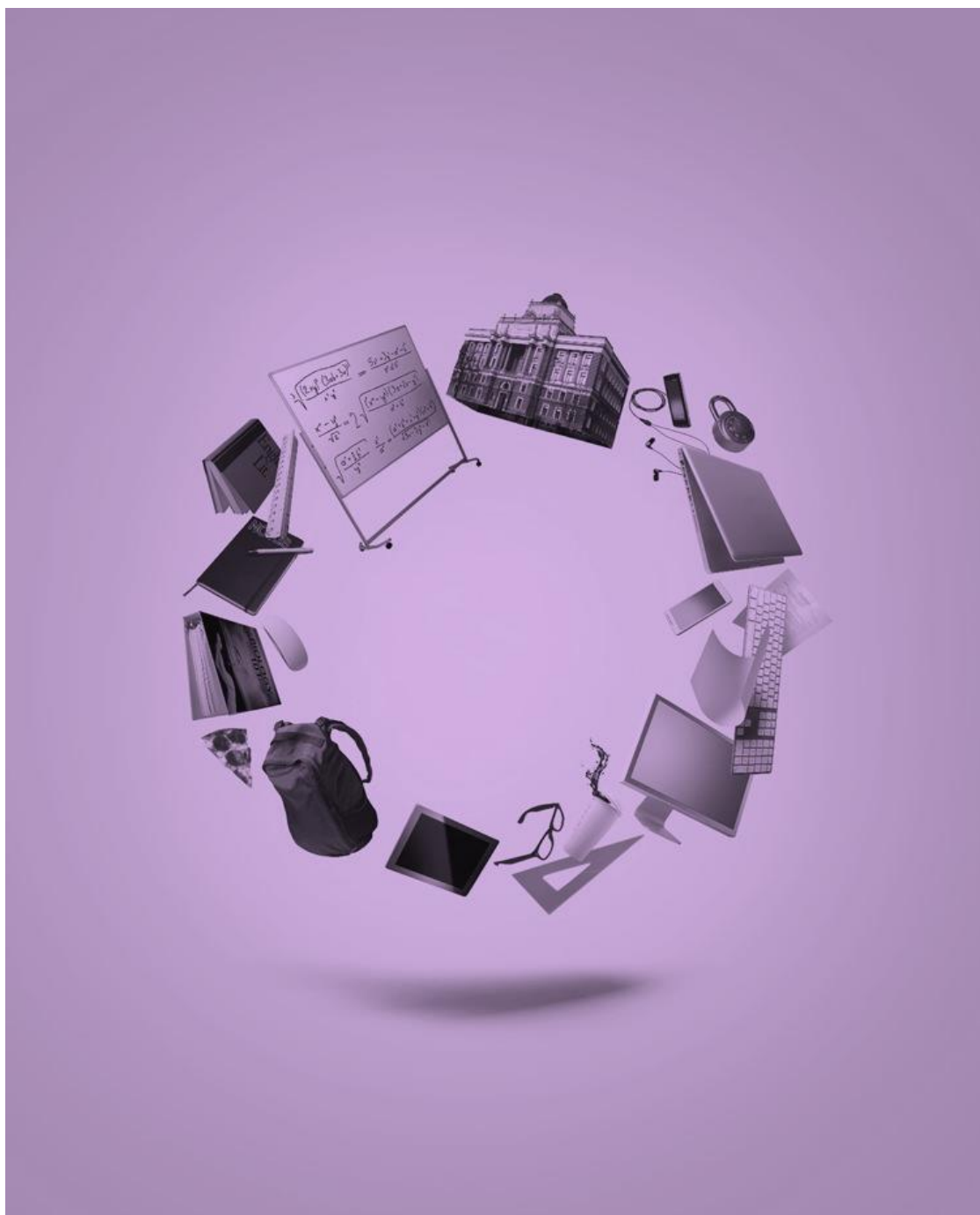
Også internasjonalt har digitalisering av utdanning fått en god del oppmerksomhet, både under og i kjølvannet av pandemien. De siste par årene har mye oppmerksomhet vært rettet mot forutsetningene for gjennomføring, og faktisk gjennomføring av, utdanningsaktiviteter under nedstengingene (såkalt emergency remote teaching). Den mer strategiske og langsiktige utviklingen på digitaliseringsområdet har i mindre grad blitt kartlagt.

[Spotlight on Tertiary Education: Findings from Education at a Glance 2022](#) | OECD (oecd-ilibrary.org) viser at koronapandemien har akselerert overgangen til «digitalisert utdanning», noe som blant annet reflekteres i at nesten samtlige OECD-land har planer om å øke bruken av digital teknologi. Samtidig peker rapporten på at kun om lag halvparten av landene har endret, eller har planer om å endre, nasjonale eller institusjonelle rammeverk for digitalisering.

[Shaping Digital Education: Enabling Factors for Quality, Equity and Efficiency](#) (2023) | OECD (oecd-ilibrary.org) tar for seg bruken av digital teknologi i undervisning og læring, både i grunnopplæring og høyere utdanning. Rapporten viser at det er en klar forventning både hos studentene, underviserne og de administrativt ansatte om at høyere utdanningsinstitusjoner i stor grad kommer til å tilby blandet læring og hybrid læring fremover. Ifølge forfatterne er det et stort behov for å utvikle planer og policyer som kan bidra til å realisere potensialet digital teknologi kan ha i utdanningsammenheng.

[Digital Higher Education: Emerging Quality Standards, Practices and Supports](#) (2022) | OECD | (oecd-ilibrary.org) gir en oversikt over hvordan ulike OECD-land og land i det europeiske høyere utdanningsområdet har svart på utfordringen med å sikre kvaliteten på digital utdanning, og hvordan man kan støtte utdanningsinstitusjoner i å forbedre kvaliteten på digital utdanning.

DEL 2: RESULTATER OG FUNN

3. Forutsetningene for digital omstilling

3.1. Innledning

I denne delen gjennomgår vi status for UH-sektorens arbeid med de seks forutsetningene som er beskrevet i [Strategi for digital omstilling i universitets- og høyskolesektoren 2021–2025](#). Forutsetningene er avgjørende for at strategiens innsatsområder og målbilder skal kunne realiseres, og for at sektoren skal være i stand til å bevege seg i retning av den faglig orienterte digitaliseringen som strategien legger opp til.

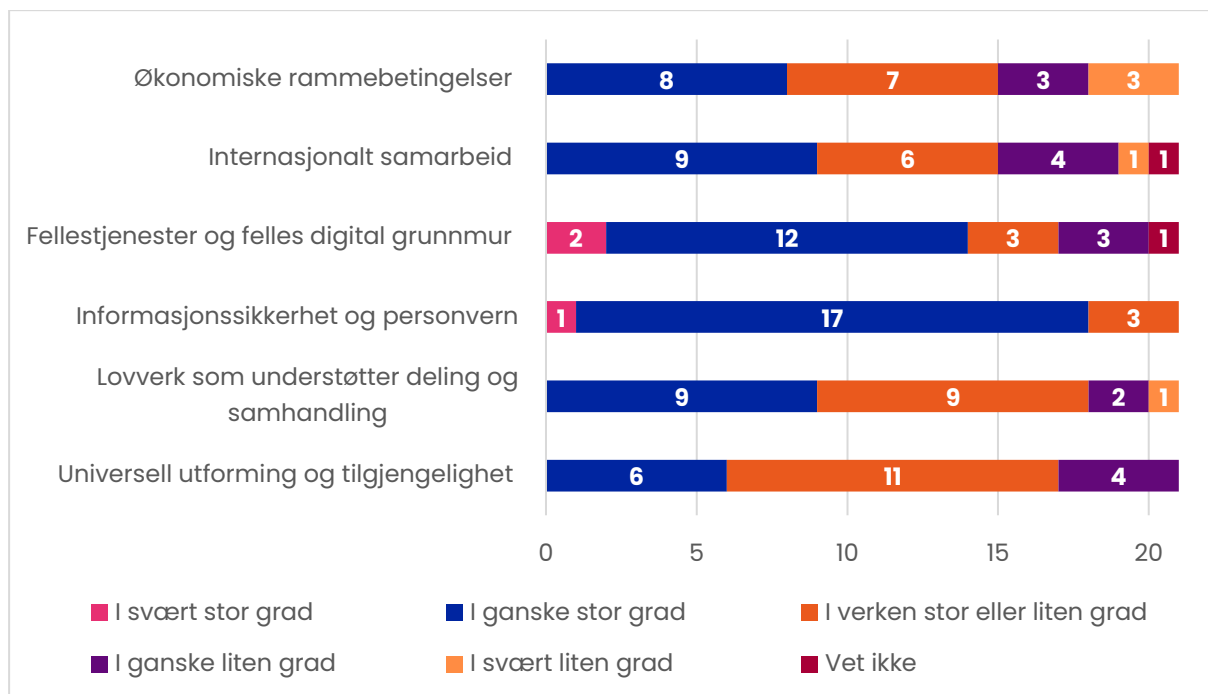
Vi har undersøkt status for arbeidet med forutsetningene både gjennom kartleggingseskjemaet og intervjuene. I tillegg bidrar dataene fra Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør og SSB til å utdype og nyansere bildet av sektorens arbeid med digitalisering.

Forutsetningene er som følger:

1. *Økonomiske rammebetingelser* – for å jobbe med digital omstilling, investere i infrastruktur og styrke den digitale kompetansen blant ansatte.
2. *Internasjonalt samarbeid* – herunder deltakelse i europeiske samarbeidsprogrammer som Horisont Europa, Erasmus+ og Digital Europe.
3. *Fellestjenester og felles digital grunnmur* – herunder effektiv tilgang til grunnleggende infrastruktur og fellestjenester som støtter kjerneaktivitetene.
4. *Informasjonssikkerhet og personvern* – at aktiviteter innen utdanning, forskning, formidling og administrasjon gjennomføres på en måte som sikrer at dette ivaretas.
5. *Looverk som understøtter deling og samhandling* – at regelverket legger til rette for bedre læring, forskning og innovasjon gjennom deling og gjenbruk av data.
6. *Universell utforming og tilgjengelighet* – at studietilbud og digitale verktøy er universelt utformet og at kompetanseheving innen universell digital utforming prioriteres.

3.2. Status for arbeidet med forutsetningene

Figur 2 viser hvordan institusjonene fordeler seg på spørsmålene om forutsetningene for digital omstilling, og i hvilken grad disse vurderes å være oppfylt i egen institusjon.

Figur 2: Vurder i hvilken grad forutsetningene for digital omstilling er oppfylt ved institusjonen (N=21).

Økonomiske rammebetingelser

Ingen institusjoner opplever at de økonomiske rammebetingelsene for å jobbe med digital omstilling er oppfylt i svært stor grad. Åtte institusjoner opplever at de er oppfylt i ganske stor grad. Syv svarer verken eller, mens seks institusjoner oppgir at de økonomiske rammebetingelsene enten i ganske liten eller svært liten grad er oppfylt. Vi observerer med andre ord en relativt stor spredning på dette spørsmålet. Svarene indikerer at de økonomiske rammebetingelsene er utfordrende for en del institusjoner.

Oppfatningen om at de økonomiske rammebetingelsene er utfordrende, underbygges av intervjuene med de seks institusjonene. Et gjennomgående synspunkt er at det økonomiske handlingsrommet fremstår som mer begrenset enn tidligere. Samtidig ble det uttrykt bekymring for stigende kostnader ved innføring og forvaltning av felles digitaliseringstiltak i sektoren.

Videre mente respondentene at strammere økonomi medfører behov for tøffere prioriteringer mellom ulike tiltak: hvilke tiltak bør gjennomføres nå, hvilke bør utsettes, og hvilke bør ikke iverksettes? Halvparten av institusjonene som deltok i intervjurunden, er i ferd med å etablere egne digitaliseringsprogrammer eller egen porteføljestyling for å forbedre kontrollen med, og styringen av, arbeidet med digital omstilling. Én av de andre institusjonene informerte om at de vurderer behovet for lignende endringer. De to siste institusjonene har allerede iverksatt tilsvarende organisatoriske endringer.

Boks 3: Samstyringsmodell for digitalisering

Det er etablert en samstyringsmodell for digitalisering i høyere utdanning og forskning. Digitaliseringsstyret, porteføljestyrene og produktrådene i samstyringsmodellen skal bidra til realisering av strategi og handlingsplan for digital omstilling, og gi institusjonene i sektoren kontinuerlig brukermedvirkning og innflytelse på forvaltning og utvikling av fellestjenester.

En sentral oppgave for Digitaliseringsstyret er å beslutte treårig langtidsplan for fellestjenester, samt rammetildelinger og mål for felles investeringsmidler. Finansieringen av fellestiltak fordeler seg mellom bevilgningsfinansiering over statsbudsjettet, felles investeringsmidler og brukerbetaling.

HK-dir og Sikt samarbeider tett om samstyringsmodellen, som har vært i kontinuerlig utvikling siden 2018, og sist ble revidert høsten 2022.²³

Internasjonalt samarbeid

Internasjonalt samarbeid sikter blant annet til institusjonenes deltakelse i europeiske samarbeidsprogrammer som Horisont Europa, Erasmus+ og Digital Europe.²⁴ Et sentralt premiss i Strategi for digital omstilling er at høyere utdanning og forskning i sin natur er internasjonal, og at digitalisering kan bidra til å styrke den internasjonale samhandlingen. Internasjonalt samarbeid er også en viktig indikator for kvalitet i utdanning og forskning. Hvorvidt forutsetningen oppleves å være oppfylt, vil derfor kunne gi informasjon om en viktig dimensjon i sektorens arbeid med kvalitet og relevans i utdanning.

Heller ikke når det gjelder internasjonalt samarbeid, er det institusjoner som opplever at forutsetningen er oppfylt i svært stor grad. Figur 2 viser at nær halvparten av institusjonene (9 av 21) opplever at den er oppfylt i ganske stor grad, mens resten svarer at den er oppfylt i verken stor eller liten grad, eller i liten grad. Det ble ikke stilt egne spørsmål om internasjonalt samarbeid i intervjudelen av kartleggingen.²⁵

²³ For mer informasjon om modellen: [Samstyringsmodell for digitalisering | HK-dir \(hkdir.no\)](#).

²⁴ Digitalisering er blant annet en av de store prioriteringene i Erasmus+: [Digitalisering i Erasmus+ | HK-dir \(erasmuspluss.no\)](#) (sist besøkt 29.1.2024).

²⁵ [Tilstandsrapport for høyere utdanning 2023 | HK-dir \(hkdir.no\)](#) viser at utvekslingen fra Norge er på rask vei tilbake til nivåene før pandemien, og særlig Erasmus+ har en stor økning. Blandede intensivprogram i Erasmus+ har bidratt til utprøving av ulike former for internasjonalt samarbeid om undervisning og læring. Innreisende studenter fra land utenfor EU og EØS påvirkes av nye regler om egenbetaling, og her er det en sterk nedgang.

Fellestjenester og felles digital grunnmur

Fellestjenester og felles digital grunnmur handler om at sektoren skal ha effektiv tilgang til grunnleggende infrastruktur og fellestjenester som støtter kjerneaktivitetene. Dette handler blant annet om tjenester knyttet til nett, forskningsinfrastruktur, felles tilgangsstyring, datalagring og tungregning.

14 institusjoner svarer at forutsetningen om fellestjenester og felles digital grunnmur er oppfylt, men kun to institusjoner svarer at det gjelder i svært stor grad. Tre institusjoner opplever at forutsetningen er oppfylt verken i stor eller liten grad. Samme antall opplever at den i ganske liten grad er oppfylt.

Vi ser dermed at det er et noe mer positivt bilde som tegnes rundt denne forutsetningen enn tilfellet er med forutsetningene om økonomiske rammebetingelser og internasjonalt samarbeid. Samtidig er det liten tvil om at også resultatene for fellestjenester og felles digital grunnmur signaliserer et åpenbart potensial for å jobbe videre med å styrke måloppnåelsen for hele sektoren.

Det positive bildet spørreskjemaundersøkelsen tegner av arbeidet med fellestjenester og felles digital grunnmur, finner vi igjen i intervjuene med utvalgte institusjoner. Flertallet av respondentene uttrykker at de er avhengig av fellestjenestene i sektoren for å styrke den digitale grunnmuren. At tjenestene gir tilgang til funksjonalitet som den enkelte institusjon trolig ikke vil klare å anskaffe på like fordelaktige vilkår, ble også trukket frem. Samtidig ble det pekt på at det er en utfordring med økende kostnader knyttet til slike tjenester.

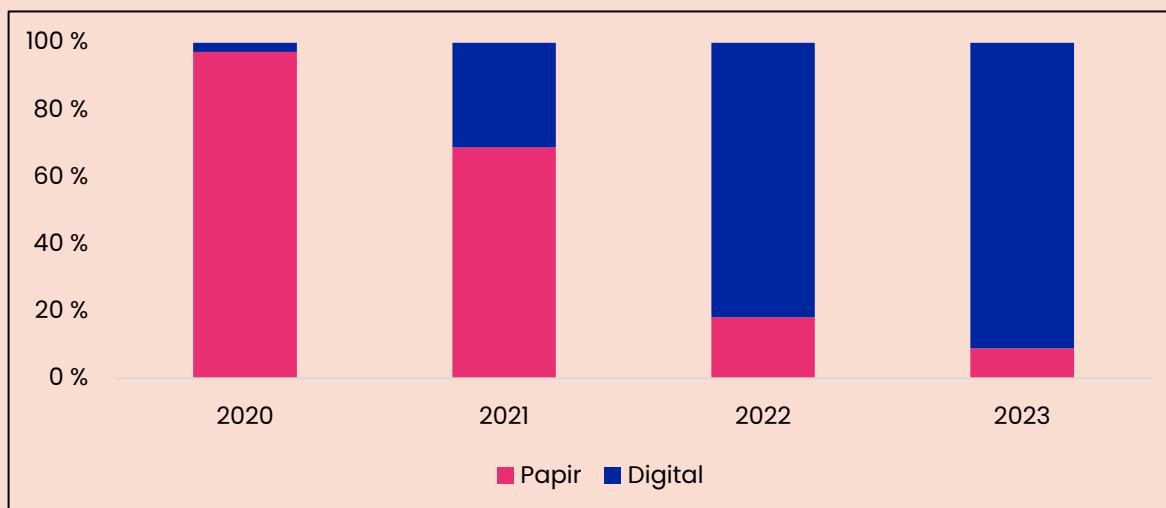
Videre nevnte respondentene enkelte forhold som kan påvirke det fremtidige arbeidet med fellestjenester og den digitale grunnmuren. For det første handler det om timingen av nye fellestjenester, det vil si at innføringen av større tjenester ikke bør skje samtidig eller komme tett på hverandre. Det kan utfordre institusjonenes kapasitet til å ta imot og nyttiggjøre seg tjenestene på en hensiktsmessig måte.

For det andre dreier det seg om organiseringen av det fremtidige tilbudet av fellestjenester. Enkelte respondenter mener for eksempel at de største institusjonene har såpass stor innflytelse over valg og utforming av fellestjenester at de tilpasses behovene til disse institusjonene. Dette kan, ifølge respondentene, skape utfordringer for de mindre institusjonene. Andre mener at de største institusjonene står for en såpass stor andel av felleskostnadene at de bør ha en viss innflytelse over valg og utforming av fellestjenester.

Enkelte respondenter stilte også spørsmål ved hvilke fellestjenester Sikt skal tilby. Kan enkelte av tjenestene leveres av andre aktører i sektoren enn Sikt, og bør noen av dem heller anskaffes av den enkelte institusjon?

Boks 4: Digitale vitnemål – eksempel på digital omstilling

Digital omstilling tar tid. Et eksempel på vellykket digital omstilling er overgangen fra papirvitnemål til digitale vitnemål. Sikt (tidligere Unit) samarbeidet med sektoren i mange år for å utvikle gode og sikre løsninger for digitale vitnemål. Når innføringen av digitale vitnemål startet i 2021, gikk produksjonen av papirvitnemål raskt ned. For å komme dit var det behov for mange avklaringer, utprøving og stegvis teknisk utvikling.²⁶

Figur 3: Vitnemål produsert ved norske høyskoler og universiteter.

Overgangen til digitale vitnemål har skapt forventninger til at det også skal gjøres videre forbedringer. I dag tilbyr vitnemålsportalen PDF av vitnemål og karakterutskrift. Neste steg er å ta i bruk strukturerte data, slik at mottakstjenester kan automatisere prosesser. Dette kan bidra til mer effektiv arbeidsflyt og redusert behandlingstid.

Informasjonssikkerhet og personvern

Informasjonssikkerhet og personvern skal ivaretas når oppgaver og prosesser innen utdanning, forskning, formidling og administrasjon digitaliseres. Hva dette innebærer i praksis, er definert både gjennom lovverk og Kunnskapsdepartementets policy for informasjonssikkerhet og personvern.²⁷

Som vi ser av figur 2, svarer 17 av 21 institusjoner at strategiens forutsetning knyttet til informasjonssikkerhet og personvern i ganske stor grad er oppfylt ved deres institusjon, mens én institusjon svarer at dette gjelder i svært stor grad. Ingen institusjoner svarer at forutsetningen i liten grad er oppfylt. Alt i alt indikerer resultatene at

²⁶ [Digitale vitnemål i høyere utdanning gir sikre og effektive løsninger](#) | Unit (unit.no) (sist besøkt 18.1.2024).

²⁷ [Styring av informasjonssikkerhet og personvern](#) | HK-dir (hkdir.no) (sist besøkt 29.1.2024).

informasjonssikkerhet og personvern er et område det jobbes med i UH-sektoren, og at institusjonene har en bevissthet og en aktivitet rundt temaet.

HK-dir har ansvaret for å kartlegge UH-sektorens etterlevelse av lovkrav innen disse forvaltningsområdene. Resultatene fra kartleggingen i 2022-23 indikerer at to av de 21 universitetene og høyskolene overholder lovpålagte krav til arbeidet med informasjonssikkerhet og personvern på tilfredsstillende måter, og at det er betydelige variasjoner i etterlevelsen av regelverket hos de øvrige institusjonene.²⁸ Også Riksrevisjonens kontroll av informasjonssikkerheten i forskningssystemer understøtter dette.²⁹ Funnene i disse rapportene kan tyde på at svarene i vår spørreundersøkelse gir et noe optimistisk bilde av tilstanden.

I intervjudelen av kartleggingen uttrykte respondentene fra tre av seks institusjoner at informasjonssikkerhet og personvern er viktige satsingsområder. Respondenter fra de andre institusjonene oppga også at dette er områder de jobber med å videreutvikle og forbedre. Dette kan indikere at sektoren nå er i en fase hvor den legger et grunnlag for fremtidig etterlevelse av regelverket for informasjonssikkerhet og personvern.

Lovverk som understøtter deling og samhandling

Lovverk som understøtter deling og samhandling skal legge til rette for at data kan deles og gjenbrukes for bedre læring, forskning og innovasjon. Lovverket gir føringer og rammer som må følges når det gjelder datadeling, samtidig som det gir åpninger og muligheter.

Dette er en forutsetning som skiller seg fra de andre, i og med at den kan sies å være «gitt utenfra», av myndighetene. Vi har vært ute etter å kartlegge institusjonenes opplevelse av om lovverket legger til rette for at data kan deles og gjenbrukes – både i og utenfor virksomheten.

Ni av 21 institusjoner opplever at lovverket i ganske stor grad understøtter deling og samhandling. Like mange opplever at lovverket ikke utgjør noen forskjell (verken eller). Ingen institusjoner opplever at dette er en forutsetning som er oppfylt i svært stor grad. To svarer at den ganske i liten grad er oppfylt, mens én institusjon svarer at den i svært liten grad er oppfylt.

Svarene viser ganske stor variasjon, til tross for at regelverket er likt for alle institusjoner. En mulig forklaring kan være at kunnskapen om regelverket er varierende, og at institusjonene har ulike forutsetninger for å se hvilke muligheter og begrensninger regelverket gir med tanke på deling av data i og utenfor egen institusjon.

I intervjurunden nevnte flere respondenter at rettslige reguleringer innen informasjonssikkerhet og personvern kan gjøre datadeling og digital samhandling vanskelig. Det ble også uttrykt usikkerhet om hvordan regelverk med betydning for digital

²⁸ Risiko- og tilstandsvurdering 2023 er tilgjengelig på [Informasjonssikkerhet og personvern i høyere utdanning og forskning | HK-dir \(hkdir.no\)](https://www.hkdir.no/tema/informasjonssikkerhet-og-personvern-i-hoyere-utdanning-og-forskning) (sist besøkt 10.1.2024).

²⁹ [Dokument 3:11 \(2023–2024\) | Riksrevisjonen \(riksrevisjonen.no\)](https://www.riksrevisjonen.no/dokument/3-11-2023-2024) (sist besøkt 28.1.2014).

samhandling, datadeling og kunstig intelligens vil påvirke arbeidet med digital omstilling.³⁰

I tillegg etterlyste respondenter fra de mindre institusjonene at leverandører av fellestjenester legger bedre til rette for overholdelse av rettslige krav, for eksempel ved at det gjennomføres felles risikovurderinger av personopplysningsikkerheten i tjenestene.

Universell utforming og tilgjengelighet

Seks institusjoner svarer at de i ganske stor grad ivaretar at studietilbud og digitale verktøy er universelt utformet, og at kompetanseheving innen universell digital utforming prioriteres. Ingen institusjoner svarer at forutsetningen i svært stor grad er oppfylt. Et knapt flertall av institusjonene, nærmere bestemt 11 av 21, svarer at forutsetningen verken i stor eller liten grad er oppfylt, mens fire oppgir at den i ganske liten grad er oppfylt. Samlet sett indikerer resultatene i figur 2 at universell utforming som forutsetning for digital omstilling i begrenset grad er oppfylt i UH-sektoren.

I likhet med forrige punkt, er universell utforming og tilgjengelighet et område som er regulert gjennom lov, og som institusjonene dermed er pålagt å etterleve. Hvorvidt institusjonene faktisk oppfyller denne forutsetningen, ved at studietilbud og digitale verktøy er universelt utformet og kompetanseheving innen universell digital utforming prioriteres, er likevel noe annet. Dette vil blant annet avhenge av hvilken kapasitet og kompetanse de har til å følge det opp.

I intervjuene oppga respondentene fra to institusjoner at universell utforming og tilgjengelighet er et prioritert område i arbeidet med digital omstilling, blant annet gjennom prosjekter som omhandler universell design av digitale verktøy. Hos de øvrige fire institusjonene ble spørsmål om universell utforming og tilgjengelighet ikke berørt. Dette fremstår dermed som et område hvor innsatsen varierer mellom institusjoner, og hvor det kan virke som at sektoren har et forbedringspotensial.

Samlet sett mener vi resultatene indikerer at det fortsatt er mye som må gjøres før institusjonene kan sies å oppfylle lovpålagte krav om at studietilbud og digitale verktøy er universelt utformet, og at kompetanseheving innen universell digital utforming prioriteres.

3.3. Oppsummering

Forutsetningene representerer strategisk viktige områder, som den digitale omstillingen skal bygge på. Selv om det er enkelte positive resultater, viser kartleggingen at det er en del som gjenstår før forutsetningene i sektorens strategi for digital omstilling kan sies å være på plass. Vi ser blant annet at svært få institusjoner opplever at én eller flere av forutsetningene er oppfylt i svært stor grad.

³⁰ Også HK-dir sine årlige kartlegginger av arbeidet med informasjonssikkerhet og personvern indikerer at rettslige reguleringer kan oppleves som utfordrende med hensyn til samhandling og datadeling. Kartleggingsrapportene er tilgjengelig her: [Styring av informasjonssikkerhet og personvern | HK-dir \(hkdir.no\)](https://www.hkdir.no) (sist besøkt 15.1.2024).

Fellestjenester og felles digital grunnmur, samt informasjonssikkerhet og personvern, er de forutsetningene som i størst grad vurderes som oppfylt. Resultatene gjenspeiler trolig at det skjer mye når det gjelder byggingen av den digitale grunnmuren i sektoren, både på institusjonsnivå og gjennom fellestiltak. Det samme gjelder for informasjonssikkerhets- og personvernområdet. Samtidig viser både HK-dirs kartlegginger og rapporten fra Riksrevisjonen om informasjonssikkerheten i forskningssystemer, at det fortsatt er behov for forbedringer.

Resultatene viser at det er behov for å jobbe videre med å styrke forutsetningene for digital omstilling. Dette gjelder spesielt de økonomiske rammebetingelsene, internasjonalt samarbeid og arbeidet med universell utforming av studietilbud og digitale verktøy. Og selv om resultatene for fellestjenester og felles digital grunnmur og informasjonssikkerhet og personvern er mer positive, er det behov for å styrke innsatsen også på disse områdene.

4. De strategiske innsatsområdene

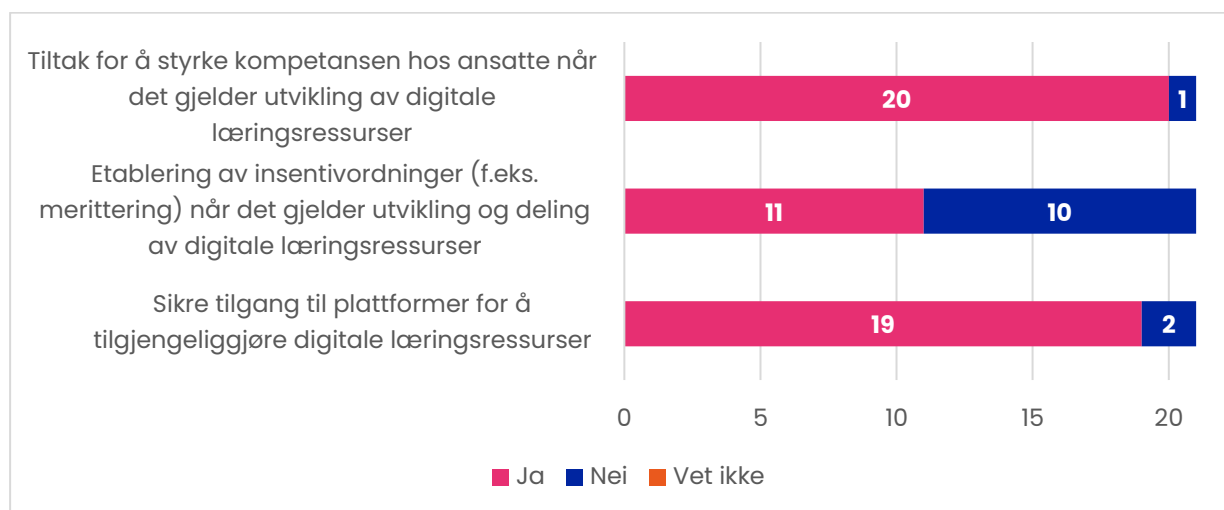
I denne delen gjennomgår vi resultatene som viser status og fremdrift for institusjonenes arbeid med de seks innsatsområdene i strategien. Resultater og analyser bygger på flere datakilder; spørreundersøkelse, kvalitative intervju samt data fra Sikt som viser bruk og utnyttelse av ulike digitale tjenester.

De seks innsatsområdene er:

- Digitalisering for fleksibel utdanning
- Digital innovasjon i undervisning og læring
- Digitale tema, metoder og kompetanse i alle fag
- Åpen forskning og nye forskningsmuligheter
- Utnytte data om kunnskapssektoren
- Ledelse og kultur for digital omstilling.

4.1. Digitalisering for fleksibel utdanning

Digitalisering for fleksibel utdanning handler om at universiteter og høyskoler skal være attraktive for studenter i alle livsfaser, tilby utdanninger som imøtekommer endringer i arbeidslivet og i samfunnet generelt, og bruke digital teknologi til å utvikle fleksible studietilbud med høy kvalitet. For å få et bilde på aktivitetsnivå og status for dette området, valgte vi å stille institusjonene tre spørsmål om tiltak rettet mot digitale læringsressurser.

Figur 4: Gjennomfører din institusjon følgende tiltak når det gjelder digitale læringsressurser? (N=21).

20 av 21 institusjoner gjennomfører tiltak for å styrke kompetansen hos ansatte når det gjelder utvikling av digitale læringsressurser. Videre oppgir 19 institusjoner at de jobber for å sikre tilgang til plattformer for å tilgjengeliggjøre digitale læringsressurser.

Sammenlignet med de to andre tiltaksområdene, er andelen som bekrefter at de jobber med å etablere insentivordninger for å fremme utvikling og deling av digitale læringsressurser – eksempelvis i form av merittering – betraktelig lavere. 11 institusjoner

bekrefter at det er tilfelle, mens ti institusjoner svarer at de ikke gjennomfører tiltak på dette området. En mulig forklaring kan være at det er mer krevende å komme frem til felles incentivordninger, enn det er å satse på kompetanseheving og plattformtilgang.

I intervjuene opplyste respondenter fra samtlige seks institusjoner om at det er etablert plattformer og annen teknisk infrastruktur for utvikling og tilgjengeliggjøring av digitale læringsressurser. Flere eksempler på dette ble nevnt, blant annet medie- eller læringslaber utrustet med ulike typer digital teknologi. Hos disse institusjonene er læringsplattformen den viktigste ressursen for tilgjengeliggjøring av digitale læringsressurser.³¹

Videre opplyste respondentene om at det er etablert en rekke opplæringstilbud for ansatte i utvikling og tilgjengeliggjøring av digitale læringsressurser og nettbasert undervisning, ofte i samarbeid mellom læringsstøttemiljøer og IT-avdelingene.³² Det ble imidlertid stilt spørsmål ved om opplæringstilbudet har den tiltenkte effekten, særlig ettersom antallet deltakere i en del tilfeller kan være beskjedent. Enkelte respondenter mente at den uformelle veiledningen som læringsstøttemiljøene gir, trolig har større effekt enn det formelle kurstilbudet. Dette er veiledning gitt på bakgrunn av konkrete henvendelser fra undervisere.

Boks 5: Fleksibel og desentralisert utdanning prioriteres høyt av universiteter og høyskoler med spredt campus

Gjennomgangen av årsrapportene viser at for flere av universitetene og høyskolene som har campuser spredt over et større geografisk område, er fleksibel utdanning et satsingsområde. Fleksibel utdanning rommer alt fra nettbaserte studier, samlingsbaserte utdanninger, samt digitale læringsressurser. Enkelte av institusjonene har enten tallfestet et mål om antall studenter på nettstudier og hybride studieprogram, eller brukt formuleringer som indikerer at de har ambisjoner om å styrke seg på dette området.

De fleste institusjonene ser livslang læring i sammenheng med fleksibel og desentralisert utdanning. Hos universiteter og høyskoler med mindre geografisk spredning, ses fleksibel og desentralisert utdanning mer i sammenheng med videreutdanning. Samtidig viser gjennomgangen at noen institusjoner med én campus, også har et mål om å tilby flere nettstudier.

³¹ Tidligere har mangel på plattformer for deling vært identifisert som et hinder. Digitale læringsressurser (DLR) for lagring, deling og gjenbruk hos Sikt er eksempel på en tjeneste som prøver ut åpen deling av læringsressurser: [Digitale læringsressurser | Sikt \(sikt.no\)](https://sikt.no) (sist besøkt 18.1.2024).

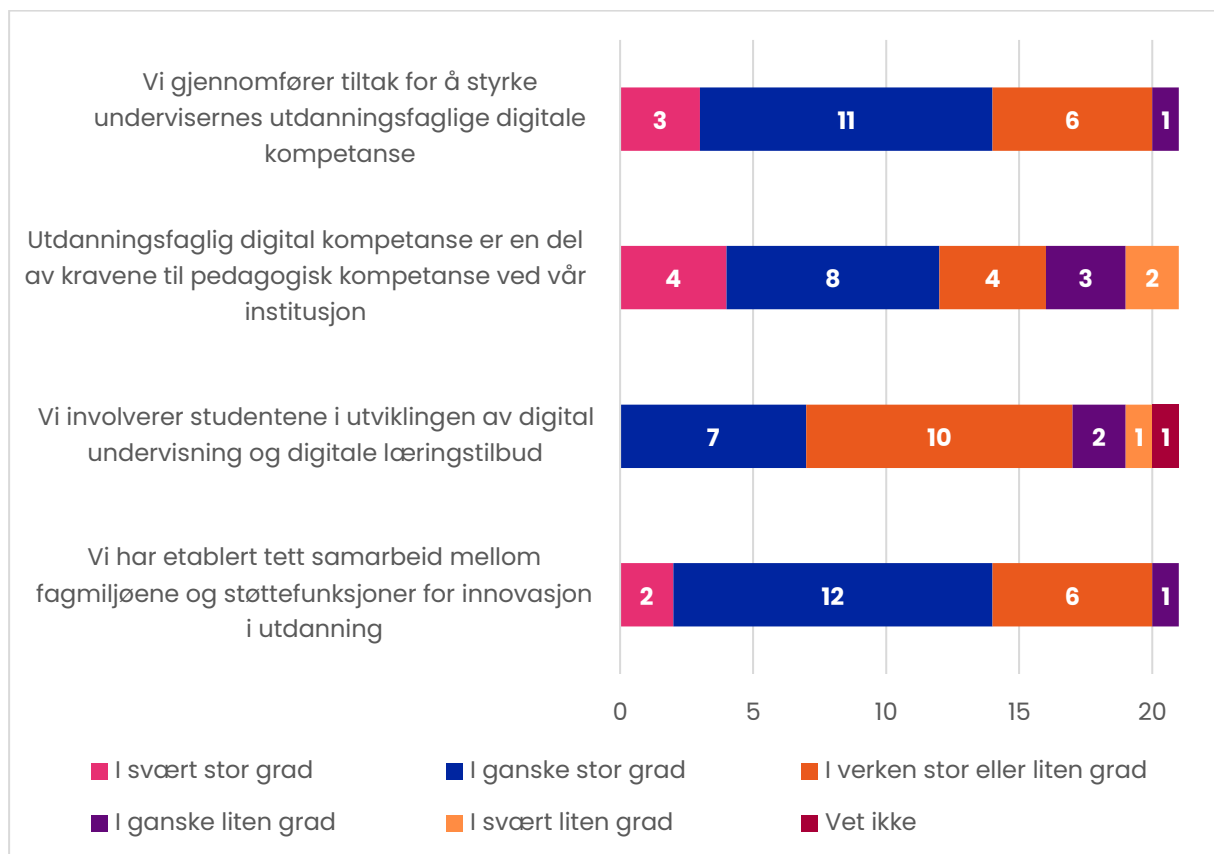
³² IT-avdelingene bidrar med teknisk støtte til utvikling og tilgjengeliggjøring av digitale læringsressurser, mens læringsstøttemiljøene bistår med tilrettelegging av det pedagogiske og didaktiske innholdet.

4.2. Digital innovasjon i undervisning og læring

To ulike spørsmålsbatterier ble presentert under dette temaet. Felles for dem begge er at de måler ulike sider av institusjonenes arbeid med digital innovasjon i undervisning og læring.

De fire første spørsmålene setter søkelys på digital kompetanse, studentinvolvering og samarbeid, de andre retter seg mer mot institusjonenes organisering og strukturering av arbeidet med digital innovasjon i undervisning og læring. Her er bruk av videoproduksjon, bygningsmessige tilpasninger for å legge til rette for digital undervisning samt planverk knyttet til læringssanalyse og kunstig intelligens sentralt.

Kompetanse, studentinvolvering og samarbeid

Figur 5: Vurder i hvilken grad følgende påstander beskriver situasjonen ved din institusjon (N=21).

14 av institusjonene oppgir at de gjennomfører tiltak for å styrke undervisernes utdanningsfaglige digitale kompetanse. Tre av dem svarer i svært stor grad. Dette ser dermed ut til å være et område med relativt høy prioritet i institusjonene. Det kan være relevant å se disse resultatene i sammenheng med resultatene i kapittel 4.1. De viste at 20 av 21 institusjoner gjennomfører tiltak for å styrke kompetansen hos ansatte når det gjelder utvikling av digitale læringsressurser, og at 19 av institusjonene jobber for å sikre tilgang til plattformer for å tilgjengeliggjøre læringsressursene.

Det å inkludere utdanningsfaglig digital kompetanse i kravene til dem som underviser, kan være et viktig tiltak for å styrke denne kompetansen hos underviserne. 12 institusjoner svarer at utdanningsfaglig digital kompetanse er en del av kravene til pedagogisk kompetanse. Fire svarer i svært stor grad. Det er samtidig verdt å merke seg at ni institusjoner enten har svart i verken stor eller liten grad, i ganske liten grad eller i svært liten grad. Det er med andre ord en viss spredning på svarene. At institusjonene samlet sett svarer noe mindre positivt her enn på spørsmålet om tiltak for kompetanseheving, kan skyldes at det å endre kompetansekrav vil være en mer omfattende oppgave.

Det er ikke et krav i universitets- og høyskoleloven (UH-loven) at studentene skal involveres i utviklingen av undervisningen og læringstilbudet. Strategi for digital omstilling legger imidlertid vekt på at studentene må gis reell mulighet til å medvirke i utformingen av utdanningene, både når det gjelder faglig innhold og form.

Som vi ser av figur 5, er det ingen institusjoner som oppgir at de i svært stor grad involverer studentene i utviklingen av digital undervisning og digitale læringstilbud. Syv institusjoner svarer at dette er noe de gjør i ganske stor grad. Ti institusjoner svarer verken eller. Samlet sett viser tallene at det også på dette området ser ut til å være en variasjon i prioritering og aktivitetsnivå på tvers av sektoren.³³

Den fjerde påstanden kartlegger hvor vanlig det er å ha et samarbeid mellom fagmiljøene og ulike utdanningsstøttemiljøer ved institusjonene. Alle utdanningsinstitusjoner tilbyr ulike former for undervisningsstøtte til sine fagansatte. Over de siste årene har stadig flere institusjoner etablert egne miljøer og støttetilbud, som for eksempel UH-pedagogiske miljøer, multimediesentre og læringsentre.³⁴

14 av 21 institusjoner svarer at de, enten i svært stor grad eller i ganske stor grad, har etablert et tett samarbeid mellom fagmiljøene og støttefunksjoner for innovasjon i utdanning. To institusjoner svarer at dette gjelder i svært stor grad. Resultatene bekrefter dermed at det er relativt vanlig å ha et samarbeid mellom fagmiljøene og ulike støttefunksjoner for innovasjon i utdanning.

Resultatene er i tråd med HK-dirs kartlegging av støttemiljøenes arbeid med digitalisering og utdanningskvalitet ved universiteter og høyskoler fra 2021, som blant annet viste at støttefunksjonene i betydelig grad deltar i utviklingsarbeidet.³⁵ Det ble også pekt på at de samarbeider mye på tvers i egen institusjon, både om kompetanseheving, prosjekter og arrangementer. På bakgrunn av funnene konkluderte rapporten med at støttemiljøene bidrar til å endre praksiser for digitalisering av undervisning, og dermed også institusjonenes arbeid med utdanningskvalitet.

³³ Her må det imidlertid tas høyde for at det kan være aktivitet knyttet til studentinvolvering i enkeltemner, som man ikke nødvendigvis har en oversikt over på institusjonsnivå.

³⁴ [Digital tilstand 2021 | HK-dir \(hkdir.no\)](https://hkdir.no) (sist besøkt 18.1.2024).

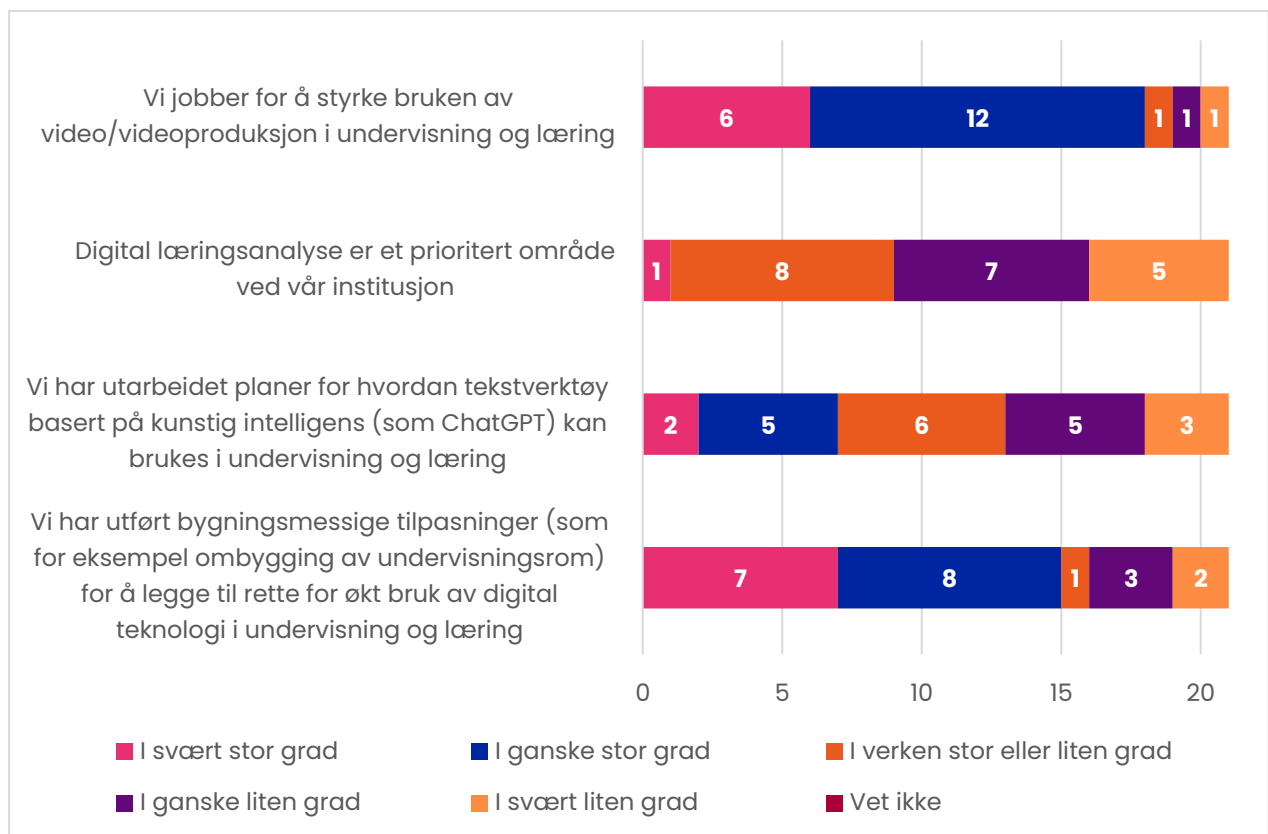
³⁵ Jf. forrige fotnote.

Også i intervjudelen av kartleggingen oppga respondentene fra læringsstøttemiljøene at det jobbes relativt systematisk med å styrke den utdanningsfaglige digitale kompetansen. Dette er derfor et område som blir prioritert av samtlige seks institusjoner som deltok i intervjurunden. Flere respondenter opplyste om at styrkingen særlig har skjedd i løpet av de siste årene, for eksempel ved opprettelsen av egne organisatoriske enheter med spesialkompetanse innen digital pedagogikk, didaktikk og læringsdesign.

Disse enhetene – læringsstøttemiljøene – tilbyr både innføringskurs i pedagogisk praksis som inkluderer utdanningsfaglig digital kompetanse, og særskilte kurs innen bruk av digitale læremidler i utdanningen. Enkelte respondenter var likevel kritiske til effekten av det utdanningsfaglige tilbudet. De viste til at antallet fagmiljøer og undervisere som kan betegnes som «innovatører» når det kommer til digital undervisning og læring, er beskjedent. I tillegg ble det pekt på at det er store variasjoner i den utdanningsfaglige digitale kompetansen på tvers av ulike fagmiljøer.

Ut over dette, ble det opplyst om enkelte fagmiljø på fakultets- eller instituttnivå som har bygget opp utdanningsfaglig digital kompetanse, spesielt i forbindelse med utvikling av nettbaserte utdanningstilbud.

Videoproduksjon, ombygging av undervisningsrom og planer for læringsanalyse og kunstig intelligens (KI)

Figur 6: Vurder i hvilken grad følgende påstander beskriver situasjonen ved din institusjon (N=21).

Bruk av video til undervisning og læring kan være et mål på aktivitetsnivået innenfor innsatsområdet digital innovasjon i undervisning og læring. Hele 18 av 21 institusjoner oppgir at de jobber for å styrke bruken av video i undervisning og læring. Seks svarer at dette gjelder i svært stor grad, mens 12 svarer i ganske stor grad.

Innovasjon i undervisning, med vekt på video og videoproduksjon, er dermed et område som ser ut til å være preget av et jevnt høyt aktivitetsnivå i sektoren. Det er nærliggende å se dette i sammenheng med det som skjedde under pandemien, da sektoren brått ble tvunget til å legge om til digital undervisning. Det kan også være andre drivere bak dette, som for eksempel ønsket om økt fleksibilitet, eller målet om å fremme kvalitet i utdanningen.³⁶ Våre tall ser ut til å bekrefte at dette fortsatt er et prioritert område, noe som også bekreftes av NIFU.³⁷

Læringsanalyse handler om å utnytte data om studentenes læring til å tilpasse undervisningen og læringen enda mer til den enkeltes behov. Her er vi ute etter å kartlegge om dette er et område som institusjonene retter sin oppmerksomhet mot, og om de har en aktivitet på området.

Resultatene viser at digital læringsanalyse i liten grad fremstår som et prioritert område ved institusjonene. Én institusjon oppgir at det i svært stor grad er et prioritert område, mens ingen svarer i ganske stor grad. Åtte institusjoner svarer at de i verken stor eller liten grad prioriterer det, mens et flertall av institusjonene, 12 i tallet, oppgir at de i liten grad prioriterer læringsanalyse.

En forklaring kan være at digital læringsanalyse som verktøy for bedre læring, fortsatt er et relativt nytt tema i Norge. NOU-en som ble levert sommeren 2023, påpekte at det er mye vi ikke vet ennå, og som må utredes videre.³⁸ Spesielt gjelder dette personvern og etiske sider ved bruk av kunstig intelligens og store mengder persondata for å tilpasse undervisningen og læringen til den enkelte.³⁹

³⁶ Se for eksempel [NIFU rapport 2022:1 Pedagogisk bruk av digital teknologi i høyere utdanning](#) | NIFU (nifu.brage.unit.no) (sist besøkt 29.1.2024).

³⁷ [NIFU innsikt 2023:4 Utbredelsen av digital undervisning i norsk høyere utdanning](#) | NIFU (nifu.brage.unit.no) (sist besøkt 18.1.2024).

³⁸ [NOU 2023:19 Læring, hvor ble det av deg i alt mylderet? – Bruk av elev- og studentdata for å fremme læring – Ekspertgruppen for digital læringsanalyse \(laringsanalyse.no\)](#) (sist besøkt 18.1.2024).

³⁹ I forbindelse med arbeidet med NOU 2023:19 om læringsanalyse, gjennomførte Rambøll en kartlegging av bruken av digital læringsanalyse i norsk utdanning ([Digital læringsanalyse i norsk utdanning: omfang, pedagogisk praksis og holdninger | Rambøll \(regjeringen.no\)](#)). Utredningen finner svært lite bruk av læringsanalyse, og lavest bruk i høyere utdanning. Utredningen peker på at det er en del uavklarte spørsmål, spesielt når det gjelder etiske og personvernmessige forhold, knyttet til bruken av kunstig intelligens og store mengder persondata til å tilpasse undervisningen og læringen til den enkelte.

Neste påstand rettet seg mot tekstverktøy basert på kunstig intelligens, slik som ChatGPT, og hvordan disse kan brukes i undervisning og læring.⁴⁰ Påstanden kartlegger om institusjonene har utviklet planer for bruken av ChatGPT og lignende verktøy. Akkurat som for læringsanalyse, var hensikten først og fremst å utforske om institusjonene har en oppmerksomhet og en «beredskap» rundt temaet.

Resultatene viser en jevn spredning på de ulike svaralternativene; syv institusjoner oppgir at de enten i svært stor eller ganske stor grad har utarbeidet planer for hvordan denne typen verktøy skal kunne brukes i undervisning og læring. Åtte institusjoner svarer at de i liten grad har gjort det, mens seks institusjoner svarer at de verken i stor eller liten grad har gjort det.

Det siste året har vist at ChatGPT og tilsvarende tekstgenereringsverktøy har potensial til å endre måten undervisning og læring foregår på.⁴¹ Selv om sektoren i samme periode har diskutert og drøftet ulike sider ved bruken av denne typen verktøy, viser våre resultater at det er behov for å øke tempoet i arbeidet med å få på plass planer og rammeverk for bruken av ChatGPT i undervisning og læring. Behovet forsterkes av den teknologiske utviklingen i seg selv, som innebærer at denne typen verktøy kommer til å utvikle seg i et hurtig tempo i årene fremover.⁴²

Siste påstand kartla om institusjonene har gjennomført bygningsmessige tilpasninger, som for eksempel ombygging av undervisningsrom, for å legge til rette for økt bruk av digital teknologi i undervisning og læring. Som for flere av de andre påstandene var hensikten også her å kartlegge graden av aktivitet på et område som har betydning for bruken av digital teknologi i undervisning og læring.⁴³

I likhet med bruk av video i undervisningen, er også dette et område med relativt høyt aktivitetsnivå. 15 institusjoner bekrefter at de har utført bygningsmessige tilpasninger, eksempelvis ombygging av undervisningsrom, for å legge til rette for økt bruk av digital teknologi i undervisning og læring. Fem institusjoner svarer at dette i liten grad er noe de har prioritert. Det er nærliggende å se resultatene her i sammenheng med de endringene som skjedde under pandemien, med økt bruk av video i undervisningen.

⁴⁰ Siden samtaleroboten ChatGPT ble introdusert 30. november 2022, har det vært diskusjoner i sektoren om bruken av verktøyet og hvordan en slik bruk kan reguleres, særlig når det gjelder undervisning og eksamensgjennomføring. Spørsmålene rundt bruk og regulering er mange, og fortsatt langt på vei ubesvart.

⁴¹ Se for eksempel [Trustworthy artificial intelligence \(AI\) in education: Promises and challenges](#) | OECD Education Working Papers | OECD (oecd-ilibrary.org) (sist besøkt 28.1.2014).

⁴² I en rapport fra Samfunnsøkonomisk analyse opplyses det om at verdiskapningen i norsk næringsliv kan øke med 5600 milliarder frem mot 2040, dersom norske bedrifter implementerer KI nå. Rapporten er tilgjengelig her: [KI kan øke norsk verdiskaping med 5600 milliarder frem mot 2040 | Digital Norway \(digitalnorway.com\)](#) (sist besøkt 12.1.2024).

⁴³ Opprusting av undervisningsrom for å legge bedre til rette for digital og hybrid undervisning blir også nevnt i flere av årsrapportene for 2023 til universitetene og høyskolene. Det samme gjelder innføring og bruk av digitale verktøy i undervisning.

I intervjudelen av kartleggingen ble det pekt på at bruken av audiovisuelle hjelpemidler, som Panopto og lignende løsninger, fikk et stort løft i forbindelse med pandemien. Respondentene opplyste også om økende interesse for podkast. Enkelte institusjoner har for eksempel etablert egne podkaststudio og podkastbokser som fagmiljøene kan benytte. I tillegg rapporteres det om etablering av webinar-boder for formidling av undervisning, og særlig tilrettelagte læringsarealer for strømming og opptak av undervisning.

Respondenter fra læringsstøttemiljøene opplyste om at det gis kurs og praktisk opplæring i audiovisuelle hjelpemidler. Enkelte institusjoner har bygd opp tverrfaglige støttemiljøer, hvor pedagoger, videoprodusenter og ingeniører samarbeider om å tilby kompetansehevende tiltak rettet mot fagmiljøene.

Respondentene hadde ulikt syn på om slik undervisning fører til bedre utdanningskvalitet og økt læringsutbytte. Enkelte respondenter var for eksempel kritiske til bruken av audiovisuelle hjelpemidler i opplæringen. De mente at audiovisuelle hjelpemidler har bidratt til å videreføre tradisjonelle undervisningsformer i en digital kontekst, for eksempel når det gjøres opptak av forelesninger uten at det foretas andre endringer i måten opplæringen foregår på.

Nye læringsdesign blir dermed ikke utviklet, og den tradisjonelle rollefordelingen mellom underviseren som «autoritativ kunnskapsformidler» og studenten som «passiv mottaker» opprettholdes. Videre stilles det spørsmål ved om denne formen for digitalisering av undervisningen fører til forbedringer i opplæringskvaliteten og bidrar til økt læringsutbytte.

I intervjuene ble ikke digital læringsanalyse viet særskilt oppmerksomhet, men kunstig intelligens (KI), spesielt generative språkmodeller og chatboter, ble diskutert. Fem av institusjonene har iverksatt egne tiltak rettet mot KI. Én av institusjonene vurderer å utvikle egne chatboter på toppen av kommersielt tilgjengelige grunnmodeller. Hos en annen er det iverksatt en rekke initiativ innen kunstig intelligens, blant utprøving av KI i IT-avdelingen. Denne institusjonen har også startet et større prosjekt for håndtering, deling og gjenbruk av forskningsdata, der kunstig intelligens vil spille en viktig rolle.

En tredje institusjon har eksperimentert med bruk av generativ KI, og evaluert betydningen av KI ved gjennomføring av eksamen. Hos to andre institusjoner blir kunstig intelligens nevnt i forbindelse med automatisering av administrative oppgaver og vurdering av forskningsprosjekter. Flere av respondentene i intervjurunden uttrykte likevel usikkerhet knyttet til hvordan KI-verktøy bør anvendes, og hvilke problemstillinger dette reiser.

Oppsummert viser resultatene at aktivitetsnivået i sektoren synes å være størst innenfor kompetanseheving, samarbeid mellom fagmiljøer og læringsstøttemiljøer, video- og videoproduksjon i undervisning og læring, samt bygningsmessige tilpasninger for bruk av digital teknologi i undervisning og læring. En mulig forklaring er at dette er relativt konkrete innsatsområder. Vi vet også at pandemien satte ekstra fart på denne typen

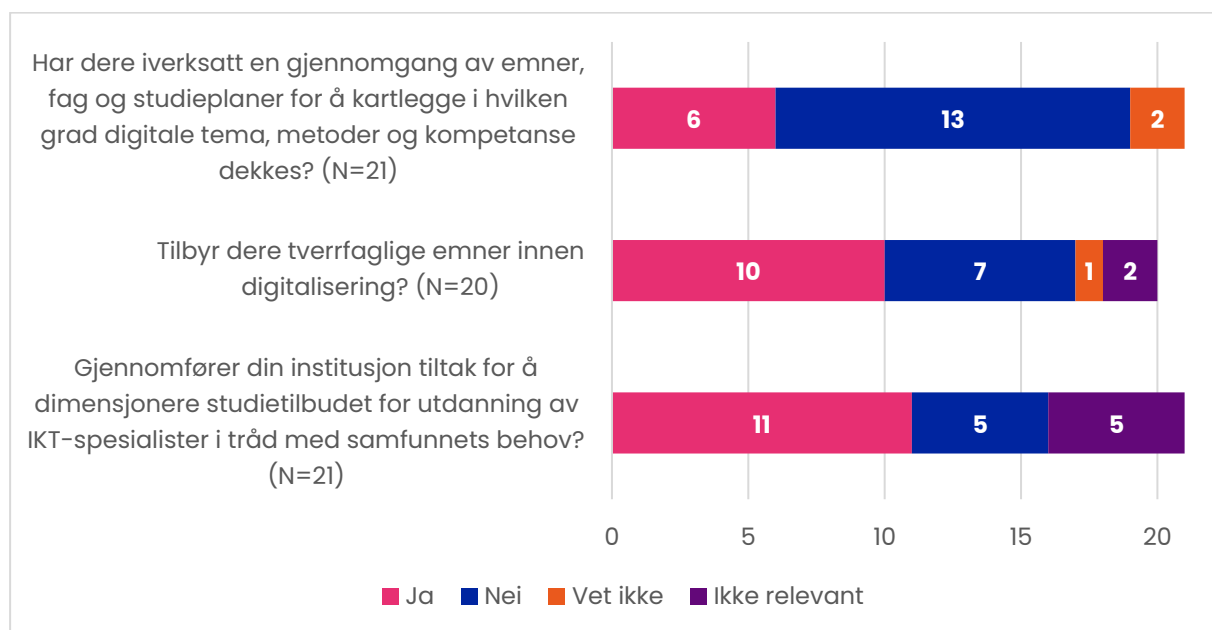
tilrettelegging og tilpasninger for å fremme digital undervisning.⁴⁴ Oppmerksomheten dette resulterte i, og tempoet i arbeidet, ser i stor grad ut til å ha blitt videreført.

Resultatene viser samtidig at aktivitetsnivået er lavere for digital læringsanalyse og tekstverktøy basert på kunstig intelligens (som ChatGPT), og hvordan denne typen verktøy kan brukes for å fremme kvalitet i undervisning og læring. Bruken av slike verktøy gir nye og uante muligheter, samtidig som de reiser nye og krevende problemstillinger. På disse områdene kan det derfor være hensiktsmessig å tenke i retning av sektorsamarbeid og fellestiltak.

4.3. Digitale tema og metoder i alle fag

Innsatsområdet handler om å bringe mulighetene i digital teknolog inn i utviklingen av fagområder, studietilbud og arbeidsmetoder. Det er et mål at studentene skal lære seg digitaliseringsrelevante temaer i et utviklende samspill med resten av det faglige innholdet i studietilbudet. Videre skal studietilbudet for utdanning av IKT-spesialister dimensjoneres i tråd med samfunnets behov.

Figur 7 viser institusjonenes svar på de spørsmålene som ble stilt om digitale temaer, metoder og kompetanse i fagene.

Figur 7: Vurder følgende påstander om digitale temaer, metoder og kompetanse i fagene (N=20/21).

Seks institusjoner svarer at de har iverksatt en gjennomgang av sine egne emner, fag og studieplaner, for å kartlegge og få en helhetlig oversikt over i hvilken grad de dekker digitale tema, metoder og kompetanse. Et flertall, nærmere bestemt 13 institusjoner, har ikke iverksatt en slik gjennomgang. Uten en slik oversikt, vil det være krevende for

⁴⁴ [NIFU rapport 2022:1](#) Pedagogisk bruk av digital teknologi i høyere utdanning | NIFU (nifu.brage.unit.no) (sist besøkt 29.1.2024).

institusjonene å vurdere behovet for å styrke innslaget av digitale tema og metoder i fagene.⁴⁵

Tverrfaglige emner innen digitalisering er viktig for å bygge en forståelse av digitalisering som er relevant på tvers av fag, og som samtidig legger til rette for tverrfaglige tilnærminger som støtter det grønne skiftet.⁴⁶ Halvparten av institusjonene som har svart på spørsmålet (N=20), oppgir at de tilbyr tverrfaglige emner innen digitalisering, mens syv svarer at de ikke gjør det.

Til slutt finner vi at 11 institusjoner oppgir at de gjennomfører tiltak for å dimensjonere studietilbudet for utdanning av IKT-spesialister i tråd med samfunnets behov. Fem institusjoner svarer at de ikke gjør det, og like mange svarer at spørsmålet ikke er relevant. Trolig er dette institusjoner som ikke tilbyr spesialiserte IKT-utdanninger.

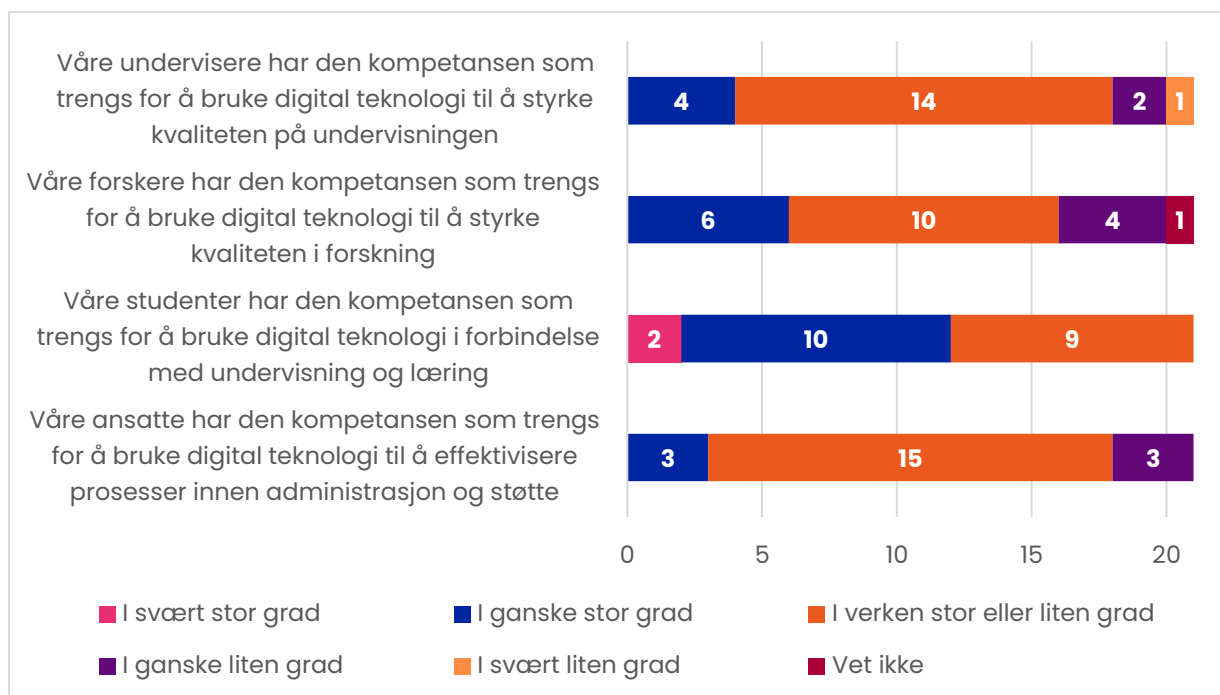
I intervjuene uttrykte respondentene fra faglig side en viss bekymring over det de mente er manglende integrering av digitale tema i enkelte av profesjonsutdanningene. Bekymringen var knyttet til to forhold. For det første at studentene i begrenset grad får opplæring i hvordan digitalisering påvirker yrkene de utdannes til, og den fremtidige yrkesutøvelsen.

For det andre at opplæringen i liten grad inneholder elementer av kritisk refleksjon rundt betydningen av digitalisering for innholdet i fagene og profesjonene, for eksempel når det gjelder etikk og personvern. Det etterlyses også debatter om disse temaene på sektorens møteplasser for fagansatte og undervisere.

Figur 8 viser svarfordelingen til påstander som omhandler den digitale kompetansen i ulike målgrupper ved institusjonene.

⁴⁵ Her kan vi ikke utelukke at det er foretatt en slik gjennomgang på fakultets- eller instituttnivå i en del institusjoner, i og med at forskjellige fagmiljøer kan ha ulike tilnærminger til arbeidet med digitalisering. Våre spørsmål er først og fremst egnet til å fange opp den generelle statusen for de områdene vi kartlegger.

⁴⁶ [Muench, S., Stoermer, E., Jensen, K., Asikainen, T., Salvi, M. and Scapolo, F. \(2022\). Towards a green and digital future](https://publications.jrc.ec.europa.eu) | JRC Publications Repository (<https://publications.jrc.ec.europa.eu>) (sist besøkt 22.1.2024).

Figur 8: Vurder i hvilken grad følgende påstander om digital kompetanse i ulike målgrupper beskriver situasjonen ved institusjonen (N=21).

Som figuren viser, er det studentene som i størst grad vurderes til å ha den digitale kompetansen som trengs for å kunne løse sine oppgaver. Undervisernes kompetanse til å bruke digital teknologi til å styrke kvaliteten på undervisningen, og forskernes kompetanse til å bruke digital teknologi til å styrke kvaliteten på forskningen, vurderes som relativt beskjedne i sektoren sett under ett.

Det samme gjelder for ansattes kompetanse til å bruke digital teknologi til å effektivisere prosesser innen administrasjon og støtte. Her svarer tre institusjoner at dette er en type digital kompetanse som i ganske stor grad er til stede i deres organisasjon. 15 institusjoner svarer at det verken i stor eller liten grad er tilfellet, mens tre svarer at det i ganske liten grad er tilfellet.

Resultatene for digital kompetanse i ulike målgrupper indikerer at det er behov for å styrke den digitale kompetansen hos undervisere, forskere og administrativt ansatte. Ingen av institusjonene vurderer kompetansen i disse gruppene som svært god.

Tross disse resultatene, mener vi likevel det er grunnlag for å hevde at digital kompetanse er et område som ser ut til å ha relativt høy prioritet i institusjonene. Det er relevant å se resultatene her i sammenheng med resultatene som viste at 20 av 21 institusjoner gjennomfører tiltak for å styrke kompetansen hos ansatte når det gjelder utvikling av digitale læringsressurser, og at 19 av institusjonene jobber for å sikre tilgang til plattformer for å tilgjengeliggjøre læringsressursene.

Det er også relevant å trekke inn resultatet som viste at 14 av institusjonene bekreftet at de – enten i ganske stor grad eller svært stor grad – gjennomfører tiltak for å styrke undervisernes utdanningsfaglige digitale kompetanse. Det er ikke urimelig å forvente at en

innsats for å styrke utvikling og deling av læringsressurser, også vil kunne påvirke arbeidet med å styrke undervisernes utdanningsfaglige digitale kompetanse og vice versa.

I intervjurunden beskrives mangelfull digital kompetanse som en av de største barrierene i arbeidet med digital omstilling, spesielt med hensyn til underviserne. Dette handler om alt fra grunnleggende kompetanse om hvordan man bruker digitale løsninger, til mer krevende oppgaver knyttet til utarbeidelse av digitalt opplæringsmaterieell, utvikling av digitale læringsdesign, gjennomføring av hybrid undervisning og klargjøring av forskningsdata for deling.

Utfordringer med å frigjøre tid til opplæring ble vurdert som den viktigste hindringen i arbeidet med kompetanseheving. Flere respondenter mente også at institusjonene blir sittende med et for stort opplæringsansvar i forbindelse med innføring av nye administrative fellestjenester, og etterlyser mer støtte til kompetanseheving.

I tillegg opplyste respondentene om nye kompetansebehov i IT-avdelingene, blant annet som følge av overgangen fra egendrift av IT-tjenester til bruk av skytjenester. Det ble for eksempel pekt på at IT-avdelingene har mindre behov for kompetanse innen tradisjonell IT-drift, og mer behov for kompetanse om prosjektgjennomføring og tjenesteutvikling.

Respondentene var også opptatt av at det kan være problematisk å nå ut til fagmiljøene med interne kurs og opplæringstilbud. Ansatte med størst behov for kompetanseheving, ble vurdert som spesielt krevende å nå.

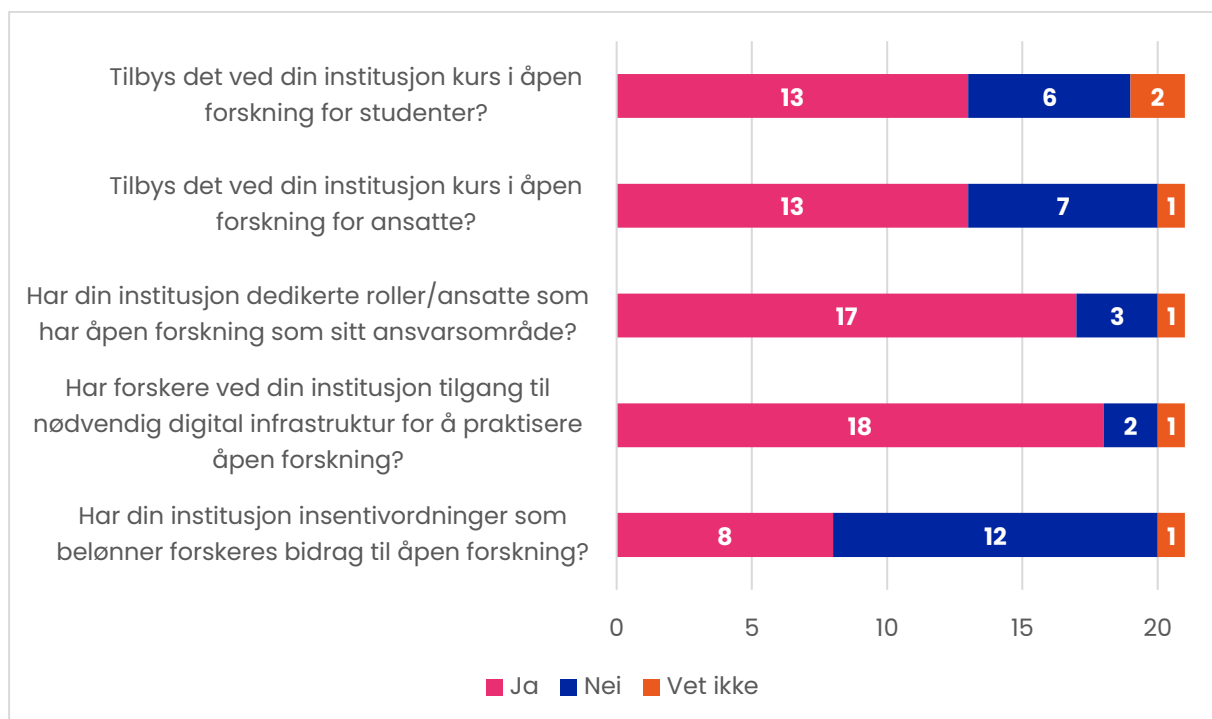
Videre mente enkelte respondenter at undervisningsmiljøer er relativt konservative med hensyn til arbeidsform. Manglende interesse for interne kurs kan derfor handle om en viss skepsis til, eller motstand mot, det nye og digitale. Det kan også handle om at underviserne opplever at digitale hjelpemidler ikke i vesentlig grad forbedrer undervisningen og styrker læringsutbyttet.

I intervjuene ble likevel flere positive utviklingstrekk drøftet. Respondentene viste for eksempel til fagmiljøer med høy kompetanse på digitale lærings- og undervisningsformer, og at kontakten med fagmiljø på fakultets- og instituttnivå er styrket. Samtidig mente respondentene fra læringsstøttemiljøene at de mottar flere henvendelser om bistand fra fagansatte enn tidligere. Enkelte oppga dessuten at henvendelsene har endret seg over tid – fra å handle om enkle videoproduksjoner, til å gjelde utvikling av mer avanserte læringsdesign.

4.4. Åpen forskning og nye forskningsmuligheter

Innsatsområdet skal legge til rette for at kvaliteten på forskningen styrkes gjennom bruk av digitale teknologier, og ved bruk av nye forskningsmetoder og analyseverktøy i fagene. Videre skal bruk av digital teknologi bidra til å styrke forskningssamarbeid både nasjonalt og internasjonalt, og forskningen skal være mest mulig tilgjengelig.

Figur 9 viser svarene fra institusjonene på ulike spørsmål som favner deres prioriteringer, organisering og tilnærminger til arbeidet med åpen forskning.

Figur 9: Institusjonenes svar på ulike spørsmål om åpen forskning (N=21).

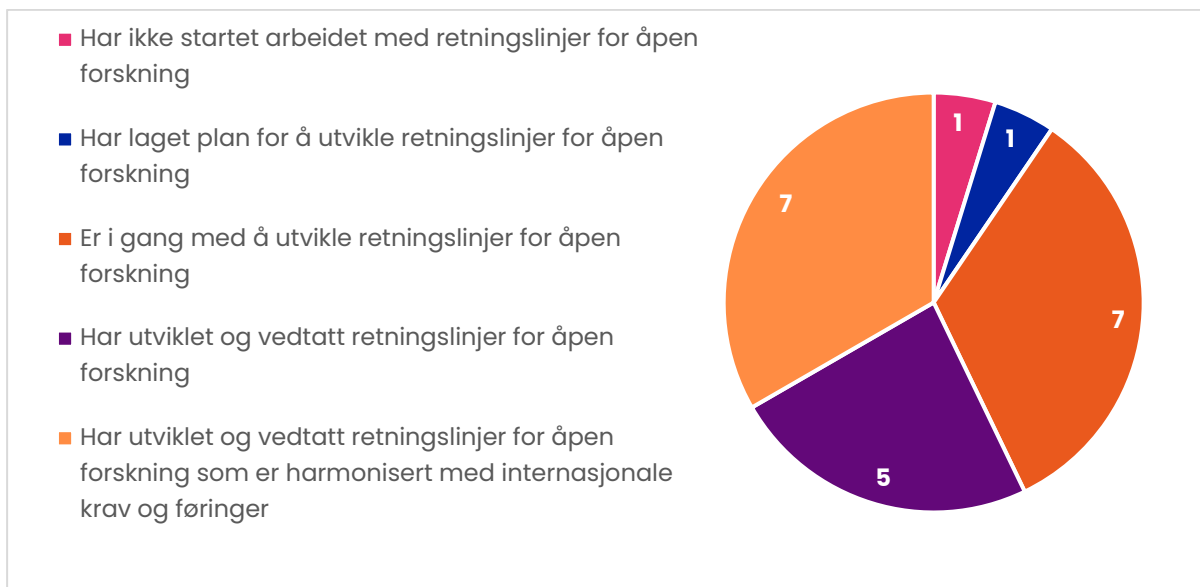
Sammenlignet med noen av de andre innsatsområdene, som for eksempel digital innovasjon i undervisning og læring og digitale tema og metoder i alle fag, er det et noe høyere aktivitetsnivå som preger innsatsområdet åpen forskning. Som vi ser av figuren, er det spesielt positiv skåre for påstandene som omhandler hvorvidt institusjonen har dedikerte ansatte som jobber med åpen forskning, og om institusjonen opplever at forskerne har tilgang til nødvendig infrastruktur for å praktisere åpen forskning. Henholdsvis 17 og 18 institusjoner svarer bekreftende på disse to spørsmålene.

Videre oppgir nesten to av tre institusjoner at de tilbyr kurs i åpen forskning både for studenter og ansatte. I kartleggingen har vi kun stilt spørsmål om hvorvidt kurstilbud finnes, ikke om tilbudet faktisk blir brukt. Fra FAIR-utredningen vet vi at flere institusjoner har hatt utfordringer med å få de ansatte til å prioritere tid til slike kurs, og at det er viktig å tilby opplæring med en form og varighet som gjør det enkelt for ansatte å takke ja.⁴⁷

Videre ser vi at det også på dette området er mindre vanlig å jobbe med utvikling av incentivordninger enn andre typer tiltak og virkemidler. Dette samsvarer med det vi fant for utvikling og deling av digitale læringsressurser, der det også var mer vanlig å jobbe med andre tiltak enn incentivordninger.

Figur 10 viser hvor langt institusjonene har kommet i arbeidet med å utvikle og få på plass retningslinjer for åpen forskning.

⁴⁷ [Felles infrastruktur og tjenester for FAIR forskningsdata | Sikt \(openscience.no\)](https://www.sikt.no/FAIR-forskningsdata) (sist besøkt 18.1.2024).

Figur 10: Status for institusjonenes arbeid med å utvikle retningslinjer for åpen forskning (N=21).

Som vi ser av figuren, er det 19 institusjoner som enten er i gang med å utvikle retningslinjer for åpen forskning, eller som allerede har gjort det. To institusjoner oppgir at de ikke er i gang med å utvikle retningslinjer. Syv av 21 institusjoner har kommet så langt at de har utviklet og vedtatt retningslinjer for åpen forskning som er harmonisert med internasjonale krav og føringer. Forskingen er i sin natur internasjonal, og det er dermed ønskelig at alle institusjonene på sikt kommer opp på dette nivået. Det er etablert et godt samarbeid mellom institusjonene på dette feltet, og eksempler fra flere av institusjonene er åpent tilgjengelige, som inspirasjon til dem som fortsatt har en vei å gå.

I FAIR-utredningen ble det høsten 2021 stilt omtrent samme spørsmål, men da avgrenset til retningslinjer for å følge FAIR-prinsippene for forskningsdata.⁴⁸ Da svarte klart flere at de bare hadde laget en plan, men ikke kommet i gang. Det er rimelig å tro at det er nær kobling mellom retningslinjer for åpen forskning og retningslinjer for FAIR forskningsdata. I så fall ser det ut til at utviklingen har gått fremover.

Resultatene gir grunnlag for å hevde at åpen forskning er et område som kjennetegnes av et relativt høyt aktivitetsnivå, der institusjonene har prioritert å bruke ressurser, og der utslagene av disse prioriteringene er synlige – i form av kurs, ansatte i dedikerte roller, og tilgang på infrastruktur. En mulig forklaring på at aktiviteten på området åpen forskning er høy, er at både EU, Forskningsrådet og andre finansiører stiller tydelige krav om at åpen forskning skal være normalen.

Funn fra intervjudelen av kartleggingen understøtter resultatene fra spørreundersøkelsen; åpen forskning fremstår som et viktig område for sektoren. Respondenter fra to institusjoner opplyste for eksempel om at åpen forskning, og klargjøring av forskningsdata for deling og gjenbruk, er egne satsningsområder. Hos den ene av dem, blir åpen forskning

⁴⁸ [Felles infrastruktur og tjenester for FAIR forskningsdata | Sikt \(openscience.no\)](#) (sist besøkt 18.1.2024).

beskrevet som et område som har fått mye oppmerksomhet over lengre tid. Hos den andre er det igangsatt et bredt prosjekt rettet mot håndtering, deling og gjenbruk av forskningsdata. Prosjektet er blant annet begrunnet i ambisjonen om å styrke forskningsaktiviteten, og behovet for bedre forvaltning av data i forbindelse med fremtidig bruk av kunstig intelligens.

Respondentene fra to andre institusjoner fremhevet også betydningen av åpen forskning. Hos disse institusjonene fremsto imidlertid arbeidet som mer avgrenset enn hos de andre to. Innsatsen var derfor konsentrert om bibliotekmiljøer som bisto forskere med råd, veiledning og opplæring innen åpen forskning og åpen publisering.

Åpen forskning ble i tillegg diskutert i forbindelse med teknisk infrastruktur og forskningsetikk. Det siste handler primært om vurderinger av personvern ved tilgjengeliggjøring og deling av forskningsdata. Når det gjelder teknisk infrastruktur, dreier det seg i stor grad om utvikling eller anskaffelse og bruk av tjenester for sikker forvaltning og deling av forskningsdata.

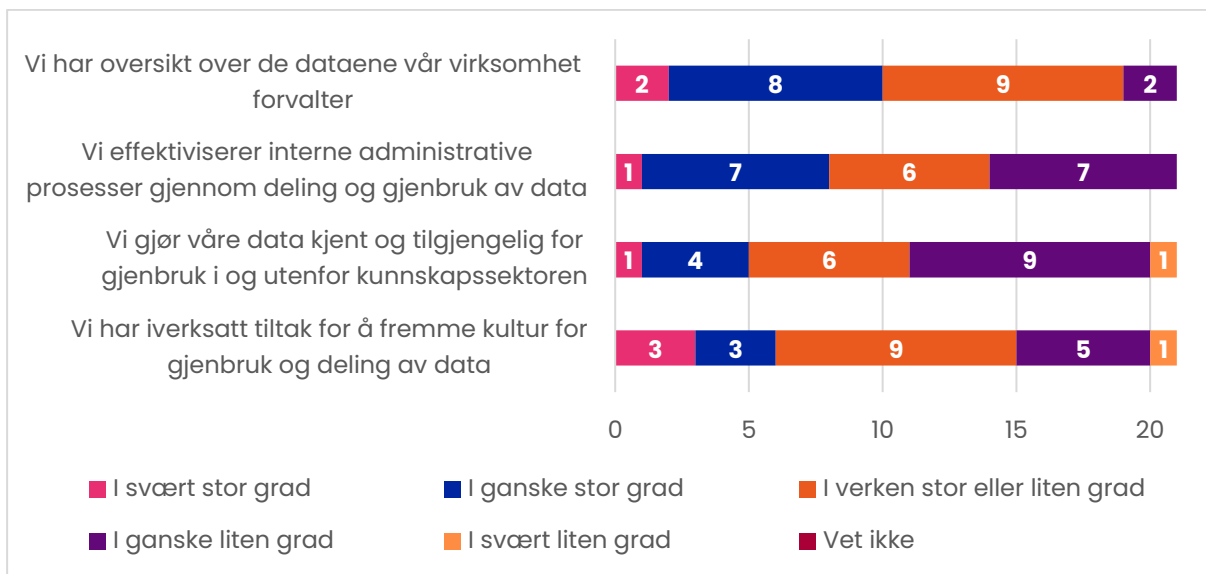
4.5. Utnytte data om kunnskapssektoren

Med dette innsatsområdet er målet å styrke delingen av data – både innad i UH-sektoren og på tvers av sektorer. Dette skal bidra til å styrke og effektivisere utdanning og forskning, og gi mer innovasjon og verdiskaping. Samtidig er det avgjørende at all bruk av data rammes inn av et godt arbeid når det gjelder personvern og informasjonssikkerhet.

En aktiv politikk for bedre utnyttelse av de dataene som finnes i kunnskapssektoren, er i tråd med digitaliseringspolitikken for offentlig sektor i Norge. Digitaliseringsrundskrivet definerer blant annet krav til tilrettelegging for gjenbruk og viderebruk av informasjon.⁴⁹ Tall fra SSB (se vedlegg 2) viser at oppmerksomheten om deling har økt i UH-sektoren.

I figur 11 gjengis svarene på ulike påstander som måler institusjonenes arbeid med å skaffe oversikt over egne data, og hvordan de jobber for å legge til rette for at de samme dataene i større grad kan brukes, både internt og eksternt.

⁴⁹ [Digitaliseringsrundskrivet H-9/22 | Kommunal- og distriktsdepartementet \(regjeringen.no\)](#) (sist besøkt 29.1.2024).

Figur 11: Vurder i hvilken grad følgende påstander beskriver situasjonen ved institusjon (N=21).

En forutsetning for at deling av data skal gi nytteverdi for andre aktører, er at den enkelte institusjon har oversikt over sine egne data. Dette er kjent som prinsippet om «Orden i eget hus», som statlige virksomheter er pålagt å etterleve gjennom Digitaliseringsrundskrivet.⁵⁰

Som vi ser av figur 11, oppgir omtrent halvparten av institusjonene at de har oversikt over de dataene de forvalter.⁵¹ To institusjoner svarer at det gjelder i svært stor grad, mens åtte svarer at det gjelder i ganske stor grad. Ni institusjoner svarer verken eller til påstanden. Tallene indikerer at flertallet av institusjonene ikke kan sies å ha orden i eget hus.

Neste påstand setter søkelys på om institusjonene effektiviserer interne administrative prosesser gjennom deling og gjenbruk av data. Kun én institusjon svarer at dette gjelder i svært stor grad, mens syv institusjoner svarer at det gjelder i ganske stor grad for deres del. Et flertall av institusjonene svarer at de verken i stor eller liten grad jobber med dette, eller at de i liten grad gjør det.

Neste påstand måler hvorvidt institusjonene gjør sine data kjent og tilgjengelig for gjenbruk i og utenfor kunnskapssektoren. Kartleggingen viser her et enda lavere aktivitetsnivå; kun fem institusjoner svarer at de i en eller annen grad har en aktivitet på dette området. 16 institusjoner svarer enten verken eller, eller at de ikke har noen aktivitet på området.

Siste spørsmål i figuren omhandler kultur for gjenbruk og deling av data, og om det er noe institusjonene prioriterer og jobber med. Seks institusjoner svarer bekreftende til

⁵⁰ [Digitaliseringsrundskrivet H-9/22 | Kommunal- og distriktsdepartementet \(regjeringen.no\)](#) (sist besøkt 29.1.2024).

⁵¹ Også i HK-dirs Risiko- og tilstandsvurdering av informasjonssikkerhet og personvern i høyere utdanning og forskning for 2023 opplyser institusjonene om forbedret oversikt over egne informasjonsverdier, herunder administrative data og forskningsdata ([Informasjonssikkerhet og personvern i høyere utdanning og forskning | HK-dir \(hkdir.no\)](#) (sist besøkt 15.1.2024).

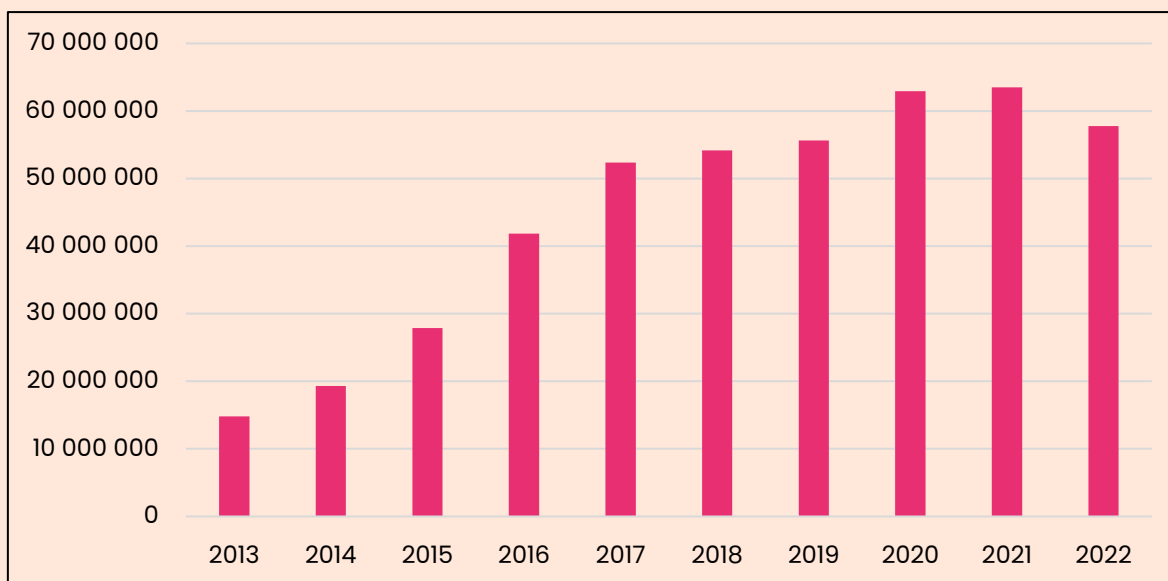
påstanden, men også her er det et flertall som svarer at de i liten grad har noen aktivitet på området, medregnet de institusjonene som svarer i verken stor eller liten grad.

Boks 6: Innlogging og datadeling med Feide – en suksesshistorie

I mer enn 20 år har studenter, forskere og ansatte i høyere utdanning og forskning brukt Feide for sikker innlogging til digitale tjenester. Med tiden har også grunnopplæringen tatt i bruk Feide for fullt, og tjenesten har fått utvidet støtte for datadeling. Feide har om lag 200 millioner innlogginger årlig, hvorav cirka 60 millioner kommer fra UH-21.

Når en bruker logger inn med Feide, overføres data om brukeren til den aktuelle tjenesten. Dette gjøres på en sikker måte. Enkel tilgang til data gjør at leverandørene kan tilby bedre og mer skreddersydde tjenester. Brukeren har oversikt over hvilke data som etterspørres, og institusjonene har god kontroll over avtaler og dataflyt for sine tjenester.

Feides støtte for datadeling er i stadig utvikling, og legger til rette for økt tilgjengeliggjøring, deling og gjenbruk av data i kunnskapssektoren.

Figur 12: Innlogginger med Feide i perioden 2010-2022 for UH-21 (kilde: Sikt).

I intervjurunden ble tilrettelegging av data for deling og gjenbruk berørt i tilknytning til innføring av sammenhengende tjenester, som digital eksamen, LMS og plagiattkontroll, og digitale plattformer, deriblant UH Sak og Analyseplattformen. Respondentene fremhevet at administrativ effektivisering ved bruk av slike tjenester forutsetter at institusjonene har oversikt over egne data, og at data kan flyte på tvers av interne organisatoriske skiller.

Respondentene peker i tillegg på satsinger innen åpen forskning som eksempler på at data gjøres tilgjengelig for gjenbruk og deling. Det vises også til at godt tilrettede data er viktig for å utnytte de mulighetene kunstig intelligens kan gi med hensyn til administrativ effektivisering og forbedring.

Intervjuene tyder samtidig på at tilrettelegging av data for deling og gjenbruk ikke er høyt prioritert. Riksrevisjonen påpeker det samme.⁵² Det bør trolig ses i sammenheng med at digitaliseringskapasiteten i sektoren er under press. Det kan derfor tenkes at knappe ressurser heller prioriteres til oppgaver som har særlig nytte for den enkelte institusjon, enn til å klargjøre data for bruk hos andre virksomheter.

Også andre forhold påvirker graden av datadeling og gjenbruk. Begrensninger på hvor lenge data, spesielt personopplysninger, kan oppbevares før de må slettes, innebærer for eksempel at bruksstatistikk for viktige fellestjenester i sektoren ikke er tilgjengelig for mer enn seks måneder tilbake i tid. Slike data kan dermed ofte ikke aggregeres og gjenbrukes, for eksempel til styrings- eller planleggingsformål. Dersom statistikk skal brukes i forbindelse med gevinstrealisering og nyttevurdering, bør det vurderes endringer av dagens praksis.⁵³

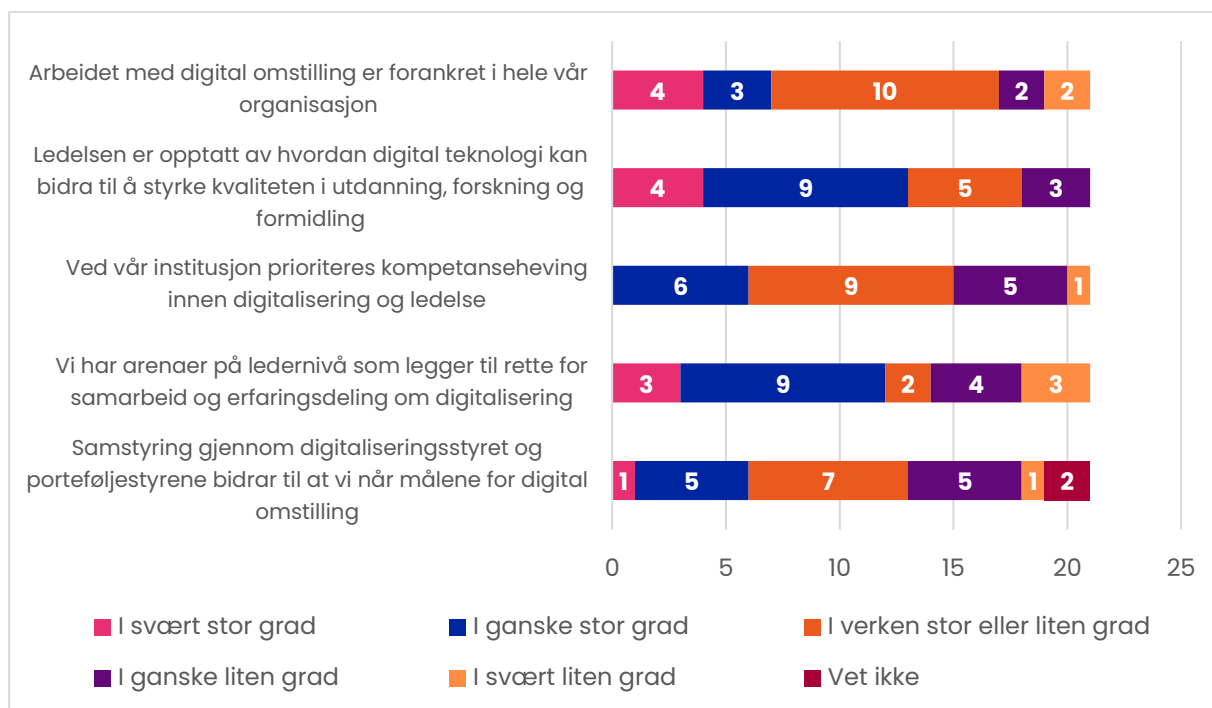
Samlet sett viser resultatene fra spørreundersøkelsen og intervjuene at datadeling er et innsatsområde der institusjonene har kommet kortere enn en del andre områder, som for eksempel digitalisering for fleksibel utdanning og åpen forskning. Dette er ikke overraskende, siden det å jobbe for deling og tilgjengeliggjøring av data slik at de kan utnyttes bedre i kunnskapssektoren, ligger på siden av UH-institusjonenes kjernevirksomhet.

4.6. Ledelse og kultur for digital omstilling

Innsatsområdet fremhever betydningen av at den digitale omstillingen er godt forankret i ledelsen på ulike nivåer i institusjonene, og gjennom det bidrar til å styrke kvaliteten i utdanning, forskning og formidling. For å finne ut hvordan institusjonene jobber med digitalisering på ledernivå, ble de presentert for ulike påstander som dekker ulike sider av temaet digitalisering og ledelse. Figur 13 viser hvordan institusjonene fordeler seg på de ulike påstandene.

⁵² [Dokument 3:8 \(2023–2024\)](#) Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes tilrettelegging for deling og gjenbruk av data i forvaltningen | Riksrevisjonen (riksrevisjonen.no) (sist besøkt 18.1.2024).

⁵³ Med gevinstrealisering menes å «(...) planlegge og organisere med tanke på å hente ut gevinster av et tiltak, og å følge opp disse gevinstene slik at de faktisk blir realisert.» [Gevinstrealisering | DFØ \(dfo.no\)](#) (sist besøkt 28.1.2024).

Figur 13: Institusjonenes svar til ulike påstander om ledelse og kultur for digital omstilling (N=21).

Også resultatene innen ledelse og kultur for digital omstilling bekrefter bildet av «strekk i laget» når det gjelder arbeidet med digital omstilling. Én av tre institusjoner svarer eksempelvis at arbeidet med digital omstilling er forankret i hele organisasjonen, mens ti svarer verken eller. To svarer i ganske liten grad, det samme gjelder for i svært liten grad.

13 av 21 institusjoner oppgir at de, enten i svært stor eller ganske stor grad, har en ledelse som er opptatt av å bruke digital teknologi til å styrke kvaliteten i utdanning, forskning og formidling. Fem institusjoner svarer verken eller, mens tre svarer at dette i ganske liten grad er tilfellet for deres del.

Seks institusjoner oppgir at de i ganske stor grad prioriterer kompetanseheving innen digitalisering og ledelse. Ni institusjoner svarer verken eller, mens fem svarer i ganske liten grad og en i svært liten grad. Når det gjelder arenaer på ledernivå som legger til rette for samarbeid og erfaringsdeling om digitalisering, så opplever 12 av institusjonene at de i svært stor eller ganske stor grad har tilgang til dette. Syv institusjoner opplever at de i liten grad har tilgang til slike arenaer.

Siste påstand setter søkelyset på samstyringen gjennom digitaliseringsstyret og porteføljestyrene. Seks institusjoner svarer bekreftende på at denne samstyringen bidrar til at de når målene som er satt for digital omstilling. Én institusjon svarer i svært stor grad, mens fem svarer i ganske stor grad. Også her kan vi dermed observere en stor variasjon i svarene. Det er planlagt en evaluering av samstyringsmodellen for digitalisering, og den vil gi et bredere kunnskapsgrunnlag om hvordan den fungerer.

I intervjuene ble forankringen av arbeidet med digital omstilling beskrevet som noe sterkere i sentral- og fellesadministrasjonen enn på fakultets- og instituttnivå. Det skyldes

blant annet at det er utviklet tettere samarbeid mellom ulike avdelinger om planlegging og iverksetting av digitaliseringsinitiativ, for eksempel mellom IT-avdelinger, læringsstøttesentre og organisasjons- og HR-avdelinger. En viktig grunn til mer samarbeid på tvers av interne organisasjonsgrenser, var etablering av tverrgående arbeidsprosesser ved innføring av sammenhengende tjenester og digitale plattformer, blant annet UH Sak. Andre årsaker dreide seg blant annet om utvikling av digitale læringsressurser og nye læringsdesign.

Forankringen på enhetsnivå, slik som fakulteter, institutter og ulike sentre, ble av respondentene vurdert som mer krevende. Vi har tidligere sett at enkelte fagmiljøer peker seg ut som innovative innen digital undervisning. Andre fagmiljøer er mer preget av det som blir betegnet som «gammel undervisningskultur», kjennetegnet av tradisjonelle forelesninger, underviseren som kunnskapsformidler og læreboken som det faglige omdreiningspunktet.

Også toppledelsens kompetanse og interesse for digital omstilling blir vurdert noe ulikt – fra god til mangelfull. Enkelte respondenter beskriver ledelsen som relativt uengasjert; digital omstilling er noe som verken angår eller opptar dem. De fleste mener imidlertid at engasjementet og interessen er til stede, men at toppledelsen mangler kompetanse om digital omstilling. I denne sammenheng blir åremålsstillinger problematisert. Her hevdes det at slike stillinger fører til turnover på ledernivå, og at dette kan gjøre det vanskelig å bygge kompetanse om digital omstilling i ledergruppen.

Samlet sett viser resultatene at ledelse og kultur for digital omstilling er et innsatsområde med behov for forbedring. Det er relativt stor spredning i svarene på de fleste av spørsmålene, enten det dreier seg om organisatorisk forankring av digitaliseringsarbeidet, kompetanseheving innen digitalisering, eller tilgangen på lederarenaer som fremmer samarbeid og erfaringsdeling. Funnene fra intervjudelen av kartleggingen understøtter resultatene fra spørreundersøkelsen. Det samme gjelder analysen av tall fra SSB i vedlegg 2.

4.7. Oppsummering

Basert på funnene fra spørreundersøkelsen og intervjuene kan statusen for UH-sektorens arbeid med innsatsområdene i Strategi for digital omstilling oppsummeres slik:

- **Digitalisering for fleksibel utdanning** – våre data viser positive resultater når det gjelder arbeidet med å tilrettelegge for økt deling av læringsressurser gjennom kompetanseheving, samt innsatsen for å sikre tilgang til plattformer for deling. Det er mindre vanlig blant institusjonene å jobbe med utvikling av incentivordninger for å styrke deling av læringsressurser.
- **Digital innovasjon i undervisning og læring** – dette er et stort og sammensatt innsatsområde, og resultatene peker i flere retninger. Et gjennomgående funn er at aktivitetsnivået synes å være høyest når det gjelder kompetanseheving, samarbeid mellom fagmiljøene og undervisningsstøtemiljøer, og bruk av video i undervisning

og læring. Det er også relativt vanlig å gjennomføre bygningsmessige tilpasninger for å legge til rette for økt bruk av digital teknologi. For digital læringsanalyse og bruk av tekstverktøy som ChatGPT, ser vi et betydelig lavere aktivitetsnivå.

- **Digitale tema, metoder og kompetanse i alle fag** – sammenlignet med de andre innsatsområdene på utdanningsområdet, registrerer vi et noe lavere aktivitetsnivå for digitale tema, metoder og kompetanse i alle fag. Få institusjoner har hatt en gjennomgang av egne fag og emner for å kartlegge innslaget av digitale tema og problemstillinger. Den digitale kompetansen hos undervisere, forskere og administrativt ansatte vurderes også som mangelfull. Vi ser derfor et behov for å styrke satsingen på digital kompetanse og digitale tema og metoder fremover.
- **Åpen forskning og nye forskningsmuligheter** – dette fremstår som et område med et relativt høyt aktivitetsnivå, sammenlignet med de andre innsatsområdene. Det er gjort prioriteringer som har gitt konkrete resultater, i form av kurstilbud, dedikerte roller og tilgjengelig infrastruktur. Samtidig ser vi også her at det er mindre vanlig å jobbe med incentivordninger enn andre tiltak, noe som samsvarer med det vi fant for utvikling og deling av digitale læringsressurser.
- **Utnytte data om kunnskapssektoren** – resultatene viser at datadeling i UH-sektoren er et område med relativt lavt aktivitetsnivå, sammenlignet med eksempelvis digitalisering for fleksibel utdanning og åpen forskning. Dersom datadeling på tvers i større grad skal bli en realitet, er det behov for å intensivere innsatsen. En utfordring for arbeidet med datadeling, er at det ofte havner i skyggen av kjerneaktivitetene innen undervisning, utdanning og forskning.
- **Ledelse og kultur for digital omstilling** – vi finner en relativt stor spredning i svarene for de fleste spørsmålene som omhandler ledelse og kultur for digital omstilling. Resultatene indikerer at dette er et innsatsområde som per nå ikke gir det grunnlaget for digital omstilling i sektoren som det kan ha potensial til å gjøre. En av utfordringene er å sørge for helhetlig organisatorisk forankring av arbeidet med digital omstilling, som involverer alle fakulteter, institutter og avdelinger.

Boks 7: Hvilke rammer og føringer gir utviklingsavtalene for institusjonenes prioriteringer på digitaliseringsområdet?

En gjennomgang av utviklingsavtalene for UH-institusjonene, viser at de retter mest oppmerksomhet mot de utdanningsrelaterte innsatsområdene, og deretter åpen forskning. Avtalene retter i mindre grad oppmerksomhet mot bedre bruk av data, samt ledelse og organisering av digital omstilling.⁵⁴

Utviklingsavtalene har satt mål for perioden 2023-2026, og vi ser at det er variasjon – ikke bare mellom målene – men også når det gjelder konkretiseringsnivå og koblingen til digital omstilling. Mange mål er avhengig av digital omstilling, samtidig som forutsetninger for digitalisering, løsninger, kompetanse og praksis må komme på plass. Et eksempel på dette er forventingene til nytt saks- og arkivsystem (UH Sak), der prosessendringer i større grad blir mulig med mer moderne løsninger.

For de åtte institusjonene som har styringsparametere rettet mot digitale tiltak, så ser vi at disse i hovedsak retter seg mot utdanningsområdet, og hovedsakelig fleksibel utdanning. Deretter følger digitale tema, metoder og kompetanse i alle fag, og helhetlig digital omstilling. Dette er noe vi kjenner igjen fra våre resultater, der aktivitetsnivået på utdanningsområdet ligger høyere enn på en del av de andre områdene.

⁵⁴ En oversikt over utviklingsavtalene mellom Kunnskapsdepartementet og de statlige universitetene og høyskolene for perioden 2023-2026, finnes her: [Utviklingsavtaler for universiteter og høyskoler - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no).

5. Status og fremdrift på andre områder

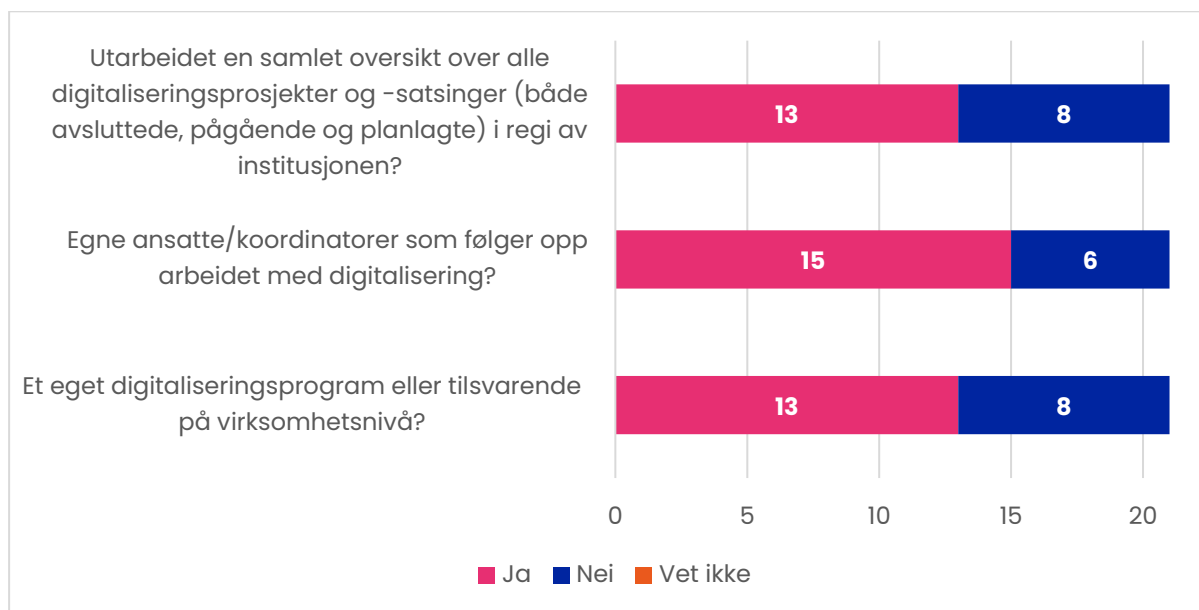
5.1. Organisering og samarbeid

Organisering og samarbeid handler om hvordan arbeidet med digital omstilling planlegges, styres og koordineres, og om kapasiteten sektoren har til å gjennomføre digitaliseringstiltak. Det er ikke et eget innsatsområde i strategien, men det er likefullt et område som det er viktig å kartlegge status og aktivitetsnivå for.

Operasjonalisering av Strategi for digital omstilling, organisatorisk kapasitet til å jobbe med digitalisering, nasjonal koordinering av fellestiltakene, samt oppfølging av nytte og gevinster er noe av det vi setter søkelys på under dette temaet.

Vi starter med noen spørsmål som ser på hvordan institusjonene jobber med digitalisering, og hvilke strukturer og tilnærminger de benytter. Systematikken og planmessigheten i arbeidet berøres også. For at en institusjon eksempelvis skal kunne samordne og koordinere sin egen digitaliseringsaktivitet, vil det være en åpenbar fordel å ha en samlet oversikt over alle de aktivitetene og prosessene som pågår i institusjonen.

Videre kan man tenke seg at det å ha egne ansatte som følger opp aktiviteten på digitaliseringsområdet, vil være en styrke med tanke på koordinering og sammenheng.

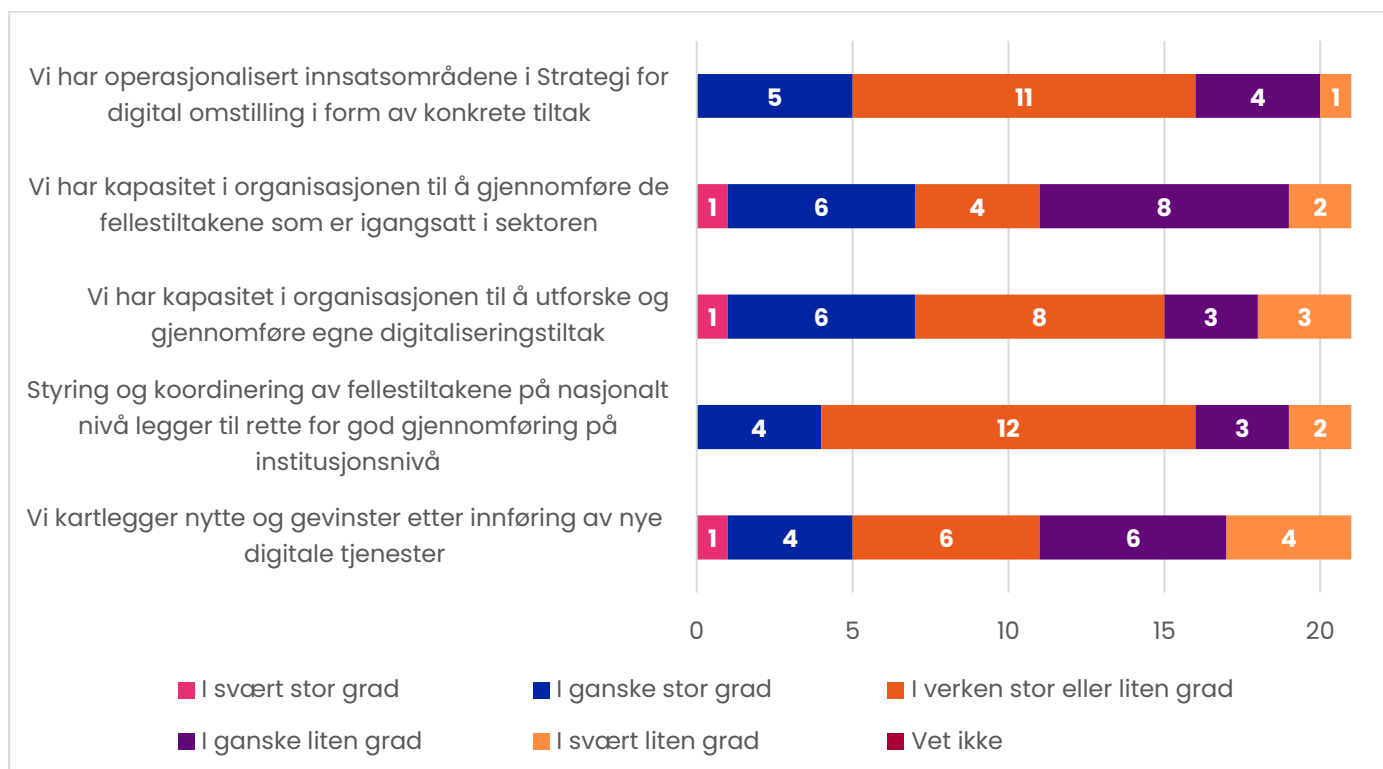
Figur 14: Spørsmål om organiseringen av digitaliseringsarbeidet i institusjonene (N=21).

Gjennomgående ser vi at nær to av tre institusjoner svarer bekreftende på spørsmålet om de har utarbeidet en samlet oversikt over alle digitaliseringsprosjekter og -satsinger i regi av institusjonen, om de har egne ansatte eller koordinatorer som følger opp arbeidet med digitalisering, og om de har et eget digitaliseringsprogram eller tilsvarende på virksomhetsnivå.

Intervjuene speiler i stor grad hovedbildet som kommer frem i figur 14. Her opplyste fire av seks institusjoner at de enten har, eller er i ferd med å etablere, egne digitaliseringsprogrammer eller lokale strategier for digital omstilling. I dette arbeidet inngår vanligvis også arbeid med å fremskaffe oversikter over digitaliseringsporteføljen, spesielt pågående og planlagte satsinger og tiltak.

Respondentene oppga at arbeidet med porteføljeoversikt er ment å legge grunnlaget for mer helhetlig styring. Tanken er at dette skal føre til tydeligere prioriteringer i digitaliseringsarbeidet, og forbedre gjennomføringen av viktige digitaliseringsinitiativ. Det siste er særlig motivert av hensynet til bedre utnyttelse av lokale ressurser og kapasitet. Bedre kapasitetsutnyttelse er, ifølge våre respondenter, avgjørende for å kunne håndtere høye nasjonale ambisjoner om digital omstilling, og økende forventninger blant studenter og ansatte til det digitale tjenestetilbudet.

De to siste institusjonene som deltok i intervjurunden, hadde ikke egne planer eller programmer for digital omstilling. Digital omstilling er isteden integrert i andre virksomhetsstrategier, og inngår i de ordinære styringsprosessene. Håpet er at dette vil gi omstillingsarbeidet større tyngde og gjennomslagskraft. Enkelte respondenter var likevel noe skeptisk til denne tilnærmingen. De mente at den forutsetter stor grad av digital modenhet i egen institusjon, men at denne forutsetningen ikke er fullt ut til stede.

Figur 15: Vurder i hvilken grad følgende påstander beskriver situasjonen ved din institusjon (N=21).

Figur 15 viser at institusjonene i liten grad har operasjonalisert sektorens strategi for digital omstilling i form av konkrete tiltak; kun fem institusjoner svarer positivt på denne påstanden, og alle svarer i ganske stor grad. Dette er imidlertid ikke ensbetydende med at

strategien ikke blir lagt til grunn eller brukt i institusjonene. En del institusjoner bruker den trolig som et retningsgivende dokument, som angir en overordnet kurs og som gir noen rammer for den digitaliseringen de planlegger for.

Når det gjelder organisatorisk kapasitet til å jobbe med digitalisering, oppgir én av tre institusjoner at de har kapasitet i egen organisasjon til å gjennomføre fellestiltak og utforske «egne» digitaliseringstiltak. Kun én institusjon oppgir at dette gjelder i svært stor grad.

Når det gjelder fellestiltakene, svarer hele 10 av 21 institusjoner at de i ganske liten eller svært liten grad har kapasitet i organisasjonen til å gjennomføre disse. Tallene tyder på at mottaksapparatet i mange institusjoner, herunder kapasiteten til å håndtere innføring, idriftsetting og realisering av fellestiltak, er under press. Samlet sett gir resultatene grunnlag for å hevde at det er utfordringer med kapasiteten i institusjonene når det gjelder å følge opp og gjennomføre tiltak på digitaliseringsområdet.⁵⁵

Fire institusjoner stiller seg «ganske positive» til den styringen og koordineringen av fellestiltakene som finner sted på nasjonalt nivå. Tolv svarer verken eller, mens fem svarer i liten grad. Det er nærliggende å se funnene her i sammenheng med institusjonenes vurdering av at egen kapasitet til å følge opp digitaliseringstiltak er under press.

Nederste stolpe viser at institusjonene i liten grad kartlegger nytte og gevinster etter at nye digitale tjenester er innført. Også dette funnet bør trolig ses i sammenheng med det vi finner når det gjelder kompetanse og organisatorisk kapasitet til å jobbe med digitalisering. Mange institusjoner sliter trolig med tilgangen til de ressursene og den kompetansen som kreves for å jobbe med gevinstkartlegging og -realisering.⁵⁶

Det er naturlig å anta at kapasitet til å håndtere innføring av nye tjenester varierer mellom store og små institusjoner. For å undersøke dette nærmere, delte vi institusjonene inn i tre størrelseskategorier, basert på størrelsen på tilskudd gitt over Statsbudsjettet for 2023.⁵⁷ Resultatene viser at bare de største institusjonene, og noen få av de små og middels store institusjonene, har kapasitet til å gjennomføre igangsatte fellestiltak. Vi finner en tilsvarende sammenheng når det gjelder kartlegging av nytte og gevinster; også her er det de største institusjonene som skiller seg ut positivt. Tallene er imidlertid lave, så resultatene bør tolkes med forsiktighet.

Funn fra intervjuene understøtter resultatene fra spørreundersøkelsen. Blant de seks institusjonene, var det bare én som oppga at områdene i strategien er operasjonalisert. En av de andre institusjonene hadde vedtatt en lokal digitaliseringsstrategi som tar opp i seg

⁵⁵ Utfordringene knyttet til ressurser og kapasitet til innføring av fellestiltak, som UH Sak og Arbeidslivsportalen, er også nevnt i de fleste årsrapportene for 2023.

⁵⁶ De fleste årsrapportene for 2023 inneholder beskrivelser av effektivisering for administrasjonen gjennom digitalisering av administrative prosesser og bruk av nye digitale verktøy. Kvantitative effekter og konkrete resultater, eksempelvis i form av reduserte årsverk, beskrives i liten grad i årsrapportene.

⁵⁷ Følgende tredeling ble lagt til grunn: under 1 milliard, 1-3 milliarder og over 3 milliarder NOK.

hovedprioriteringene i sektorstrategien. Den manglet imidlertid robust forankring i organisasjonen. De øvrige institusjonene uttrykte at arbeidet med digital omstilling skjer langs de samme hovedlinjene som skisseres i sektorens strategi, men at den i mindre grad påvirker valgene av konkrete tiltak.

Videre oppgir respondentene fra alle de seks institusjonene at kapasiteten til å gjennomføre digitale omstillingstiltak er under press. Respondentene fra én institusjon uttrykker at selv om kapasiteten er presset, er de likevel i stand til å gjennomføre nye fellestiltak på en tilfredsstillende måte.

Enkelte respondenter opplyste om at de har redusert ambisjonsnivået for digitaliseringsarbeidet av hensyn til egen gjennomføringskapasitet. Samtidig mente andre respondenter at manglende kapasitet kan få konsekvenser for mulighetene til å gjennomføre og høste gevinster av nye digitaliseringstiltak. Her ble det blant annet pekt på at innføring av enkelte fellestjenester, spesielt UH Sak, trolig vil resultere i det som ble beskrevet som en «kostnadsbombe». Dette fordi manglende mottakskapasitet vil måtte kompenseres gjennom anskaffelse av ekstern kapasitet og kompetanse.

Respondentene pekte også på at det kan være uheldig at ulike fellestiltak kommer samtidig eller tett på hverandre. De stilte derfor spørsmål ved timingen av slike tiltak. Ifølge disse respondentene, bidrar uheldig timing til å sette ytterligere press på den lokale kapasiteten, noe som kan føre til at digital omstilling handler mer om å gjøre seg klar til å ta imot nye fellestiltak, enn å forbedre og effektivisere egen kjernevirksomhet.

Samtidig blir det stilt spørsmål ved om hastigheten i den digitale omstillingen ikke burde vært større på enkelte områder. Det gjelder særlig områder hvor respondentene mente at sektoren har udekte behov (se kapittel 5.2). Videre mente enkelte at samstyringsmodellen for digitalisering i UH-sektoren er noe byråkratisk, med mange styrever og råd. Bekymringen er at dette kan forsinke gjennomføringen av viktige fellestiltak.

Når det gjelder gevinstrealisering, oppga respondentene at digital omstilling fører til viktige gevinster. Likevel er det ingen av dem som mener at det jobbes systematisk med kartlegging og dokumentasjon av nytte og gevinster. Det pekes også på at gevinstrealisering er krevende, særlig når digitalisering fører til at oppgaver flyttes fra administrativt ansatte til undervisere. Ulike selvbetjeningsløsninger blir nevnt som eksempler på dette. Selvbetjening innebærer ofte at administrasjonen høster gevinstene, mens arbeidet – det vil si kostnaden – overføres til underviserne. Underviserne kan dermed oppleve at digital omstilling fører til merarbeid og dårligere service, snarere enn forbedring og effektivisering.

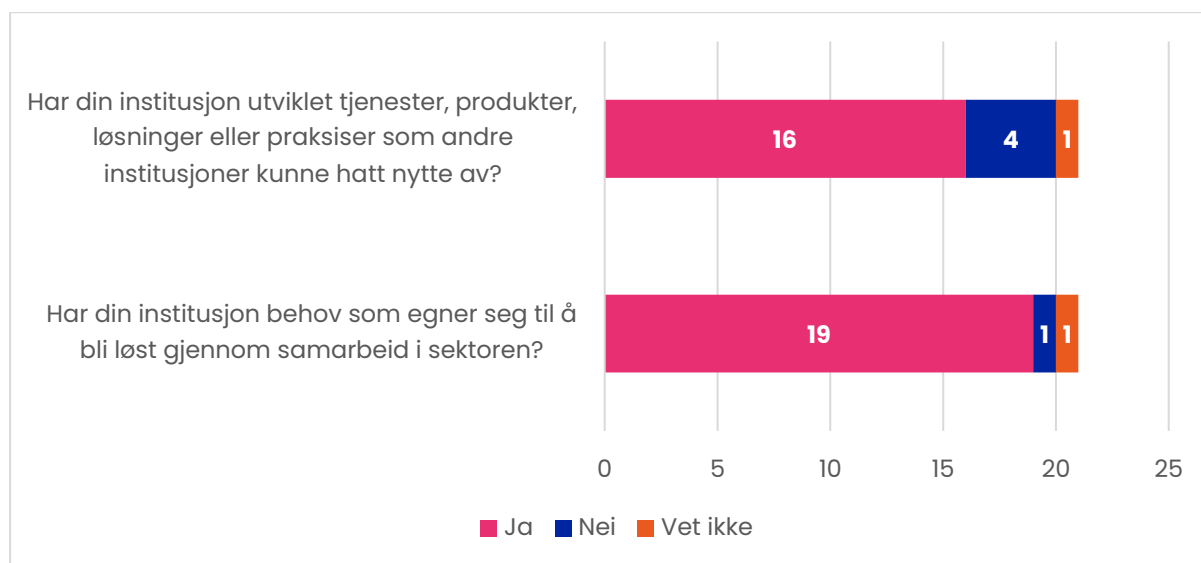
Intervjuene tyder også på at institusjonene mangler de verktøyene og den kompetansen som kreves for å jobbe systematisk med gevinstkartlegging. Enkelte respondenter hadde likevel vurdert og testet rammeverk for gevinstrealisering i offentlig sektor.⁵⁸ De mente

⁵⁸ Lenke: [Gevinstrealisering | DFØ \(dfo.no\)](https://dfo.no/tema/gevinstrealisering) (sist besøkt 1.2.2024).

imidlertid at rammeverket er basert på prinsipper som ikke passer i desentraliserte organisasjoner. Dette fordi rammeverket har som forutsetning at gevinster kan identifiseres og dokumenteres av dem som jobber sentralt i organisasjonene.

5.2. Sektorsamarbeid og verdien av å dele

Institusjonene ble spurt om de har behov som egner seg til å bli løst gjennom samarbeid i sektoren, og om de har utviklet tjenester, produkter, løsninger eller praksiser som andre institusjoner kan ha nytte av.

Figur 16: Institusjonenes svar på spørsmål om samarbeid og utvikling av tjenester og behov (N=21).

16 institusjoner svarer bekreftende på at de har utviklet tjenester, produkter, løsninger eller praksiser som de mener andre institusjoner kan ha nytte av. Enda flere institusjoner, i alt 19, svarte «ja» på spørsmålet om de har behov som egner seg til å bli løst gjennom samarbeid i sektoren.

Resultatene bekrefter at det er et grunnlag for samarbeid og deling på tvers av UH-sektoren. Mange institusjoner oppgir at de har tjenester og løsninger som andre institusjoner kan ha nytte av, og behovet for å dekke enkelte behov gjennom samarbeid er åpenbart. Disse tallene bør gi et godt utgangspunkt for det videre arbeidet med digital omstilling i UH-sektoren, ikke minst når det gjelder fellestjenester og det videre arbeidet med den digitale grunnmuren.

På begge spørsmålene fikk respondentene mulighet til å utdype svarene i et fritekstfelt. Basert på en gjennomgang av fritekstsvarene til det første spørsmålet – om institusjonene har egne tjenester, produkter eller praksiser som andre i sektoren kan ha nytte av – finner vi at følgende hovedområder peker seg ut:

- **Tilrettelegging for studenter og administrering av studieløp** – dette er det området hvor institusjonene oppgir at de har utviklet flest tjenester, produkter eller praksiser som de mener andre i sektoren kan ha nytte av. Det gjelder spesielt

tjenester, produkter eller praksiser innen (i) organisering av studiehverdagen, (ii) emneplanlegging og (iii) organisering av opptak og praksisløp.

- **Læring, forskning og forskningsformidling** – også innenfor dette området mener institusjonene at de har en del tjenester, produkter eller praksiser som kan være av interesse for andre i sektoren. Det gjelder spesielt digitale verktøy innen undervisning, for eksempel løsninger for videoundervisning, hybride undervisningsrom eller bruk av nye undervisningsdesign. Det gjelder også digitale verktøy for innsamling og behandling av forskningsdata, og for publisering av forskningsresultater.
- **Datadeling, informasjonssikkerhet og personvern** – institusjonene rapporterer om færre «delbare» tjenester, produkter eller praksiser på dette området. Det handler primært om infrastruktur for datalagring og datadeling, arkitekturinitiativ og informasjon om informasjonssikkerhet og personvern.

En tilsvarende gjennomgang av fritekstsvarene på det andre spørsmålet – behov som egner seg til å bli løst gjennom sektorsamarbeid og fellesløsninger – viser at følgende «behovsområder» skiller seg ut:

- **Administrativ effektivisering og automatisering** – flest institusjoner svarer at de har behov for sektorløsninger som effektiviserer administrative oppgaver. Dette inkluderer blant annet ulike typer digitale tjenester, for eksempel HRM-system og samhandlingsverktøy for administrering av praksisstudier. Det inkluderer også initiativ for automatisering av prosesser og integrasjoner mellom systemløsninger. I tillegg pekes det på behovet for felles retningslinjer og veiledninger på ulike områder, blant annet anskaffelse og bruk av KI og etterlevelse av regelverk fra EU.
- **Innføring og bruk av fellestjenester** – noen færre institusjoner mener det er behov for tettere samarbeid om eksisterende eller planlagte fellestjenester fra Sikt. Mer konkret handler dette om tilgang på informasjon og deling av erfaringer på tvers av institusjoner i forbindelse med innføring og bruk av slike tjenester. Det gjelder for eksempel tjenester som UH Sak, felles identitetsforvaltning og tilgangsstyring (IAM), Analyseplattformen og Feide.
- **Datahåndtering og læringsressurser** – det tredje største «behovsområdet» institusjonene mener egner seg for sektorsamarbeid eller fellestiltak, er løsninger for håndtering av store datamengder, inkludert data til bruk i tjenesteproduksjon. Det samme gjelder løsninger for tilgjengeliggjøring av data, herunder åpen forskning. I tillegg blir behovet for tiltak som legger bedre til rette for deling av læringsressurser trukket frem.

I intervjudelen av kartleggingen ble det pekt på mange av de samme behovene som allerede er nevnt. Det var likevel enkelte behov som ble nevnt oftere enn andre, særlig verktøy for administrering av praksisstudier. Videre mente flere av respondentene at sektoren mangler et hensiktsmessig HRM-system. Viktigheten av å finne en løsning på dette behovet, var derfor en ofte nevnt problemstilling.

Ut over dette nevnes enkelte andre behov som respondentene mener egner seg for sektorsamarbeid. Kurs og opplæring innen ulike områder, spesielt ved innføring av nye fellestjenester, ble nevnt hyppigst. Kurs og opplæringstilbud på andre områder, for eksempel KI, datadeling, regelverk og personvern, ble også etterlyst.

5.3. Viktige tiltak institusjonene gjennomfører

For å utforske og danne oss et bilde av digitaliseringsaktiviteten ved institusjonene, ba vi dem oppgi de tre viktigste digitale omstillingstiltakene de gjennomfører innen følgende virksomhetsområder: undervisning og utdanning, forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid og administrasjon og støttefunksjoner. I fortsettelsen gir vi en oversikt over de viktigste tiltakstypene som ble nevnt innenfor de tre områdene.

Innen **undervisning og utdanning** er det relativt stor spredning i typer tiltak institusjonene fremhever som viktige. Den største tiltakskategorien gjelder kompetanseheving for undervisere. Disse tiltakene handler i stor grad om veiledning, kurs, seminarer, workshops eller andre former for opplæring som læringsstøttemiljøene tilbyr faglig ansatte. Mer konkret inkluderer det alt fra enkel veiledning i bruk av LMS og innføring i hybrid undervisning, til digital didaktikk i praksis, og bruk av nye læringsmetoder. Det omfatter også tiltak for utarbeidelse av veiledningsmateriell, deling av beste praksis og kompetanseheving blant ansatte i læringsstøttemiljøene.

To andre tiltakskategorier peker seg ut innen undervisning og utdanning. Den første retter seg mot organisering og styring, og inkluderer blant annet opprettelse av læringsstøttemiljøer og prosjekter for mottak av undervisningsnære fellestjenester. Den andre er av teknisk art, og omfatter blant annet løsninger for automatisk opptak og publisering av undervisning, oppgradering av digitalt utstyr i undervisningsrom, og nye tekniske løsninger for nettundervisning.

Fagnære tiltak, med vekt på digitale tema og emner i selve opplæringen, ble i liten grad nevnt blant de viktigste undervisnings- og utdanningstiltakene. Med dette sikter vi særlig til inkludering av digitale tema og metoder i selve faget og opplæringen. Noen initiativ ble likevel nevnt, deriblant et nyopprettet ph.d.-program i digitale studier.

Når det gjelder **forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid**, oppga institusjonene at de gjennomfører litt færre tiltak enn innenfor de to andre virksomhetsområdene. Tekniske tiltak utgjør den klart største tiltakskategorien, og omfatter særlig innføring og bruk av konkrete tekniske tjenester, for eksempel for innsamling, lagring og analyse av forskningsdata. Andre eksempler er anskaffelse av publiseringsplattformer, løsninger for tilgjengeliggjøring av kulturhistoriske samlinger, innføring av KI-verktøy og bruk av nye forskningsadministrative støtteverktøy.

Den nest største tiltakskategorien innen forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid er organisering og styring. Dette inkluderer tiltak som strukturelle endringer i forskningsadministrasjonen, utarbeidelse av retningslinjer for åpen forskning og bruk av

datahåndteringsplaner. Kompetansehevende tiltak ble i liten grad nevnt som viktige innen forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid.

Også innenfor det siste virksomhetsområdet – **administrasjon og støtte** – dominerer de tekniske tiltakene. Igjen ble tiltak innen organisering og styring nevnt nest hyppigst. Andre typer tiltak, særlig kompetansehevende tiltak, er mindre fremtredende her enn innenfor de andre virksomhetsområdene.

På teknisk side blir innføring av fellestjenester innen økonomi og lønn, saksbehandling og dokumentfangst og arkiv nevnt hyppigst. Også andre fellestjenester fremheves, særlig ny tilgangs- og identitetsløsning (IAM). Ut over dette pekes det blant annet på digitalisering eller automatisering av administrative oppgaver, innføring av timeplanlegger, bruk av kunstig intelligens og utvikling av digitale tjenester for studenter. Enkelte institusjoner nevner i tillegg bruk av skytjenester og nye samarbeidsverktøy.

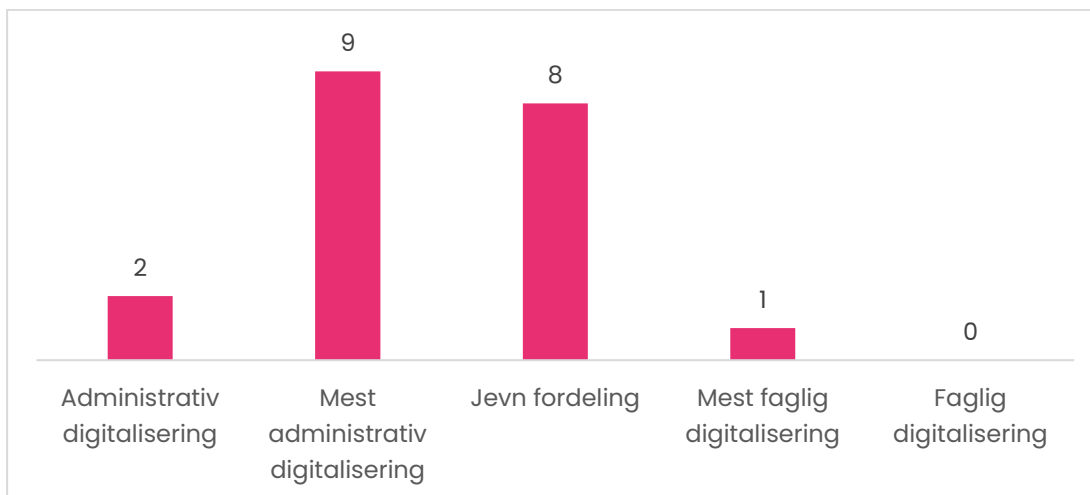
Organisering og styring handler hovedsakelig om strukturelle endringer, blant annet opprettelse av digitaliseringsråd og porteføljestyre, eller nye enheter for digital omstilling. Lokale strategier for digital omstilling og programmer for digitalisering nevnes også som viktige tiltak.

Oppsummert kan vi si at mange av de største og viktigste tiltakene institusjonene nevner, gjelder innføring og bruk av tekniske løsninger, spesielt fellestjenester levert av Sikt, sektorens tjenesteleverandør. Dernest handler tiltakene om ulike typer organisatoriske endringer eller tilpasninger. Et viktig poeng er at aktivitetene i disse to tiltakskategoriene henger tett sammen. Organisatoriske tilpasninger gjennomføres for å kunne motta og anvende nye digitale verktøy og tjenester. Det er derfor ikke overraskende at tekniske tiltak følges av, eller skjer parallelt med, tiltak rettet mot organisering og styring.

Svarene fra institusjonene kan tyde på at kompetanse ikke prioriteres like høyt som tekniske og organisatoriske tiltak. Det understøtter i så fall funnene tidligere i denne rapporten om at digital kompetanse er en grunnleggende utfordring for sektorens videre arbeid med digital omstilling.

5.4. Faglig eller administrativ digitalisering?

Mot slutten av kartleggingskjemaet ble institusjonene spurt om hvilken form for digitalisering de bruker mest tid og ressurser på. I spørsmålet ble det skilt mellom *administrativ digitalisering*, med vekt på effektivisering og forenkling av interne administrative prosesser, og *faglig digitalisering*, som handler om hvordan digital teknologi brukes til å utvikle fag, undervisning og forskning. Figur 17 viser svarfordelingen blant institusjonene.

Figur 17: Institusjonenes vurdering av hvilken form for digitalisering de bruker mest tid og ressurser på (N=20).

Én institusjon oppgir at den har en overvekt av faglig digitalisering, mens elleve institusjoner oppgir at de bruker mest tid og ressurser på en administrativt orientert digitalisering. Åtte institusjoner svarer at de har en jevn fordeling mellom administrativ og faglig orientert digitalisering.

Vi mottok signaler fra enkelte om at dette var et krevende spørsmål å besvare. Vi er klar over at det vil kunne være betydelige forskjeller innad i den enkelte institusjon med tanke på hvordan det jobbes med digitalisering. Vi mener likevel at resultatene gir en god pekepinn på hvilken form for digitalisering institusjonene bruker mest tid og ressurser på.

Dette bekreftes også av samsvaret vi finner med andre resultater i kartleggingen. Flere resultater underbygger inntrykket av at mye av aktiviteten fortsatt i stor grad er rettet mot IKT-verktøy, støttetjenester og drift av tjenester og tekniske løsninger. Sektoren har ikke kommet like langt i å utforske hvordan digital teknologi kan brukes på en muliggjørende og kvalitetsfremmende måte, til å styrke innhold og relevans i undervisning, utdanning og forskning.

Vi har også sett nærmere på fordelingen mellom store og små institusjoner, og finner at de små, med ett unntak, har en klar hovedvekt av administrativt orientert digitalisering. De største ser i større grad ut til å ha funnet en balanse mellom faglig og administrativ digitalisering.

I intervjudelen av kartleggingen oppga respondentene fra fem institusjoner at digitaliseringen er relativt jevnt fordelt mellom den faglige og administrative delen av kjernevirksomheten. Respondentene fra den siste institusjonen mente at digitaliseringen primært hadde vært rettet mot det administrative området.

Institusjoner som oppgir jevn fordeling, mener det er lite hensiktsmessig å operere med klare skiller mellom faglig og administrativ digitalisering. Oppfatningen er at dette medfører en form for «silotenking» som ikke lenger speiler digitaliseringen i sektoren. Det handler hovedsakelig om at sammenhengende tjenester og digitale plattformer er i ferd

med å viske ut skillene mellom det faglige og det administrative. LMS blir nevnt som et eksempel: læringsplattformer benyttes både til faglige og administrative oppgaver. Også nytt sak- og arkivsystem (UH Sak) og moderniseringen av Felles studentsystem (FS) fremheves som eksempler på hvordan plattformtjenester bidrar til å redusere skillene mellom faglige og administrative oppgaver.

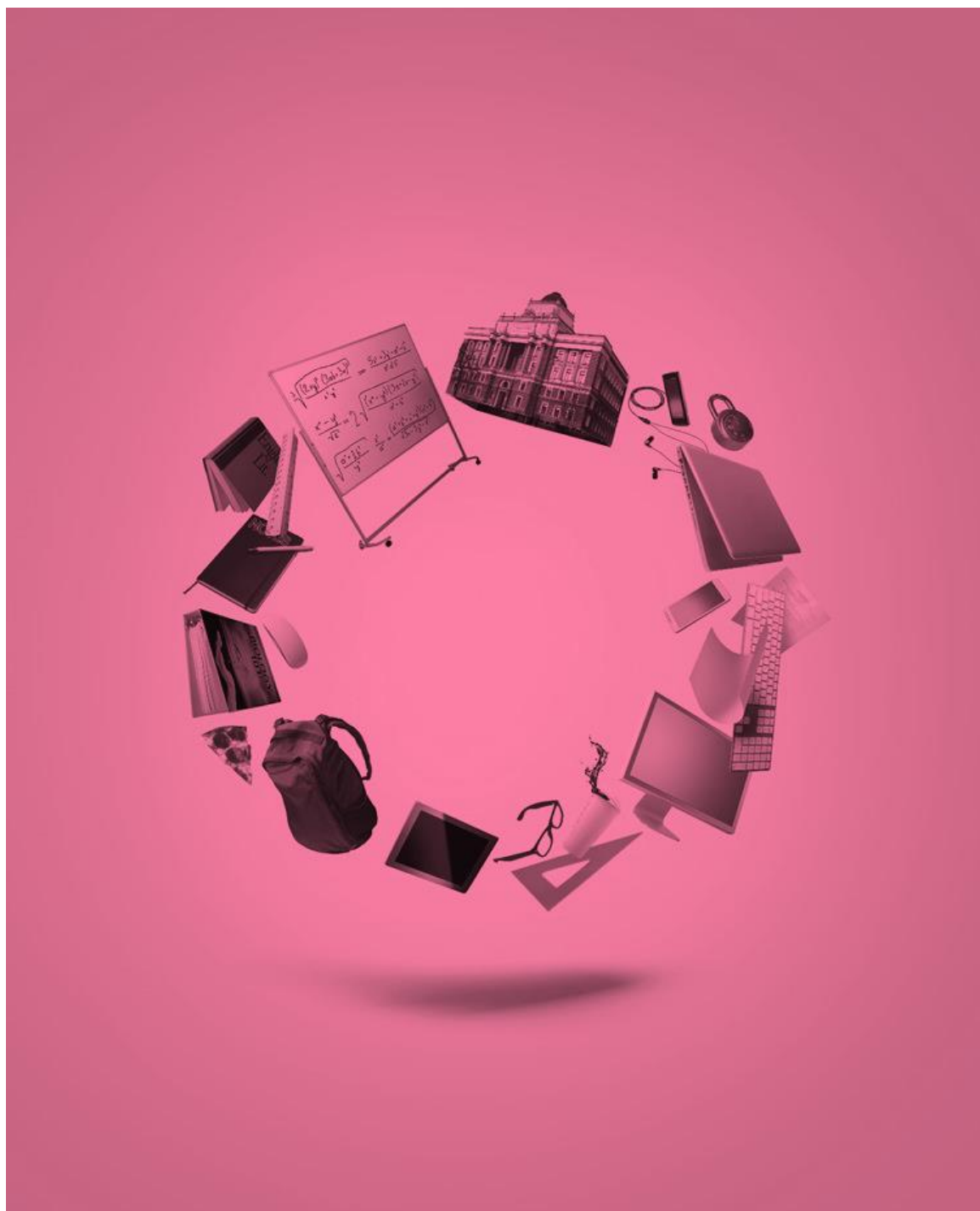
Inntrykket fra intervjuene er likevel at digitaliseringen primært handler om forbedring og effektivisering av administrative oppgaver. Respondentene mente for eksempel at digitalisering har lengst fartstid innenfor den administrative virksomheten, og at den derfor har sitt tyngdepunkt her. Samtidig dreier mange av de største fellestjenestene i sektoren seg om digitalisering av administrative oppgaver.

5.5. Oppsummering

Basert på funnene fra spørreundersøkelsen og intervjuene kan statusen for UH-sektorens arbeid på områdene beskrevet i kapittel 5, oppsummeres slik:

- **Organisering og samarbeid** – dette er et område som er viktig for å forstå institusjonenes gjennomføringsevne med tanke på digital omstilling. Våre resultater viser blant annet at institusjonene har kapasitetsutfordringer når det gjelder å gjennomføre fellestiltak. Samtidig opplever de at styring og koordinering av fellestiltakene på nasjonalt nivå i liten grad legger til rette for god gjennomføring lokalt. Kartlegging av digitaliseringsgevinster prioriteres heller ikke i særlig grad.
- **Sektorsamarbeid og verdien av å dele tjenester og produkter med andre** – resultatene viser en positiv holdning til samarbeid i sektoren, og til å dele egne tjenester, produkter eller praksiser med andre. Kartleggingen indikerer dermed at det kan være grunnlag for mer samarbeid, deling og erfaringsutveksling i UH-sektoren. Dette gir et godt utgangspunkt for det videre arbeidet med digital omstilling, spesielt når det gjelder fellestjenester og den digitale grunnmuren.
- **Viktige tiltak institusjonene gjennomfører** – institusjonenes svar på spørsmålene om de tre viktigste tiltakene de gjennomfører innenfor ulike deler av kjernevirksomheten, viser at mange av de største og viktigste tiltakene gjelder tekniske løsninger, og spesielt fellestjenester. Dernest handler tiltakene om ulike typer organisatoriske endringer og tilpasninger. Opplæring og kompetanseheving blir i mindre grad trukket frem.
- **Faglig eller administrativ digitalisering** – institusjonenes egenvurdering av hvilken type digitalisering de bruker mest tid og ressurser på, viser at de jevnt over er mer orientert mot en administrativ form for digitalisering enn faglig digital omstilling. Flere andre funn i kartleggingen understøtter dette bildet.

DEL 3: VEIEN VIDERE

6. Anbefalinger for veien videre

Vi avslutter rapporten med seks anbefalinger for det videre arbeidet med digital omstilling i UH-sektoren.

1. Prioriter arbeidet med å styrke grunnmuren for digital omstilling

Resultatene viser at det er en del som gjenstår før forutsetningene i sektorens strategi for digital omstilling kan sies å være oppfylt. Vi anbefaler derfor at sektoren styrker arbeidet med å videreutvikle fundamentet for den digitale omstillingen. Eksempelvis bør lovpålagte krav om universell utforming av studietilbud og digitale verktøy, og kompetanseheving innen universell digital utforming, prioriteres høyere enn i dag. Det samme gjelder for de forutsetningene i strategien som institusjonene vurderer er best ivaretatt, det vil si fellestjenester og felles digital grunnmur, samt informasjonssikkerhet og personvern.

Andre områder i strategien som er sentrale for å understøtte sektorens arbeid med digital omstilling, bør også prioriteres. Dette gjelder særlig kompetanseheving, sektorsamarbeid og delingskultur, og det å kartlegge innslaget av digitale tema og metoder i egne fag og studietilbud.

Bedre utnyttelse av data innen administrasjon og forskning er et annet område hvor sektoren har forbedringspotensial. Institusjonene bør styrke arbeidet med å tilrettelegge og tilgjengeliggjøre slike data for gjenbruk, både innad i og på tvers av institusjoner.

2. Vri innsatsen mer over mot den fagnære digitale omstillingen

Resultatene fra kartleggingen levner liten tvil om at det er behov for å styrke innsatsen for den fagnære digitale omstillingen. Mye av digitaliseringsaktiviteten ser ut til å dreie seg om IT-verktøy, drift, støtte og tilbud om kompetanseheving i bruk av digitale verktøy. Det å utforske digitale tema og metoder i alle fag, og å legge til rette for den faglige og kvalitetsfremmende digitale omstillingen, virker i mindre grad å bli prioritert. Det er likevel positivt at enkelte institusjoner i intervjuene viste til innovasjon i – og utvikling av – undervisningsmetodikk ved bruk av digitale verktøy.

Vi anbefaler derfor at institusjonene styrker det fagnære digitaliseringsarbeidet. Hos de fleste institusjonene kan dette skje med utgangspunkt i den kompetansen som allerede finnes, spesielt hos læringsstøtte- og IT-miljøer. Det bør også vurderes om eksisterende møteplasser i sektoren, for eksempel hos Universitets- og høyskolerådet (UHR) eller Sikt, kan benyttes til å styrke og legge til rette for deling av erfaringer om digitalisering i den faglige virksomheten.

3. Styrk den digitale kompetansen i ulike målgrupper

Våre resultater viser at den digitale kompetansen hos undervisere, forskere og administrativt ansatte vurderes som mangelfull. Studentenes kompetanse vurderes mest positivt. Vi mener derfor at resultatene signaliserer et behov for å jobbe videre med å styrke den digitale kompetansen blant undervisere, forskere og administrativt ansatte.

Resultatene fra kartleggingen tyder samtidig på at det ikke nødvendigvis er mangel på kompetansetilbud som er problemet; utfordringen synes heller å være at det er krevende nå ut til ulike deler av komplekse organisasjoner med tilbud om kompetanseheving, og å legge til rette for at kompetanseheving kan skje i praksis.

Vi anbefaler sektoren å styrke arbeidet med den digitale kompetansen i ulike målgrupper. Det bør også vurderes hvordan samarbeid i sektoren kan bidra til å imøtekomme behovet for å styrke den digitale kompetansen hos administrativt ansatte, undervisere og forskere. Dette kan for eksempel vurderes i forbindelse med innføring av nye digitale fellestjenester.

4. Vektlegg mottakskapasiteten ved planlegging av fellestiltak

Det er et tydelig funn at deler av sektoren opplever at den i begrenset grad har kapasitet til å «ta imot» de fellestiltakene som skal innføres, og samtidig ha ressurser til å utforske «egne» digitaliseringsinitiativ. Noe av dette handler om at mye kapasitet og nøkkelkompetanse i institusjonene bindes opp gjennom de fellestiltakene som til enhver tid skal følges opp.

Vi anbefaler derfor at mottakskapasiteten i sektoren må tas tilstrekkelig hensyn til ved planlegging av nye fellestiltak. Spesielt timingen av fellestiltak, det vil si at det ikke iverksettes for mange tiltak samtidig, bør vurderes nøye. Dette vil være avgjørende for at tiltakene skal gi den nytteverdien som forventes. Forutsigbarhet, kontinuitet og arbeidsro er sentrale stikkord i denne sammenhengen.

5. Behov for helhetlig forankring av digital omstilling i institusjonene

UH-sektoren rommer et bredt spekter av institusjoner, som varierer i størrelse, faglig profil og egenart. Resultatene fra spørreundersøkelsen og intervjuene indikerer likevel at deler av sektoren har en felles utfordring med tanke på å oppnå tilfredsstillende organisatorisk forankring av arbeidet med digital omstilling. Dette er et arbeid som forutsetter gjennomgående forankring – fra sentral ledelse og ned til det enkelte fakultet, institutt og avdeling. Samtidig kan det være krevende å nå ut til ulike avdelinger og fagmiljøer, og noen vil være mer involvert og engasjert enn andre.

Vi mener sektoren har behov for å styrke egen styring og koordinering av den lokale digitaliseringsinnsatsen. Dette er spesielt viktig når vi vet at Strategi for digital omstilling har som premiss at den enkelte institusjonen skal spille en viktig rolle og ta et stort ansvar for å realisere strategien. Vi anbefaler derfor at institusjonene jobber videre med å utvikle og forbedre måten digitaliseringen koordineres og ledes på.

6. Styrk arbeidet med gevinstrealisering

Resultatene viser at det er lavt aktivitetsnivå i sektoren når det gjelder kartlegging og realisering av gevinster. Dette er et krevende område for institusjonene, både metodisk og med tanke på kapasitet og kompetanse.

Vi mener institusjonene har behov for faglig-metodisk støtte i arbeidet med å kartlegge og realisere gevinster. Videre mener vi at dette et område som kan egne seg for felles

løsninger rundt opplæring, veiledning og metodikk. Det er spesielt viktig å skape forståelse for at gevinster kan anta mange former, og at det handler om langt mer enn besparelser i kroner og årsverk.

Vi anbefaler at det vurderes hvordan institusjonene kan få støtte til arbeidet med kartlegging og realisering av gevinster. Det bør også vurderes om det er hensiktsmessig å utvikle samarbeidstiltak for å bistå institusjonene med dette.

Vedlegg 1: Data og metode

I denne delen gir vi en beskrivelse av datagrunnlaget for kartleggingen. Vi har vært opptatt av å utnytte eksisterende datakilder og kunnskap som har vært egnet til å belyse våre spørsmål og problemstillinger. Til tross for at det finnes mye data og en del kunnskap, oppdaget vi likevel at det var en del problemstillinger som måtte utforskes ved hjelp av et eget kartleggings skjema til institusjonene.

I tillegg ønsket vi å gjennomføre kvalitative intervjuer, for å kunne gå mer i dybden på ulike tema og problemstillinger. Kartleggings skjemaet og intervjuene er de to datainnsamlingene som i størst grad har bidratt til å fremskaffe unike data og ny innsikt i dette arbeidet.

I fortsettelsen gjennomgår vi den enkelte datakilde.

1. Kartleggings skjema

I tett dialog med representanter fra sektoren, utviklet vi et kartleggings skjema som ble sendt ut til de 21 universitetene og høyskolene som er underlagt Kunnskapsdepartementet. Skjemaet ble sendt til institusjonenes postmottaksadresser den 13. september 2023, med svarfrist 6. oktober.⁵⁹ Undersøkelsen var dermed åpen for utfylling i litt over tre uker. En påminnelse ble sendt ut den 2. oktober, til de institusjonene som på det tidspunktet ikke hadde begynt med sin besvarelse. Vi brukte ulike kanaler, som porteføljestyrene i samstyringsmodellen, UH-IT og HK-dir sitt nyhetsbrev, for å varsle om at spørreundersøkelsen var sendt ut.

Siden det var institusjonsperspektivet vi ønsket å utforske og kartlegge, besluttet vi at hver institusjon skulle motta ett skjema.⁶⁰ En styrke med denne tilnærmingen er at den legger til rette for vurderinger og tilbakemeldinger som speiler status og erfaringer på institusjonsnivå. En ulempe er at vi kan miste noe av det mangfoldet og de nyansene som preger digitaliseringsaktiviteten på tvers av fakulteter, institutter og fagmiljø. Gitt vårt mål om å kartlegge sektorens arbeid med digital omstilling, mener vi likevel at den tilnærmingen vi valgte står seg godt.

Kartleggings skjemaet har vært viktig for å kartlegge de dimensjonene ved institusjonenes digitaliseringsarbeid som ikke lar seg belyse på en god måte ved hjelp av andre datakilder. Dette handler blant annet om aktivitetsnivået i institusjonene, planmessigheten og systematikken i arbeidet, erfaringer med samarbeid og samstyring, tilgangen på arenaer og nettverk, samt organisering, ledelse og kultur for digital omstilling.

⁵⁹ Da svarfristen gikk ut, manglet vi fortsatt noen svar. Siden de institusjonene som ikke hadde svart på det tidspunktet ga uttrykk for at de ønsket å svare, valgte vi å forlenge svarfristen til 25. oktober.

⁶⁰ PDF av kartleggings skjemaet ligger på nettsiden for tilstandskartleggingen: [Kartlegging av UH-sektorens arbeid med digital omstilling | HK-dir \(hkdir.no\)](#) (sist besøkt 05.02.2024).

Vi mottok utfylt besvarelse fra alle de 21 institusjonene. Det at alle institusjoner valgte å bidra med sine erfaringer og innspill gjennom spørreundersøkelsen, har mye å si for kvaliteten på dataene. Resultatene viser svært bra svarrespons på alle spørsmål; kun ett spørsmål fikk en N som var lavere enn 21 (N=20).

Så snart institusjonene hadde sendt inn sin besvarelse, fikk de automatisk tilsendt et PDF-dokument som oppsummerte svarene de ga i undersøkelsen. Institusjonene fikk dermed et grunnlag for å sammenligne eget arbeid og egne prioriteringer på digitaliseringsområdet, med tilstanden i sektoren generelt.

Skjemaet besto av 19 spørsmål som dekket ulike temaer, og hadde en kombinasjon av lukkede og åpne spørsmål. Selv om det var institusjonene selv som skulle plukke ut hvem som skulle besvare undersøkelsen, ga vi tydelig informasjon om at det ville være behov for å involvere ledere og medarbeidere med relevante roller i virksomhetens arbeid med digitalisering.

Vi brukte lang tid på å utvikle kartleggings skjemaet, noe som var nødvendig for å få det så relevant og spisset som mulig. Vi gjennomførte flere runder med testing og kvalitetssikring, både internt og eksternt. Ansatte fra fire institusjoner gjennomgikk den elektroniske versjonen av spørreskjemaet, og ga nyttige innspill til alt fra utformingen av spørsmål til spørreskjemaverktøyets tekniske fungering.

Spørreundersøkelsen ble gjennomført ved hjelp av spørreskjemaverktøyet SurveyXact. Vi ga grundig informasjon om hvordan man måtte gå fram for å besvare undersøkelsen. Vi presiserte blant annet at alle som skulle bidra i besvarelsen på vegne av institusjonen, måtte få tilgang til skjemaet ved at eposten med lenke ble videresendt.

Tabell 1 oppsummerer hvilke enheter og organisatoriske nivåer som var involvert i utfyllingen av kartleggings skjemaet i de 21 institusjonene. I alt 61 enheter ved de 21 institusjonene bidro i utfyllingen.

Tabell 1: Oversikt over enheter og nivåer som bidro i utfyllingen av kartleggings skjemaet ved de 21 institusjonene.

Funksjon	Respondenter	Prosent
Sentral ledelse og stab	18	85,7
Ansatte og koordinatører som følger opp digitalisering	13	61,9
Ansatte på fakultet og institutt	1	4,8
Støttemiljø for undervisning og læring	10	47,6
IT-avdeling	17	81,0
Andre	2	9,5
I alt	21	100,0

2. Kvalitative intervjuer

For å supplere funnene fra spørreundersøkelsen, gjennomførte vi kvalitative intervjuer med seks institusjoner. Hensikten med intervjuene var å fremskaffe utdypende informasjon om sektorens arbeid med digital omstilling. Det ble stilt spørsmål om følgende temaer: (i) organisering og ledelse, (ii) hovedprioriteringer og tiltak, (iii) kapasitet og kompetanse, (iv) gevinstrealisering og effektmåling og (v) sektorsamarbeid og delingskultur (se figur 18).

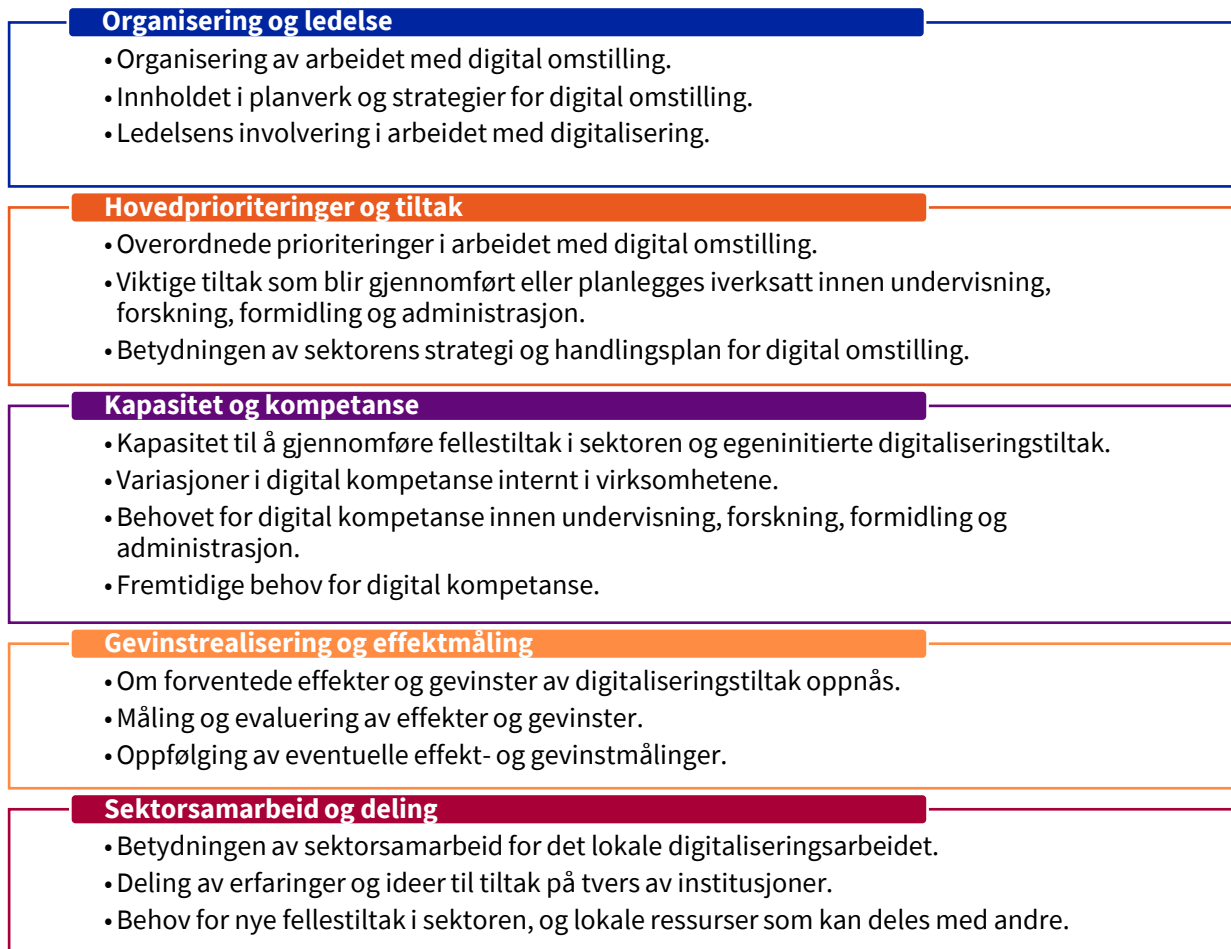
De seks institusjonene som det ble gjennomført intervjuer med, ble valgt for å fange noe av variasjonsbredden i denne delen av UH-sektoren. Vi la derfor vekt på å rekruttere institusjoner med ulike strukturelle kjennetegn, spesielt med hensyn til institusjonsstørrelse (antall studenter og ansatte), faglig profil, campusstruktur og geografisk lokalisering.

De seks institusjonene vi ønsket å rekruttere til intervju, fikk tilsendt et invitasjonsskriv med forespørsel om deltakelse. I skrivet informerte vi blant annet om hvilke tema og problemstillinger vi ønsket å snakke med dem om. Alle institusjoner som mottok invitasjon, takket ja til å delta.

Intervjuene ble gjennomført som gruppeintervjuer. Det var i stor grad opp til institusjonene selv å bestemme hvem som skulle delta fra deres side. De eneste føringene vi ga, var at ledere og medarbeidere med nøkkelroller i, eller med ansvar for, arbeidet med digitalisering deltok. Vi satte også et tak på fem-seks respondenter fra hver institusjon.

Til sammen deltok 24 respondenter fra de seks institusjonene. Antallet respondenter i hvert intervju varierte fra tre til seks. Fra vitenskapelig side deltok tre respondenter, mens de øvrige 21 var teknisk-administrativt personell, stort sett på ledernivå (18). Blant disse var IT-avdelingene og studie- og utdanningssiden, inkludert læringsstøttemiljøer, de største gruppene. I tillegg deltok ledere med overordnet ansvar for arbeidet med digital omstilling, og ledere innen HR og lønn/økonomi.

Intervjuene ble gjennomført i oktober-november 2023. Intervjuene var strukturert etter en intervjuguide som respondentene fikk tilsendt på forhånd, se figur 18. Respondentene fikk anledning til å adressere andre tema enn de som inngikk i intervjuguiden, og som de mente var viktige for eget arbeid med digital omstilling.

Figur 18: Oversikt over temaområdene som ble belyst i intervjuene.

Hvert intervju varte i omkring to timer og ble gjennomført via MS Teams. Det ble tatt videoopptak av intervjuene. Renskrevene transkripsjoner av opptakene ble sendt til respondentene for gjennomlesning og korreksjon.

3. Gjennomgang av tidligere kartlegginger

Et viktig mål med tilstandskartleggingen har vært å bygge på eksisterende datakilder og kunnskap. Som del av arbeidet har vi gått gjennom utvalgte kartlegginger og rapporter. Vi har valgt å fokusere på de undersøkelsene som i størst grad er egnet til å belyse våre problemstillinger, og som dermed kan bidra til å berike og nyansere tolkningen og drøftingen av våre funn. Dette dekker blant annet digitalisering av undervisning og utdanning, og hvilke resultater, muligheter og utfordringer tidligere rapporter har pekt på i den sammenheng.

4. Statusrapportering nasjonal digitaliseringsportefølje

Sikt har ansvar for å følge opp og rapportere på porteføljen av fellestiltak gjennom sekretariatet for porteføljestyrene. Dette gjøres fast i møtene i Digitaliseringsstyret. Rapporteringen knyttet til den nasjonale digitaliseringsporteføljen gir informasjon om status, utvikling, risikobilde og fremdrift for de nasjonale fellestiltakene i UH-sektoren. I forbindelse med tilstandskartleggingen har Sikt laget en samlet oversikt basert på

tertialrapportene fra andre tertial 2023, som dekker porteføljen av fellestiltak. Denne ligger i vedlegg 3.

Rapporteringen for den nasjonale digitaliseringsporteføljen er relevant for vårt arbeid av flere grunner. For det første legges mye av grunnlaget for sektorens digitale omstilling fremover gjennom arbeidet med fellestjenester. Mange av tjenestene er avgjørende for den digitale grunnmuren som kreves for å kunne tilby undervisning, utdanning og forskning med høy kvalitet. For det andre er mye av sektorens samlede kapasitet på digitaliseringsområdet bundet opp gjennom den aktiviteten og ressursbruken som skjer i regi av fellestiltakene. Av den grunn er det relevant å kjenne til statusen for de ulike tiltakene.

5. Trafikkdata og bruksdata fra Sikt

Spørreundersøkelsen gir informasjon om institusjonenes egen vurdering av tilstand, mens data fra Sikt kan tilføre informasjon bruk og dataflyt for ulike digitale tjenester, som for eksempel digitale vitnemål og Feide. Denne typen data gir viktig supplerende informasjon om omfanget av, og utviklingen i, arbeidet med digital omstilling innenfor utvalgte områder. Vi har derfor hatt et tett samarbeid med Sikt for å avklare data om tjenestebruk, og hvordan disse kan gjøres tilgjengelig.⁶¹ Vi har hatt en ambisjon om å gjenbruke eksisterende data, men Sikt har også gjort manuelle uthentinger av data for å sammenstille relevant informasjon for våre formål.

6. Data fra SSB

SSB gjennomfører årlig en undersøkelse av digitaliseringen i offentlig sektor. Offentlig sektor inkluderer statlige virksomheter, kommuner og fylkeskommuner. Blant temaene statistikken dekker, er digitaliseringstiltak, digitale tjenester, digitale innkjøp, deling og bruk av data, informasjonssikkerhet og IKT-sikkerhet, og IKT-kompetanse.

I forbindelse med vår kartlegging fikk vi utlevert data som gjør det mulig å skille ut og sammenligne UH-sektoren med statlige virksomheter generelt. I hvilken grad ulike tema er tatt inn i virksomhetenes strategier, blir brukt som en indikator for strategisk oppmerksomhet og ledelsesoppmerksomhet. Vi har plukket ut noen temaområder som er sentrale i Strategi for digital omstilling, og foretatt en sammenligning av i hvilken grad de omtales i virksomhetenes strategier i henholdsvis UH-sektoren og statlig sektor generelt.

Resultatene fra sammenligningen av UH-sektoren og statlig sektor generelt, ligger i vedlegg 2.

7. Institusjonenes årsrapporter og utviklingsavtaler

Vi har sett nærmere på institusjonenes årsrapporter for 2022, for å få et innblikk i hvordan de selv beskriver arbeidet med digital omstilling. Gjennom dette har vi også forsøkt å utforske hvilke satsinger de gjennomfører, hvilke prioriteringer de foretar og hvilke

⁶¹ Vi har i denne runden ikke kontaktet andre fellestjenesteleverandører, som for eksempel UiO.

digitaliseringsområder de er mest opptatt av. Gjennomgangen av årsrapportene ble gjennomført ved hjelp av ChatGPT.

Vi ser at årsrapportene varierer mye i innhold og utforming, og de kan ikke ses på som en datakilde, på linje med kartleggingsskjemaet og intervjuene. Innhold fra årsrapportene brukes derfor kun som en supplerende kilde til innsikt.

Vi har også hatt en gjennomgang av utviklingsavtalene til institusjonene, for å se nærmere på hvilke rammer og føringer fra sentralt hold som gjelder for institusjonenes arbeid på digitaliseringsområdet. Formålet med utviklingsavtalene er å «bidra til høy kvalitet og en mangfoldig høyere utdanningssektor gjennom tydelige institusjonsprofiler og god arbeidsdeling mellom utdanningsinstitusjonene.»⁶² Hensikten med å utforske dem nærmere har vært å forstå mer av den konteksten institusjonenes digitaliseringsaktivitet skjer innenfor. I likhet med gjennomgangen av årsrapportene, er gjennomgangen av utviklingsavtalene kun ment som en supplerende kilde til informasjon.

8. Involvering og forankring

Det ble i en tidlig fase av arbeidet opprettet en ressursgruppe bestående av fagpersoner fra UH-sektoren. Gruppen skulle i første rekke bistå oss i arbeidet med å utvikle kartleggingsskjemaet som skulle sendes til institusjonene. Det ble gjennomført to digitale møter i gruppen. Medlemmene bisto også i forbindelse med testingen av kartleggingsskjemaet, både ved selv å fylle ut en testversjon av skjemaet, og ved å videreformidle skjemaet til andre ansatte i egen organisasjon med sentrale roller innenfor områdene digitalisering, organisering og omstilling. Dette var til stor hjelp for oss i arbeidet med å teste ut innholdet i skjemaet, og med tanke på å teste oppsett og funksjonalitet i spørreskjemaverktøyet.

Underveis i arbeidet har vi hatt et tett samarbeid med Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør. Ansatte i Sikt har deltatt i møtene i ressursgruppa, og har stilt opp i forbindelse med testing og kvalitetssikring av kartleggingsskjema. Sikt har bidratt med bruksdata og trafikkdata for flere digitale tjenester. Sikt har også bidratt med en oppdatert rapportering for fellestiltakene som inngår i den nasjonale digitaliseringsporteføljen.

Informasjon og forankring gjennom samstyringsmodellen for digitalisering har også vært et viktig virkemiddel for å informere og involvere sektoren i arbeidet.⁶³ En orienteringssak ble lagt frem i møtet i Digitaliseringsstyret den 28. april 2023. Fremlegget resulterte i flere innspill som vi tok med oss i det videre arbeidet.⁶⁴ Syv måneder senere, nærmere bestemt den 28. november, la vi frem resultater og funn fra kartleggingen.⁶⁵

⁶² [Om utviklingsavtalene | Kunnskapsdepartementet \(regjeringen.no\)](#) (sist besøkt 18.1.2024).

⁶³ Samstyringsmodellen forklares nærmere i boks 3.

⁶⁴ Sak 15/23 «Tilstandskartlegging digital omstilling» gir en oppsummering av innspillene vi mottok: [Referat fra Digitaliseringsstyrets møte 2-2023](#) (sist besøkt 18.1.2024).

⁶⁵ Sak 45/23 «45/23 Tilstandskartlegging digital omstilling» gir en oppsummering av innspillene vi mottok: [Referat fra Digitaliseringsstyrets møte 5-2023](#) (sist besøkt 18.1.2024).

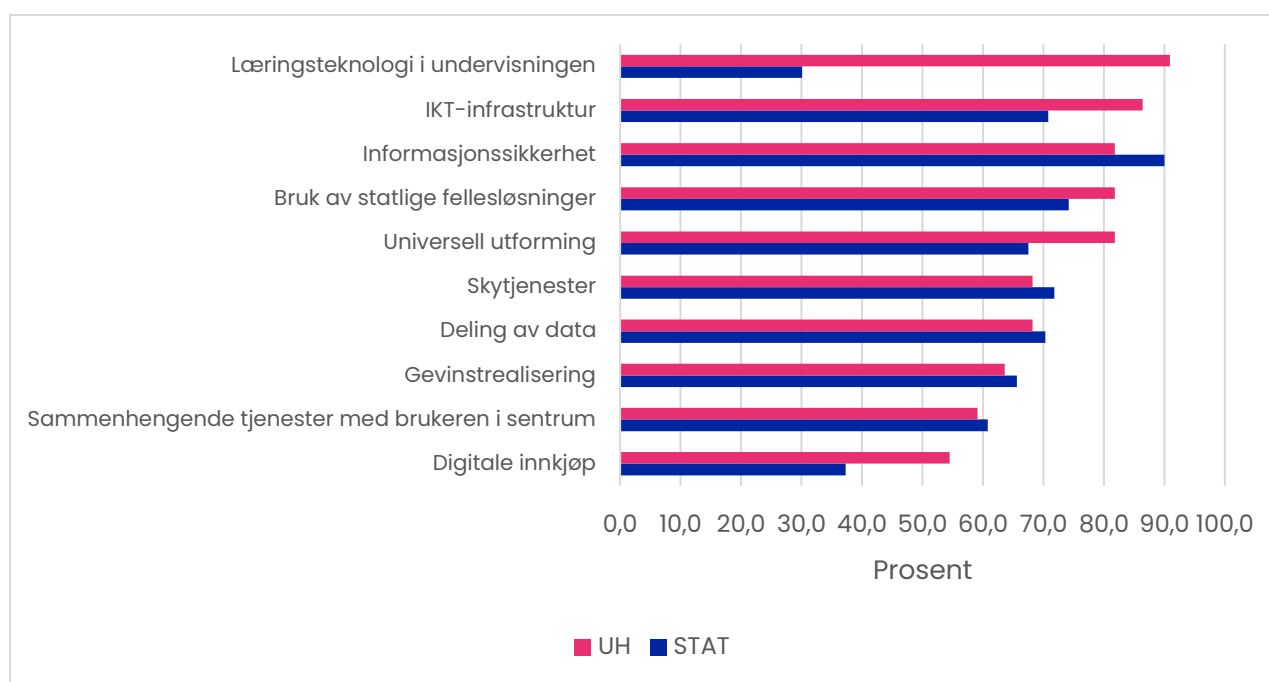
Vi har også informert om arbeidet i de tre porteføljestyrene som er en del av samstyringsmodellen. Arbeidet med tilstandskartleggingen, og noen foreløpige resultater, ble også lagt fram på HK-dirs konferanse om høyere utdanning 2023.⁶⁶

⁶⁶ [Konferanse for høgare utdanning 2023: Kvalitet og tilgjengelegheit for framtidens behov | HK-dir \(hkdir.no\)](https://www.hkdir.no/nyheter/konferanse-for-hogare-utdanning-2023-kvalitet-og-tilgjengelegheit-for-framtidas-behov)
(sist besøkt 18.1.2024).

Vedlegg 2: Strategisk oppmerksomhet i UH-sektoren sammenlignet med statlig sektor generelt

Statistisk sentralbyrå (SSB) produserer årlig statistikk som ser på offentlig sektors digitaliseringsarbeid og bruk av IKT.⁶⁷ Til denne kartleggingen fikk vi utlevert data som gjør det mulig å sammenligne UH-sektoren med statlige virksomheter generelt når det gjelder omtale av ulike digitaliseringstema i virksomhetenes strategier. I hvilken grad ulike tema er tatt inn i virksomhetenes strategier, blir brukt som en indikator på strategisk oppmerksomhet og ledelsesoppmerksomhet.⁶⁸

Figur 19 viser hvor mange av de spurte universitetene og høyskolene (N=22) som omtalte utvalgte temaer i egne virksomhetsstrategier i 2023. Vi har avgrenset utvalget av temaer til de ti som fikk mest oppmerksomhet i UH-sektoren, og hentet ut tilsvarende tall for alle statlige virksomheter med minst 10 ansatte (N=209).⁶⁹

Figur 19: Tema omtalt i virksomhetenes strategier for statlige virksomheter og UH-sektoren 2023. Kilde: SSB.

Som vi ser av figuren, er det fem tema UH-institusjonene omtaler i større grad i sine strategier enn statlige virksomheter generelt; bruk av læringsteknologi i undervisningen, IKT-infrastruktur, bruk av fellesløsninger, universell utforming og digitale innkjøp. Tallene synes å indikere at UH-sektoren jevnt over er noe mer opptatt av infrastruktur,

⁶⁷ [Digitalisering og IKT i offentlig sektor | Statistisk sentralbyrå \(ssb.no\)](https://ssb.no/digitalisering-og-ikt-i-offentlig-sektor) (sist besøkt 18.1.2024).

⁶⁸ [14023: Digitaliseringsområder omtalt i virksomhetenes strategier \(Statlige virksomheter, fylkeskommuner, kommuner\) 2023 | Statistikkbanken \(ssb.no\)](https://ssb.no/14023-digitaliseringsomrader-omtalt-i-virksomhetenes-strategier) (sist besøkt 18.1.2024).

⁶⁹ For 2023 er spørsmålsstillingen slik: «Hvilke av følgende områder er omtalt i virksomhetens strategier?».

fellesløsninger og samarbeid enn offentlig sektor generelt. Resultatene er sånn sett i tråd med resultatene fra vår kartlegging, som viser at UH-institusjonene er opptatt av sektorsamarbeid og fellesskapstenkning, og av å dele erfaringer, løsninger og tjenester.

Bruk av data fra andre offentlige virksomheter er det området der UH-sektoren skiller seg mest ut; mens cirka 40 prosent av UH-institusjonene omtaler dette i egne strategier, er tilsvarende andel i staten generelt cirka 60 prosent. Resultatet kan sies å understøtte funnene under innsatsområdet «utnytte data om kunnskapssektoren», som blant annet viste at et mindretall av institusjonene jobber med å effektivisere interne administrative prosesser gjennom deling og gjenbruk av data, eller jobber for å gjøre sine data kjent og tilgjengelig for gjenbruk i og utenfor kunnskapssektoren.

Forskjellen i henvisning til læringsteknologi mellom UH-institusjonene og statlig sektor generelt er langt mindre oppsiktsvekkende, all den tid bruk av læringsteknologi berører kjerneaktiviteten i UH-sektoren. Det er likevel interessant å merke seg at 90 prosent av institusjonene i UH-sektoren omtaler læringsteknologi i egne strategier. Tallet sier noe om at læringsteknologi i undervisningen er et område med nokså stor oppmerksomhet, i hvert fall på strategisk nivå. Samtidig viste våre funn fra spørreundersøkelsen at respondentene i liten grad opplever at det er et område som prioriteres høyt ved egen institusjon.

Tallene fra SSB indikerer at den strategiske oppmerksomheten i UH-sektoren når det gjelder temaene i figur 19, har økt i perioden 2018-2022. På områder som informasjonssikkerhet, universell utforming og gevinstrealisering, har UH-sektoren ligget klart lavere enn statlig virksomhet generelt. Over denne fireårsperioden ser vi imidlertid at UH-sektoren har utlignet noe av dette gapet.⁷⁰ Den generelle økningen i omtale på så mange områder, kan tolkes i retning av økt oppmerksomhet om digital omstilling i UH-sektoren på strategisk nivå.

⁷⁰ Tilsvarende tall fra SSB for 2023 er ikke direkte sammenlignbare, fordi spørsmålsformuleringen ble endret dette året. En overordnet sammenligning mellom UH-sektoren og statlige virksomheter ellers viser imidlertid de samme tendensene.

Vedlegg 3: Status for fellestiltak i handlingsplan for digital omstilling

1. Innledning

Handlingsplanen for høyere utdanning og forskning ble besluttet høsten 2022. Planen beskriver status for fellestiltak ved utgangen av andre tertial 2023, og bygger på porteføljestyringen hos Sikt. Status for institusjonelle tiltak er ikke kartlagt.

Handlingsplanen beskriver totalt 20 fellestiltak, hvorav ni er pågående og 11 er i kategorien anbefalte nye tiltak. Av de ni pågående fellestiltakene er syv ikke ferdigstilt, ett tiltak er ferdigstilt og ett er utsatt. I tillegg til de ni tiltakene som er omtalt i handlingsplanen, pågår det to fellestiltak som ikke er med i handlingsplanen.

Tabellen under oppsummerer status for pågående fellestiltak.

Tabell 2: Status for pågående fellestiltak (kilde: Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør).

Igangsatte tiltak	Status	Ferdig når
Felles identitets- og tilgangsstyring (IAM)	Ferdigstilt	2022
Cybersikkerhetssenter	Ferdigstilt	2022
Datadeling (IntArk)	Ferdigstilt	2023
DLR deling av læringsressurser	Delvis ferdigstilt	2022
Analyseplattform	Ferdigstilt	2023
Modernisering FS	Pågående	2026, delleveranser fra 2022
Framtidens opptak	Pågående	2027, delleveranser fra 2025
KUDAF (data)	Pågående	2025
Cris/NVA – Nasjonalt vitenarkiv	Pågående, forsinket	2024
UH Sak – Saksbehandling og arkiv	Pågående, forsinket	2025
Nytt forskningsnett (ligger ikke i handlingsplanen)	Pågående	2026
Utdanningsregister (ligger ikke i handlingsplanen)	Pågående	2024

Av de 11 anbefalte nye fellestiltakene i handlingsplanen, pågår forarbeider for de fleste. Ingen er igangsatt med fellestiltak. Som en del av samstyringsmodellen oppdateres langtidsplanen for fellestiltak årlig, og neste mulighet for vurdering av nye tiltak er i 2024.

2. Pågående fellestiltak

Modernisering av Felles Studentsystem (FS)

Moderniseringen av FS innebærer utvikling av ny funksjonalitet, arkitektur og modell for organisering og samhandling med sektoren. Nytteeffektene fra moderniseringen vil være økt tilgjengelighet, bedre sikkerhet og kvalitet, bedre og mer effektiv brukeropplevelse og

et mer tilpasningsdyktig system. Det vil også skapes en bedre organisering, som tilrettelegger for samhandling og mer effektiv produktutvikling.

Tidsrammen for modernisering av FS er 2022-2026.⁷¹

Fremtidens opptak

Med Fremtidens opptak skal det utvikles et mer moderne og fleksibelt opptakssystem. Fremtidens løsning vil støtte flere typer opptak enn dagens system, som støtter opptak til grunnutdanning og fagskoler. Funksjonaliteten vil utvides til å støtte blant annet lokale opptak og samordnet masteropptak. Nytteeffektene av tiltaket vil være bedre brukervennlighet, ivaretagelse av fremtidens standard til universell utforming, bedre sikkerhet og mer automatiserte prosesser.

Tidsrammen for gjennomføring av tiltaket, er 2022-2027.⁷²

Analyseplattform for beslutningsstøtte

Analyseplattformen er en ny fellestjeneste som tilbyr tilgang på data, analyse og beslutningsstøtte fra en rekke kilde-systemer på tvers av fagområder.⁷³

Nytteeffektene av Analyseplattformen vil være bedre tilgang på data og analyser, samt mer effektiv analyse og virksomhetsstyring. Tjenesten vil også legge til rette for sammenligninger av data om økonomi, lønn, personal, utdanning og forskning, samt samarbeid på tvers av institusjoner.

Prosjektet ble avsluttet i 2023, og produktet vil bli innført stegvis fra 2024.

Nasjonalt vitenarkiv (Cris/NVA)

Nasjonalt vitenarkiv er en felles nasjonal tjeneste for forskningsinformasjon og vitenarkiv. Vitenarkivet gir oversikt over norsk forskning, gjør publikasjoner åpent tilgjengelig, og tilrettelegger for gjenbruk av metadata.

Nytteeffektene av tiltaket vil være bedre tilgjengeliggjøring av offentlig finansiert forskning, som skaper bedre mulighet til å kombinere ulike datakilder til analyse og beslutningsstøtte. Den nye tjenesten skal bidra til mindre dobbeltarbeid og bedre kvalitet

⁷¹ Hittil er det utviklet rammeverk for automatisk kodeutvikling og automatisk testing. Prosessbeskrivelser og brukerreiser er beskrevet, og standardiserte prosesser for semesterregistrering og emneplanlegging er publisert. API-ene for modernisering er kartlagt, og det er etablert API-inngang på tvers av institusjoner med påloggingsløsning basert på Feide og ID-porten. Det er også etablert felles servicesenter for håndtering av feilsituasjoner.

⁷² Fremtidens opptak er i en tidlig gjennomføringsfase. Finansieringen ble avklart våren 2023, og styringsdokumentet ble godkjent sommeren 2023. For utviklingsområdet «felles masteropptak», er prosessbeskrivelser og forslag til nytt regelverk utarbeidet. Det er også gjort tilpasninger for å redusere risiko i systemet for grunnutdanning.

⁷³ Tjenesten tilbys som tre ulike tjenestenivåer: (i) rådata med dataintegrasjon, (ii) datamodeller og (iii) ferdige rapporter for analyser, presentasjoner og benchmarking. Bakgrunnen for tjenestenivåene er at institusjonene har ulike datavarehusløsninger fra før, og forskjellige behov som følge av ulik størrelse og faglig profil.

ved å samle flere arkiv i én arkivløsning. Videre skal arbeidsflyten for registrering og rapportering forbedres. Dette skal bidra til bedre brukeropplevelser og økt effektivitet.

Nasjonalt vitenarkiv er tatt i bruk av 17 virksomheter, og skal innføres i stor skala i 2024.

Saksbehandling og arkiv (UH Sak)

UH Sak skal etablere en ny fellestjeneste for saksbehandling og dokumentasjonsforvaltning i UH-sektoren. Nytteeffektene vil være at saksbehandlere, ledere og dokumentasjonsforvaltere får bedre støtte for arbeidsprosessene, og mer automatisk dokumentfangst til arkiv. Den nye tjenesten skal bidra til økt selvbetjening for studenter og ansatte, og raskere saksbehandling.

UH Sak er i testfase, og stegvis innføring er planlagt i 2024 og 2025.⁷⁴

Neste generasjons IKT-løsninger for læring og vurdering

Neste generasjons IKT-løsninger for læring og vurdering innebærer anskaffelse av ny læringsplattform, plagiatskontroll og digital eksamen.

Nytteeffekter av anskaffelsene er bedre støtte for livslang læring, større fleksibilitet i utdanningen, mer aktiviserende undervisning og støtte til nye måter å gjennomføre vurdering på. Fellestjenestene vil omfatte nasjonale samarbeid om avtaler, samt utvikling og effektivisering av felles arbeidsprosesser og verktøy. Fellestjenestene vil også bidra til at studenter og undervisere opplever mer sammenhengende og enhetlige tjenester på tvers av institusjonene.

Anskaffelsesprosessen for læringsplattformen pågår. Anskaffelsene av ny plagiatskontroll og digital eksamen er planlagt med oppstart i 2024.

Fornyning av Forskningsnett

Forskningsnett er UH-sektorens nettinfrastruktur, og er tilknyttet det globale forskningsnettverket. Nettet er en viktig forutsetning for digital omstilling i UH-sektoren.

Nytteeffektene av Forskningsnett vil være bedre overføringskapasitet, som kan håndtere fremtidens datatrafikk. Videre vil ny funksjonalitet muliggjøre fremtidens forskning med høy presisjon på synkronisering og optisk sensing som konverterer lyd til data. Det fornyede nettet vil videreføre høy kvalitet på oppetider, informasjonssikkerhet og personvern.

Anskaffelsesprosessen for Forskningsnett pågår. Tidsrammen for gjennomføring av tiltaket, er 2023-2026.

⁷⁴ Tjenesten vil i første omgang bli tatt i bruk av de 21 statlige universitetene og høyskolene. Prosjektplanen i UH Sak er til revidering.

Nasjonalt utdanningsregister

Nasjonalt utdanningsregister skal gi en samlet oversikt over utdanningstilbud i Norge. I dag finnes det ingen komplett oversikt over det formelle utdanningstilbudet.

Nytteeffektene av et nasjonalt utdanningsregister er at søkere og studenter enklere kan finne ut om utdanninger er akkreditert. Tjenesten vil også bidra til effektivisering av forvaltningsoppgaver, blant annet gjennom automatisering av prosesser (som for eksempel studiestøtte og lånegodkjenning fra Lånekassen). Videre vil registeret bidra til enklere studieplanlegging, forenklet arbeid med analyse og statistikk ved at alle utdanninger har en unik id, og økt kunnskapsgrunnlag for utdanningsanalyser.

Tidsrammen for gjennomføring av tiltaket, er 2023-2024.

Kunnskapssektorens datafelleskap (KUDAF)

KUDAF-programmet skal sørge for bedre oversikt over data i kunnskapssektoren, og utvikle en infrastruktur for kontrollert deling av data mellom aktørene i sektoren.

Nytteeffektene av KUDAF er at det blir enkelt å finne, forstå og få tilgang til analyseklare data på tvers av aktører i sektoren. Dette skal gi mer effektiv ressursbruk, bedre prioriteringer og redusert tidsbruk hos aktører som trenger tilgang til data hos andre aktører.

Verdikjedeanalyser er en viktig aktivitet for å kartlegge hvilke data som kan deles og hvordan delingen kan skje. Et rådgivende juridisk forum bidrar med avklaringer rundt regelverket for deling av data.

Tidsrammen for gjennomføring av KUDAF-programmet, er 2022-2025.

3. Fellestiltak som er ferdigstilt

Datadeling (IntArk)

Hensikten med IntArk er å skape en felles tilnærming for datadeling i UH-sektoren. IntArk hjelper IT-systemer til å «snakke sammen» ved bruk av integrasjonshåndtering (API-manager), meldingskø og prinsipper for beste praksis for datadeling.

Nytteeffektene av IntArk er bedre oversikt, kvalitet og kontroll på datadelingen. Videre muliggjør IntArk forbedret datadeling og samhandling mellom institusjoner og tredjeparter.

IntArk er innført hos de 21 statlige universitetene og høyskolene.

4. Fellestiltak som er utsatt

Digitale læringsressurser (DLR)

DLR er en nasjonal skybasert tjeneste for deling av digitale læringsressurser i høyere utdanning. Tjenesten gjør det enkelt å søke, dele og gjenbruke digitale læringsressurser på tvers av emner, programmer, systemer og institusjoner.

Videre plan for DLR vil bli utarbeidet i samråd med sektoren og besluttet gjennom samstyringsmodellen.

5. Nylig innførte fellestjenester

Identitets- og tilgangsstyring (IAM)

IAM er en skytjeneste som automatiserer og forenkler styringen av tilganger til digitale ressurser (maskiner, programvare, data, osv.) for studenter, ansatte og gjester.

Nytteeffektene av IAM er styrket informasjonssikkerhet og personvern. IAM kan også medføre bedre ressursutnyttelse og reduserte lisenskostnader. Videre legger tjenesten til rette for økt student- og ansattmobilitet, og for bedre samarbeid mellom institusjonene.

IAM ble tatt i bruk av fire virksomheter i 2023.⁷⁵

Cybersikkerhetssenteret for forskning og utdanning

Cybersikkerhetssenter for forskning og utdanning er etablert som resultat av Kunnskapsdepartementets program for informasjonssikkerhet, 2019-2022. Tjenestene for Cybersikkerhet er tatt i bruk av 60 virksomheter, og bidrar blant annet til bedre oversikt over sårbarheter, bedre sikkerhet med tidlig varsling og bistand ved hendelser i sektoren, samt deltakelse i CISO-forum for kompetansebygging og erfaringsutveksling.

Høsten 2023 ble det gjennomført en evaluering av Cybersikkerhetssenteret, med gode tilbakemeldinger. Evalueringen vil benyttes til revisjon av mål og strategi i 2024.

⁷⁵ I perioden 2023-2027 skal IAM tas i bruk av fire-fem nye virksomheter hvert år.

